

Vool kaob mitu korda nädalas. Elektrifirma süüdistab linde!

Lk 5

EESTI ARBUUSID. Tänavu suured ja hästi küpsed

Lk 11

Tartus elab mees, kes tõi Otto Tiefi salaja Eestisse

Lk 26–27

ANNE ERM 70
Pildikesi Eesti jatsu ema värvikast elust

Lk 22–23

22. august 2013
Nr 34 (1350)

Maa^{leht}

www.maa^{leht}.ee

HIND 1.30 €

CORBIS/SCANPIX

TOIDU HINNAD ALLA!

**Majandusprofessor
Raul Eamets:
Eestis võiks
alandada
toidukauba
käibemaksu**

Loe lk 2–3

Kui ei saa suuri, siis peab sööma peeni. (HALJALA)

Suve kuumim pakkumine Massey Fergusonilt!

KÕIK HINNAS

NB!
AUTOGUIDE – KÄED-VABAD JUHTIMINE!
Soodushind 118 800 € + km kuni 31.10.2013 (424 €/hj)

Täpsemat spetsifikatsiooni vaata kodulehelt www.konekesko.ee või helista!

Ida- ja Lääne-Virumaa
Pärnu-, Lääne- ja Saaremaa
Viljandi-, Valga- ja Võrumaa
Hiiumaa, Harju- ja Raplamaa
Viljandi-, Jõgeva- ja Järvamaa
Tartumaa, Põlvamaa

Urmas Nigula
Taavi Rand
Lembit Roosioja
Arne Suigusaar
Ülar Nõmmik
Tormis Talviste

521 8582
5335 8636
528 7081
521 6146
509 0794
5348 7354

urmas.nigula@kesko.ee
taavi.rand@kesko.ee
lembit.roosioja@kesko.ee
arne.suigusaar@kesko.ee
ular.nomik@kesko.ee
tormis.talviste@kesko.ee

Ratastraktor MF 7626 Dyna-6 Exclusive

- mootor 280 hj, 6 sil., 7,4 l
- käigukast Dyna-6 Autodrive – 50 km/h, 24/24 käiku
- esirippüsteem 4 t + esiraskus 850 kg
- esijõuvõtuvõll
- AutoGuide

KONEKESKO
Masinamüügi Turuliider Baltikumis

Raul Eamets: Ka Eestis

Maailma riikide valitsused on ikka vajadusel makse muutnud, ütleb Tartu ülikooli majandusprofessor Raul Eamets. Ka kalli toidukaubaga Eestis võiks muuta käibemaksumäära.

Mullu novembris ennustasite Maalehele, et tänavust aastat peaks iseloomustama tuntav palgatõus. Statistika järgi on teil õigus – keskmine palk tõusebki –, aga kas te ise tunnete kedagi, kelle palk on tõusnud?

Instituudi juhatajana tean, et mõnel meie inimesel palk tõusis. Kuid mingist olulisest palgatõusust ülikoolis rääkida ei saa.

Kuna ka hinnad on tõusnud, siis ega inimeste tegelikud sissetulekud eriti kasvanud ei ole.

Palkade teema on tundlik ja võib kergesti muutuda ideoloogiliseks. Hakatakse silte kleepima, loosungeid püstitama.

Ettevõtja Ülo Pärnits tegi otsa lahti – vaatame, kas ta ka reaalselt tõstab palku.

Majandusinimesena ütlen, et palku saab tõsta siis, kui valmistame keerulisemaid vidinaid ja saame nendest senisest suuremat tulu. Teisisõnu – kui tõuseb tootlikkus.

Kui ettevõtja tõstab lihtsalt palku, siis lõpptulemusena peab ta osa inimesi koondama. Halvemal juhul lõpeb asi lihtsalt pankrotiga.

Ma ei pea õigeks, kui palkade tõstmine muutub lihtsalt populistlikuks loosungiks, eriti enne järjekordseid valimisi...

Eestis on kriis juba neli aastat, kas meie majandus on ümberkorraldamiseks toime tulnud?

Ma ei ütleks, et kriis on kestnud neli aastat. Majandusteaduslikult vaadates tähendab kriis langust. Meil pole majanduslangust enam kaua aega, viimased 2,5 aastat on hoopis kasv.

Praeguseks oleme 2008. aasta taseme juba enam-vähem saavutanud, august oleme väljas. Selge on see, et meie majandus on muutunud efektiivsemaks.

Kas on ka olulisi struktuuri muutusi, selles ma nii kindel ei ole. Esiteks seovad meid varasemad allhankepingud, suurt lisandväärtuse muutust ei ole.

Oleme endiselt suhteliselt odava tööjõuga allhangetegev ning madalat lisandväärtust tootev riik, meeldib see või mitte.

Märke muutusest muidugi on, räägitakse IT-idufirmadest. Kuid need on väga väikesed tegijad, üldist majandust nad kuhugi ei vea ega suuna. Isegi kui meil tekiks sada edukat idufirmat, looks see Eestile küll meeldida kuvandi, kuid ei aitaks eriti ülejäänut 600 000 töötajat.

Kas juhtusite viimasest Vikerraarest lugema Erik S. Reinerti artiklit Ida-Euroopa majandu-

se primitiviseerumisest? Seal järeldatakse Eesti näitel, et me olemegi määratud naasma n-ö koriluse juurde: lihttöö, allhange, toormaterjalide varumine jääb meie pärusmaaks, kuna me oleme liiga vara sisenenud globaalsesse vabamajandusse.

Ma olen tema ideedega tuttav, kuid ei ole nii pessimistlik. Arvan, et Soome tuules suudame edulugusid tekitada ja sektoreid välja arendada ka ise.

Reinert maalib negatiivse stsenaariumi, mida ei saa välistada – on võimalik, et me jäämeegi Soome tagahooviks. Aga ma loodan, et see nii ei lähe.

Te ei usu, et Eesti majandusel on n-ö klaaslagi, kust läbi minna ei ole võimalik?

Ei usu. Ärimaailmas maksavad ideed. Mina ei usu, et ideedel on klaaslagi. Kui on head ideed, tuleb ka raha taha, raha leiab hea idee lõpuks üles.

Kuid siis saab raha andja selle hea idee omanikuks, nagu Skype'iga juhtus.

Mõnes mõttes küll, aga see on igal pool nii. Globaalses majanduses on raha koondunud ühtedesse keskustesse või perekondade kätte ja ideed tulevad mujalt. Pole midagi teha.

Kas Eesti riik võiks just klaaslae lõhkumiseks investeerida ideedesse rohkem kui seni?

See on mõnes mõttes religioosne teema: kas riik peaks ettevõtlust toetama või ei?

Vastus sõltub maailmavaadetest. Kui öelda, et riik peaks toetama, siis tekib kohe küsimus, kas suudame toetada kõiki valdkondi või peaksime välja mõtlema mingid eelistused.

Seejärel tekib kohe suur arutelu, miks eelistatud valdkonnad on just need ja mitte teised. Siis üritatakse raha kõigile helikopterilt jagada jne.

ELi praktikat arvestades riik peaks toetama, kuid meie poliitil-

sed ringkonnad leiavad, et ei pea. Tulemuseks on pudru ja kapsad.

Kumba leeri teie kuulute?

Teadlasena on enese positsioneerimine ohtlik. Ma arvan, et head on mõlemas suunas. Teatud olukordades, eriti kriisi ajal, on hea, kui riik majandust toetab, buumi ajal on aga parem, kui väga ei sekkutaks.

Pidasin silmas rohkem seda, et kui Eestis tekib uue Skype'i idee, siis ei ostaks seda ära välist Kapitalist, vaid Eesti riik.

Aga kes on need targad, kes otsustavad, millisele ideele raha anda? Riskikapitalistid riskivad oma erarahaga, nad teavad, et töötab ainult üks idee kümnest. Kas riik peaks sama asja tegema?

Mõnes riigis on sellised fondid tõesti olemas, aga ma ei tea, kas Eesti on nii rikas. Väga oluline moment, mis teeb Eesti puhul asjad keeruliseks, on ka see, et keegi on ikka kellegi sugulane, kõik tunnevad üksteist, kõik on kuidagi omavahel seotud.

Sellise mängu juures on pehmetelt öeldes keeruline tagada ausat ja läbipaistvat konkurentsi. Eesti on nii väike, et objektiivse hindaja leidmine on keeruline.

Kas Läti majandus läheb meist varsti mööda?

Eesti Panga prognoosi kohaselt läheb meist varsti mööda hoopis Leedu. Läti on sügavama kukkumise tõttu meist veel allpool, kuigi kasvunumbrid on Eesti omadega võrreldes üllatavalt head. Peaaegu kaks ja pool korda kiirem kasv kui meil!

See on omaette fenomen, millele ühest seletust ei ole. Ma arvan, et Läti majandus on vähem avatud kui Eesti oma, nende siseturg on suurem. Neil moodustab eksport ja import 60% majandusest, meil oluliselt rohkem. Nad on välisturgude suhtes vähem haavatavad.

Teiseks jaguneb Läti eksport rohkemate partnerite vahel: liisaks ELi vanadele riikidele ekspordivad nad palju ka uutesse.

Läti ekspordis on väga tugevalt kasvanud ka SRÜ riikide osakaal, kus ei ole seis nii kehv nagu Soomes ja Rootsis. Seetõttu on Läti eksport olnud Eestist edukam.

Kindlasti on ka lätlaste koju saadetud rahasummad palju suuremad kui meil, sest lätlasi lihtsalt töötab välismaal oluliselt rohkem. Ka see võib sisetarbimist toetada.

ROOTSI JA SOOME HÄDAS

Naabritel ei lähe hästi

- Soome majandus kahanes selle aasta II kvartalis 2,1% eelmise aasta sama ajaga võrreldes, Rootsi majandus kasvas vaid 0,6%.
- Eesti majandus kasvas 1,3%, Läti oma 3,8%.
- Aastaga on Eesti eksport Rootsi vähenenud 14 ja Soome 8%.
- Mõningail hinnanguil võib Soomest lähima seitsme aasta jooksul kaduda üle 40 000 töökoha.
- Nullsissetulekuga leibkondade arv on Soomes kümne aastaga kahekordistunud, ulatudes 20 000 majapidamiseni.

Allikas: internet

Noori, kel peresidemeid pole, peaksime lausa saatma Soome tööle, et nad näeksid, kuidas elu mujal maailmas käib.

Kolme Balti riigi puhul on SKT võrdlemine ja "möödaminekust" rääkimine siiski väga tinglik, sest Lätis ja Leedus käies väga drastilist vahet Eestiga ju ei näe. See, mida näitab makroökonomiline statistika, on üks asi, igapäevaelus on vahed aga suhteliselt väikesed.

Mu kolleeg käis puhkuse ajal Leedus ja talle torkas silma, et Leedu kubiseb väikestest mõne lehmaga taludest. Järelikult pakuvad need elanikele ka elatist. Kui Leedu SKT ähvardab seejuures Eestist mööda minna, kas peab siis järeldama, et Eestis üheksakümnendail läbi viidud karmid turureformid olid mahavisatud veri ja vaev?

Nii on väga raske spekuloida, kuid ilmselgelt on Leedus väiketootmist rohkem kui Eestis. Meil tõmbus põllumajanduslik tootmine kokku väga lühikes ajaga väga suures mahus.

Samas võib muidugi öelda, et neil ettevõttele, kes maal ellu jäid ja nüüd ELi toetusi saavad, läheb suhteliselt hästi. Põllumajanduse tootlikkus on meil kordades suurem kui Leedus. Kuid eluviisi säilitajana on Leedu olnud edukam.

Ma ei ole üldse kindel, kas nad täidavad kõiki euronõudeid sama usinalt nagu eestlased, meie oleme protestantliku rahvana palju kiiremad järgima kõiki Brüsselist tulevaid reegleid. Leedulased võtavad asja lõdvemalt ja tänu sellele on nende väiketootmine ehk ka säilinud.

Nii et kõik sõltub vaatenurgast. Kui vaadata majanduse kui terviku ja tootlikkuse seisukohast, siis tegi Eesti õiged otsused. Kui vaadata maarahva seisukohast, siis need otsused ei olnud head, väga palju inimesi on maalt ära kolinud ning see kolimine jätkub.

Inimlikust seisukohast olid 90ndate otsused kaheldavad?

Nii võib öelda, vähemalt Leeduga võrreldes.

Kas Euroopa suur pauk võib veel ees olla?

Ma ei usu seda. Kui oleks tahetud Kreeka eurotsoonist välja visata, oleks seda tehtud. Praegu ELi majandus kasvab, asi hakkab paremaks minema. Kui ei tule muidugi suurt terrorilööki, mis muudaks rahaturud ettevaatlikuks.

Kui Euroopal hakkab hästi minema, kas siis võib juhtuda, et meie ehitajad Soomes ei tule koju, vaid lähevad edasi hoopis Saksamaale, Hollandisse jne?

Tartu ülikooli majandusprofessor Raul Eamets tunnistab, et Soomest

Oht on olemas, kuid nii hästi Euroopal siiski veel ei lähe. Praegu räägime majanduskasvust null koma millegagi. Teiseks pole Saksamaale minек nii lihtne nagu Soomes tööl käimine. Keelebarjäär, geograafiline kaugus... See on palju karmim otsus.

Võib-olla peaksime Soomes töötamise üldse ümber hindama. Miks me räägime Soomes töötamisest kui välismaal töötamisest? Kui inimene Malmöst käib tööl Kopenhaagenis, kas ta käib siis enda arust tööl välismaal? Ma ei ole väga kindel, et ta seda igapäevaselt üldse teadvustab.

Aga kui tallinlane käib Helsingis tööl, tundub see katastroofiina. Mõtleme hoopis positiivselt:

Põhja-Eesti ja Lõuna-Soome ongi üks majandusruum. See, millest me kunagi unistasime, on tegelikkuseks saanud.

Inimesed käivad Soomes tööl ja kulutavad palga ja pensioni Eestis – mis selles halba on? Tõsi, perede lõhkimine tekivad sotsiaalsed probleemid on valusad. Aga noori, kel peresidemeid pole, peaksime lausa saatma Soome tööle, et nad näeksid, kuidas elu mujal maailmas käib.

Eks taustaks ole kartus, et nad ei tule tagasi. Nagu Reinert Vikerraarest kirjutab: kui riigid ei saa kriisile reageerida rahvusliku valuuta devalveerimisega, siis reageerivad nad rahvastiku ümber-

võiks makse muuta

RAIVO TASSO

Eestisse naasvaid töölisi ei oota siin ees roosiaed.

paigutamisega nagu USAs. Eesti jaoks on see hirmutav.

See teooria Euroopas ei tööta. Pole näiteks hispaanlaste massilist Saksamaale tööleminekut, neid ei võeta lihtsalt sinna. Sellist tööjõu vaba liikumist nagu on USAs, Euroopas ei ole.

Kui vaatame kahe rahvaloenduse vahet, siis hinnanguliselt 40 000–45 000 inimest on siirdunud välismaale. Kas see on kümne aasta kohta katastroofiline?

Kodumaalt lahkumine võib olla inimese isiklik katastroof, aga suures pildis ei ole numbrid üldse hullud.

Soomes kõva palka teenivad ja seda siin kulutavad inimesed

on vist meie suure inflatsiooni ja kõrgete hindade üks põhjusi?

Kõige drastilisemat näidet kohtasin Moldova pealinnas Chişinăus paari aasta eest. Toidupoes on hinnad sama kõrged nagu Eestis, kuigi riigi keskmine palk meist 4–5 korda madalam.

Kuid igas suuremas poes on valuutavahetus, kus välismaalt saadud või teenitud raha vahetakse kohalike kupüüride vastu. Tulemuseks on kõrge hinnatase.

Sama on ka meil: kui saad Soomes korralikku palka, võid Eestis laiemat elu lubada, kuid aitad kaasa üldisele hinnatõusule.

Kas võib öelda, et Eestis kohalikku palka teeniv inimene on

justkui sattunud omaaegsesse valuutapoodi, ainult et nüüd peab ta valuutapoe hindadega ostma ka oma igapäevakauba?

Kui vinti natuke üle keerata, siis niimoodi öelda ju võib.

Fakt on aga see, et toiduained on meil kallid.

Mis on teie meelest selle põhjus?

Nähtavasti on toimunud üleinvesteeringud kaubanduspindadesse. Vaatame, kui palju on kaubanduskuski kas või Tartus! Ükskõik millise sama suure Euroopa linnaga võrreldes on neid ikka kordades rohkem.

Ma olin kevadel Saksamaal Bonnisis, mis on kolm korda suurem kui Tartu, ning seal ei koha-

nud ma n-ö käimisulatuses ühtegi kaubanduskeskust.

Teiseks toob üleinvesteeringu kaasa ka pikk lahtioleku aeg. Kõik kulud tuleb ju tarbijail kinni maksta.

Kas toidu käibemaksumäära alandamisest oleks abi?

Meil on dogmaatiline majanduspoliitika: kui mingid otsused on vastu võetud, siis on nagu on. Majanduslikud dogmad on ki-

Oleme endiselt suhteliselt odava tööjõuga allhanget tegev ning madalat lisandväärtust tootev riik, meeldib see meile või mitte.

ELUKÄIK

Raul Eamets

■ Sündinud 5. juulil 1964 Pärnus.

Haridus

■ Lõpetanud 1987 Tartu Ülikooli õigusteaduskonna, 1993 kaitses samas majandusteaduste magistrikraadi ja 2001 doktorikraadi.

Töö

■ TÜ poliitilise ökonomia kateedri stažöör-uuri ja aspirant 1987–1993.
■ TÜ majandusteaduskonna majandusteooria õppetooli assistent, lektor, dotsent 1993–2005.
■ TÜ majandusteaduskonna makroökonomika õppetooli hoidja, õppetooli juhataja, professor 2004–2006.
■ TÜ rahvamajanduse instituudi juhataja 2005–...
■ TÜ majandusteaduskonna rahvamajanduse instituudi majandusteooria õppetooli juhataja 2010–...

visse raiutud ja nende üle isegi ei arutata: ettevõtete tulumaks, valitsuse võlakoorumus ja ka maksud. Meie majanduses on liiga palju tabusid.

Valitsuse lemmikväljend on, et maksudega ei mängita. Mängitakse küll, kui vaja!

Loomulikult võib muuta ka käibemaksumäära. Paljudes riikides on seda ju tehtud. Meil aga neil teemadel isegi ei arutata. Meie majanduspoliitika on mustvalge.

Valitsejad väidavad, et käibemaksuvahe võtab kaupmees kohe oma kasumimarginaaliks.

Väita võib igasuguseid asju, aga Saksamaal, kus toidu käibemaksumäär on väiksem, on toit oluliselt odavam kui meil.

Pigem on valitsusel hirm, et käibemaksu muutes tuleb hakata maksustusteemi tervikuna üle vaatama. Käibemaks on valitsusele tähtis sissetulekuallikas.

Singapuris muudeti üksvahe sotsiaalmaksu igal aastal, vastavalt majanduse seisule. Maksud ongi mõeldud majanduse reguleerimiseks, meil aga ainult riigikassasse raha kogumiseks.

Novembrikuus Maalehega vesteldes ennustasite, et 2013. aasta kujuneb Eesti majandusele keskpäraseks ning et meie peamiseks toeks on Soome ja Rootsi. Siiani on täpselt nii läinudki, kuid nüüd räägitakse Soome ja Rootsi kohta hirmsaid asju.

Eksporti kaudu oleme nende riikidega väga tihedalt seotud. See on allhankemaa võlu

ja valu: kui firmadel, mis Eestist oma asju tellivad, läheb kehvasti, läheb halvasti ka meil.

Meie SKT kasv püsib praegu niisama hästi kui paigal ja kui ta aasta lõpuks 2–2,5% välja venitab, on päris hästi.

Kas võib juhtuda, et aasta teine pool on lausa miinuses?

Ei, ma ei usu. Kolmanda kvartali sisse jääb suvi ning kuna see on olnud soe ja hea, võib varasema põhjal eeldada teenindussektori kasvu. Aastalõpu müügid on ka veel ees. Isegi kui väliskeskond on suhteliselt vilets, siis arvan, et sisemaine tarbimine veab meid ikkagi plusspoolele.

Kas allhanketööde kõrval hakkab vähenema ka selle raha hulk, mida eestlased Soomes teenivad ja Eestis kulutavad?

Töenäoliselt küll, kui eestlased Soomes vähem tööd leiavad. See annab meie majandusele jälle ühe tagasilöögi, kuigi teistpidi on lootust, et need inimesed leiavad siis tööd Eestist. Meie tööpuudus on kahanenud ja tööhõive kasvanud.

Mida Soomest naasev inimene võiks Eestis tegema hakata?

Ega mingit roosiaeda siin kindlasti ootamas ei ole, palgad on oluliselt madalamad kui Soomes. Aga meie ehitussektor oli positiivne, ka suvine teenuste pakkumine vajab lisatööjõudu.

Selge on siiski see, et lihtne neil tulijail ei ole.

Mis on Soome languse põhjus, mis seal juhtus?

See on ilmselt paljude asjade kokkusattumus.

Soome majandus on olnud vägagi tehnoloogia- ja Nokia-keskne ning sõltuvus ühest-kahest sektorist on osutunud lõksuks.

Ka metsa- ja paberitööstus tõmbab end kokku. Majanduse struktuur peaks laiem olema.

Ka Soome eksport on vähenenud, see on Eestiga sarnane.

Kuid kriisid on alati puhastava iseloomuga. Investorid orienteeruvad ümber ja mõtlevad välja uusi asju, majanduse ümberstruktureerimine käibki kriiside kaudu.

Me ei tea, mis võib saada Soome uueks Nokiaks. Pärast langust tuleb turumajanduses alati tõus ja kindlasti jääb Soome veel pikaks ajaks meist edukamaks ja jõukamaks, nende palgad jäävad meist kõrgemaks.

Milliseks prognoosite 2014. aasta majandust?

Kui sel aastal on paljud oma prognoose tagasihoidlikumaks muutnud, siis mina olen optimist. Vaadates Euroopa majanduse üldist soojenemist, usun, et järgmine aasta tuleb pigem parem. Kas kasvuks kujuneb 3% või 4%, sõltub tänavusest kasvunumbrist, kuid jahanemise märke ma ei näe. Küll Soome ja Rootsi ka august välja tulevad, ma ei usu, et nende seis on lootusetu.

ALO LÕHMUS

Maaleht

Vana küsimus nõuab uut vastust

Tark ja veidi rumalam on ajaloo jooksul siiski kuidagi läbi saanud. Tark on ülesandeid andnud, see teine need teoks teinud. Tark on targutanud, et kui pea ei jaga, siis jagavad jalad. Väiksema peaga ja suuremate rusikatega tegelane on talle tasuks hea keretäie andnud.

Mõlema suuna kultusel on seniajani oma kummardajad. Ühed ütlevad, et eestlane on maailma üks kõige targemaid ning suur osa meist istub lausa püramiidi tipus.

Teine pool peab meid hoopis kõige töökamateks, kes varem toitsid ära kogu Venemaa ning alles hiljuti aitasid jalgadele edukonksu alla neelanud Kreeka.

Küsimusel on aga hoopis praktilisem pool ehk see, mida siis noor inimene peaks õigupoolest õppima minema. Kas kõrgkoolis hobusevargaks või kutsekoolis töömeheks, kes meile tänapäevalgi meie igapäevast leiba annaks.

Et vabaneda eelarvamustest ja ajaloo jooksul kogunenud suhtumistest, peaks meil olema selge arusaam, millise eriala ning ettevalmistusega inimesi Eestis tulevikus vaja läheb. Seda teadmist takistab aga lõhe soovide ja tegelikkuse vahel.

Soov on ju mõelda välja, toota ja müüa kallimaid tooteid, tõsta palku ja elada paremini. Meie majanduse tegelikkus koosneb suuresti allhankest ehk põhimõttest, et teised mõtleavad, meie käärima aga käised üles ja teeme töö ära. Pigem väikese kui korraliku palga eest.

Et aga sedagi tööd – “kääri käised üles!” – paremini teha, peaksid Eestis olema ametikoolid, mis suudaksid kiiresti painduda muutuvate vajaduste suunas. Samas eeldab kutseõpe paljudel puhkudel kalleid seadmeid. Kes nende eest maksab?

Samas on kutsehariduses märgata olulist nihet. Võtkem kas või tõsiasja, et kui varem oli tavaks, et ülikool tuli pärast kutsekooli, siis nüüd koputavad kõrgelt haritud noored hoopis ametikoolide ustele. Viimaste aastate trend näitab, et igal sügisel on neid olnud saja võrra rohkem!

Üks järeldus siit on see, et oleme hariduskultuses liiale läinud. Jah, tulgu või virts raha teenides üle kalossiääre, aga lapsed veame suurkoolist läbi! Kuid kui hiljem selgub, et virtsa ja vaevaga saame me hoopis tõhusamalt teenida?

Kutseharidusele peaks tõuke andma ka see, et kuna maal jääb gümnaasiume vähemaks (õppijaid lihtsalt pole), võivad need, kes muidu kavatsesid kodupaigas keskkooli läbi logistada, nüüd kõva konkurentsiga maakonnagümnaasiumi asemel hoopis mõne kutsehariduskeskuse valida. Kodust lahku-da tuleb ju nagunii!

Samas on rohked muutused Eesti hariduses veel nii värs- ked, et otsus, kas liigutakse õigetele teedele, pole sugugi kindel. Küll on aga kindel, et õppimist, eriti just ümberõppimist, saab elus varasemast rohkem olemas. Ennustatakse ju, et suurt osa erialadest, millel tulevikus tööle hakkame, ei kujuta me praegu endale veel ettegi.

Sulev All

KARIKatuur

VALDEK ALBER

KÜSITLUS

Millise koolivaliku olete teinud?

KRISTIN JÄNES
õpilane

Põhikoolis käisin Tõrva gümnaasiumis, kuid keskaridust soovisin saada koolist, kus oleks rohkem rõhku reaalainetel. Kaalusin ka Tartu Miina Härma ja Jaan Poska gümnaasiumeid, kuid otsustasin lõpuks siiski Nõo reaalgümnaasiumi kasuks. Pidasin tähtsaks, et ka mu sõbrad ja tuttavad on seal koolis käinud ning jaganud palju kiidusõnu.

Varem elasini peaaegu kooli kõrval, kuid nüüd lahutab mind koolist umbes 45minutine sõit. Nõo gümnaasiumi juures on boonuseks tasuta elamine ühiselamus ning samuti makstakse kinni kodu ja kooli vahelised bussipiletid.

KRISTI MILLER
lapsevanem

Minu tütar Kristiina (Saagim) lõpetas põhikooli Paide ühisgümnaasiumis ja läheb sügisest kutsekooli edasi õppima. Ausalt öeldes on tänapäeval kooli valik

tõeline peavalu. Noorel inimesel on raske teha elukutsevalikut, pealegi on kõik kohad kokkasid ja müüjaid täis, kusjuures nad suurt ei teeni.

Tütar otsustas lõpuks kodulähedase kooli, Järvamaa kutsehariduskeskuse kasuks ja erialaks valis logistika. Ta on selline laps, kes armastab oma kodu ja lähedasi ning saab selles koolis käies kodus elada.

Tegelikult tahtis ta saada meditsiinilist haridust, aga sellega seotud erialasid, nagu massöör või kosmeetik, õpetatakse keskariduses baasil. Algul mõtles ta õhtukeskkooli minna, aga ütlesin, et mõistlik oleks mingi eriala omandada, et kui pärast kohe edasi õppima ei lähe, siis oskab ta ikkagi mingit tööd teha.

ANGELIKA BUSCH-MANN
õpilane

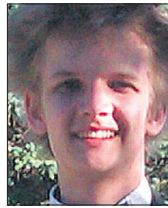

Lõpetasin kevadel Kihnu põhikooli ja hakkasin kohe mõtlema, kus oma haridusteed jätkata. Valisin Pärnu kutsehariduskeskuse, sest selles koolis saan ma kolme aastaga nii keskariduse kui ka ameti selgeks. Hakan õppima majutusteenindust. Olen selle eriala kohta kuulnud palju head. Pealegi saaksin ilm-

selt tööd ka kodusaarel. Igatahes praktika plaanin küll Kihnus teha. Meil on saarel praegu vähemalt kolm kohta, ka majutusteenust pakutakse.

Ka mu vanemad on selle valikuga päri. Hakkan ju õppima koolis, kus hea õppepõlvkonna puhul makstakse stipendiumi, ühiselamu on kooli lähedal, ka sportimisvõimalused on seal head.

NORBERT KATS
õpilane

Sügisel kavatsen jätkata õpinguid Tallinna Inglise kolledži IB ehk rahvusvahelisel õppekaval, mis tähendab seda, et 10. klass õpitakse riikliku õppekava järgi ja 11. klassis toimub jagunemine – kas riiklik või rahvusvaheline õppekava.

Kuna tuttav lõpetas kevadel sama õppekava ning läheb nüüd selle programmi kaudu välismaale teatrit õppima, siis tundus see ka mulle huvitav. Ise soovin samuti pärast gümnaasiumi välismaale, näiteks Suurbritanniasse õppima minna. Kindlat erialast sihti veel pole, kuid võimalikud valikud on teater, muusika või kunst. Kõige parem oleks sümbioos nende kolme vahel.

NÄDALA NAKSAKAS

Rongid lähevad meil moodi

■ Uue põlvkonna kaheksa rongi, mis meie raudteedel sõidavad alates 1. juulist, on kasvatanud inimeste huvi rongisõidu vastu: eelmise aasta juuliga võrreldes on Elektriraudtee piletitulu kasvanud viiendiku võrra ja sõitjaid on juurde tulnud 18 000.

NÄDALA NÄTAKAS

Rahvapidu värava taga

■ Õõlaulupidu “Järjepidevus” tõi kõigi üllatuseks Tartu lauluväljakule kokku nii palju rahvast, et kõik väravast sisse ei pääsenudki. Nii suurt kivi korraldajad oma kapsaaeda muidugi ei oodanud. Aga olgu see õpetuseks.

SÕNA SEKKA

Õnnelike maale

Meediast läbi käinud uudised räägivad, et Eestis on antidepressantide kasutamine plahvatuslikult tõusnud – ka laste ja noorte hulgas (vanemate vastutusel).

Muidugi on see ühtpidi märk sellest, et hingedadega inimesi enam nii teravalt ei häbimärgistata, ei kuulutata kohe hulluks. Depressioon, millest XIX sajandi inimesel polnud aimugi, on saanud tavaliseks haiguseks ja diagnoosiks. Ja Nõukogude Liit, kus ka dissidentide raviti nende “meelsushäirete” pärast hullumajas, kus vaimne probleem oli nõrkuse tunnuseks, on jäänud kaugale selja taha. Pille neelavad tänapäeval ka tõsised alfaissed, -emastest rääkimata.

Eks vanad jumalad löid maailma asjadele nime andes. Vanasti polnud kõiki neid sündroomi ja ärevushäireid. Ning lapsed, kes olid püsima tu loomuga ... no need olid lihtsalt püsima tu loomuga, ulakad marakratid, keegi ei ravinud nende keskendumisraskusi. Ehk vitsaga vahel.

Tänapäeval asendab seda tablettide rivi, kuigi ka see mõte masendab – kas lihtsalt nukra või äreva loomuga inimest on ikka vaja arstida? Mäletan üht inglase uurimust, kuhu kaasati kunstnikke ja kirjanikke, kel raviti siis depressiooni. N-ö parane-nute looming muutus lõpuks keskparasemaks, ei sáranud ja sárisenud enam.

Muidugi on võimalus, et praeguse ühiskonna depressioon on millegi suurema – ühiskondliku vaimuhäda – sümptom. Kui vaadata laiemalt, siis eks too tohtu alkoholimäär (alkohol on depressant!), teatud piirkondades narkootikumid või üle-eestiliselt tohtu telekavaatamine ole ka “eneseravimine”. Mis küll asja hullemaks teeb.

Juba ammu on õhus küsimus: kuidas saaksime paremale ja õnnelikumale maale? Rohkem kaubakeskuseid, tarbimist ja suurem SKT pole aidanud. Järelikult on asi muus.

Eks minagi pea oma silme eest kuidagi toda tumedat kardinat ära ajama. Üks helgushetk tabas mind just lodjal mõõda Emajõe triivides, tähistatava all. Vaat see on õige pill, õige droog, ravim. Sinna ma tahan tagasi.

JÜRGEN ROOSTE

Toimetuse kaastöid ei retsenseeri ega tagasta. Toimetusele on õigus kirju ja kaastöid toimetada ning lühendada. Kõik Maalehes avaldatud on kaitsitud autoriõigusega. Selle paljundamine, levitamine ning edastamine üldsusele on lubatud ainult ASI Eesti Ajalehed Kirjaliku nõusolekul. Kaebuste korral ajalehe sisu kohta võite pöörduda Pressinõukogusse, pn@eall.ee või tel 646 3363.

Tõmbekeskused paigas

Vali milline tõmbekeskus tahes, aga ühinemine peab 2017. aastaks ühinetud saama, kõlab Eesti haldusreformi uus tees.

21. august võidakse kirjutada kuldsete tähtedega Eesti haldusreformi ajalukku. Nimelt avalikustati siis nimekiri nendest tõmbekeskustest, millega ühinemiste vahel on omavalitsustel valida.

Kui kõik läheb regionaalminister Siim Kiisleri plaani kohaselt, on järgmiste kohalike omavalitsuste volikogude valimisega 2017. aastal kauaoodatud haldusreform tehtud.

Juba sügisel võib valmida raamseadus, et valitsus saaks selle Riigikogule esitada. See määraks vaid kõige tähtsama: kuidas ja mis ajaks ühineda. Seadusesse kuuluks, näiteks lisana, ka tõmbekeskuste vastvalminud nimekiri.

Kokku kuulub Eesti omavalitsuste loetellu kuni 60 linnavalda, neist kümme Harjumaalt ning poolsada ülejäänud 14 maakonnast.

Küsimus tekitas vastuseisu

Nimekiri sai valmis nii: kõigepealt tulid kokku maakondlikud omavalitsuste liidud, tegid otsused ja saatsid need maavanemale. Maavanemad tegid oma korrektiivid ning läkitasid tulemuse regionaalministriale.

Arutelud omavalitsusliitudes kulgesid väga erinevalt, mõnes ei meeldinud isegi küsimus ise, rääkimata vastustest. Seega tuli otsus teha maavanematel.

Esimesena saadi asjaga valmis Valgamaal, kus keskustena nähakse Valgat, Tõrvat ja Otepääd. Viimasena selguvad keskused Harjumaal, kus käimas asjakohane uuring.

Uus omavalitsuskaart saab mõnes piirkonnas olema üsna lage (Hiiumaal, aga üllatuslikult ka Saaremaal, on vaid üks keskpunkt), teisel küllalt kirju. Lääne-Virumaa on suutnud läbi suruda seitse oma maakonna keskust ja lisanud veel kaheksanda, Avinurme, Ida-Virumaalt.

Edasi nähakse reformi kulgemist nii, et mittetõmbekeskused leiavad enda jaoks sobiva tõmbaja ning ühinevad sellega. Ainus vahe varasemaga on see, et võimalust ühinemata jätta enam ei jää.

Lootus pole kadunud

Samas pole ka võimatu, et riigi suurenenud aktiivsus paneb valdasid-linnasid mõtlema vabatahtlikule liitumisele, mis on võimalik ka valimiste vahelisel ajal.

Oma ettepaneku on naabritele teinud näiteks Järva-Jaani vald Järvamaal. Kava kohaselt võiksid Järva-Jaaniga ühte heita Ambla, Albu, Roosna-Alliku, Kareda ja Koeru vald.

Praegu pole ükski kutsutu vastanud ei ega jaa. Kui asi õnneks läheks, võiks hoopis Järva-Jaani tõusta tõmbekeskuste nimekirja, kus praegu on Koeru ja Aravete, mis mõlemad jäävad nn ettepaneku piirkonda.

Kui kaugele reformiga seekord jõutakse, pole aga teada. Tosina aasta tagune kogemus viitab võimalusele, et valitusk koalitsiooni osalised ei jõua omavahel kokkuleppele.

Nimelt oli siseminister Tarmo Loodusel toona mõttes valitsuse korraldus, mis aga reformierakonna vastuseisu tõttu projektiks jäigi. Igatahes Siim Kiisler on optimism ise. “See on väga suur samm mõistliku riigipidamise suunas,” ütles ta tõmbekeskuste nimekirja valmimisele viidates.

SULEV OLL

UUS EESTI KAART

Praegu kokku lepitud tõmbekeskused

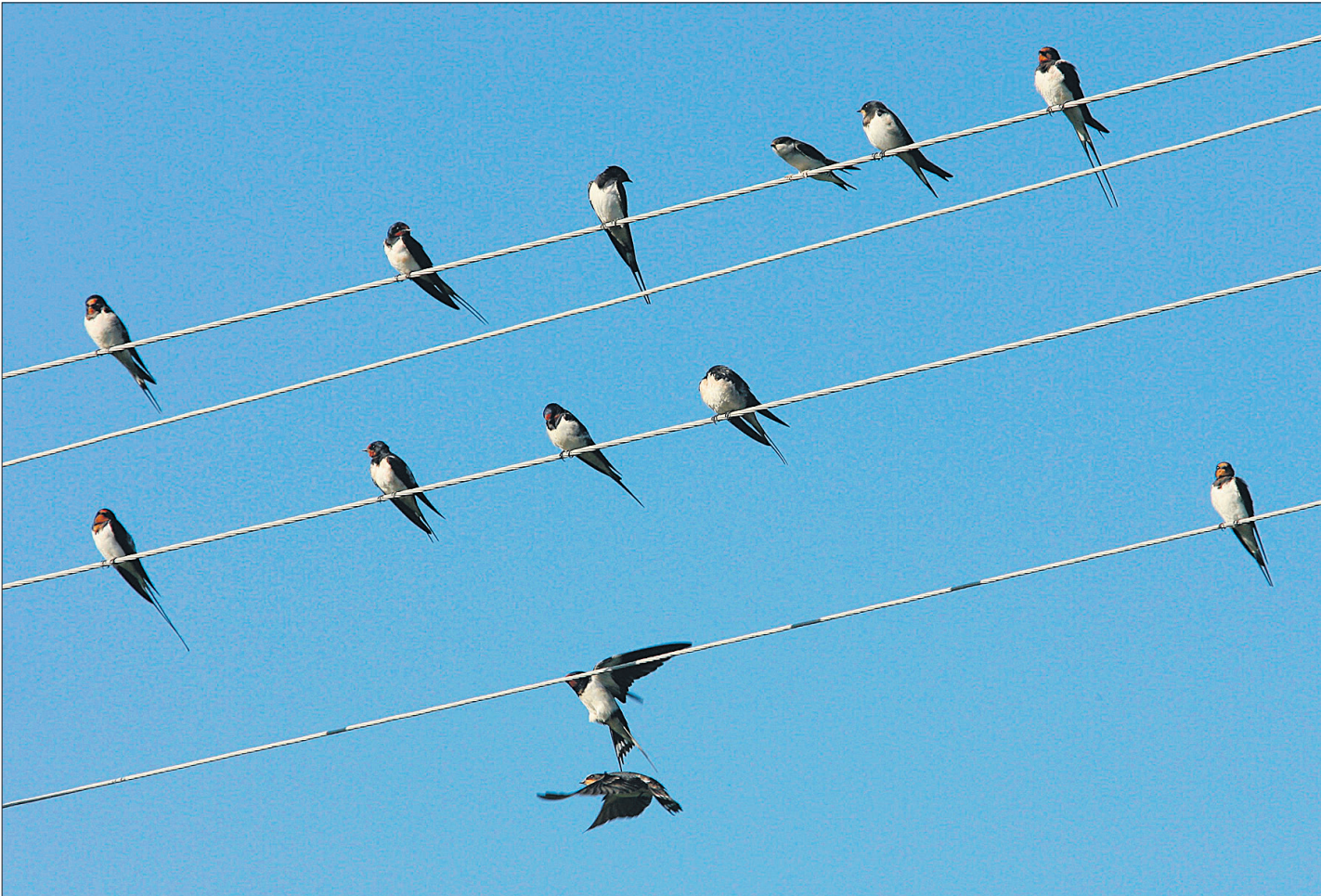
- **Harjumaa:** Uuring veel pooleli
- **Hiiumaa:** Kärdla linn
- **Ida-Virumaa:** Jõhvi linn, Narva linn, Kohtla-Järve linn, Sillamäe linn, Kiviõli linn, Narva-Jõesuu linn, Iisaku alevik
- **Jõgevamaa:** Jõgeva linn, Põltsamaa linn, Mustvee linn
- **Järvamaa*:** Paide linn, Türi linn, Koeru alevik, Aravete alevik
- **Läänemaa:** Haapsalu linn, Lihula linn
- **Lääne-Virumaa:** Rakvere linn, Kunda linn, Haljala alevik, Kadrina, Tapa linn, Väike-Maarja alevik, Avinurme alevik**, Viru-Jaagupi
- **Põlvamaa:** Põlva linn, Räpina linn
- **Pärnumaa:** Pärnu linn, Kilgi-Nõmme linn, Vändra alev, Tõstamaa alevik, Pärnu-Jaagupi alev, Häädeemeeste alevik
- **Raplamaa:** Rapla linn, Kohila alev, Märjamaa alev, Järvakandi alev
- **Saaremaa:** Kuressaare linn
- **Tartumaa:** Tartu linn, Elva linn, Alatskivi alevik või Kallaste linn***
- **Valgamaa:** Valga linn, Otepää linn, Tõrva linn
- **Viljandimaa:** Viljandi linn, Suure-Jaani linn, Karksi-Nuia linn
- **Võrumaa:** Võru linn, Antsla linn, Vastseliina alevik, Rõuge alevik

Allikas: siseministeerium

* Järvamaal on Järva-Jaani teinud ühinemisettepaneku oma naaberomavalitsustele. Kui naabrid ettepaneku vastu võtavad, võib ka Järva-Jaani lisanduda nimekirja.

** Avinurme alevik asub Ida-Viru maakonnas.

*** Tartu maavanema hinnangul on vajalik ühe tõmbekeskuse nimetamine Kirde-Tartumaal, kuid maavanem jätab lahtiseks, kas selleks on Kallaste või Alatskivi.

Võib tunduda uskumatu, et linnud suudavad terve küla elektrita jätta, aga väidetavasti nad Tartumaal Noorma külas just nii teevad.

Vool käib ära üle päeva

Ühe Tartumaa küla elanikud ei tea ette, kas külmkapis toit säilib ja kas seda elektripliidil ka küpsetada saab, sest vool võib igal hetkel ära minna. Elektrifirma süüdistab selles linde.

“Varume vett, nagu oleks sõjaaeg, sest kui vool jälle ära läheb, siis pump enam ei tööta ja me ei saa käsigi pesta,” ütleb Rannu valla Noorma küla Riska talu peremees Margus Mahoni. “Kui kogu pere on nädalavahetusel maal, siis ei saa katkestuse ajal süüa teha ega tualetis käia.”

Pikemate katkestuste ajal ummistub Mahoni mobiiltelefon SMSidest, mis kinnitavad, et elektrifirma on katkestustest teadlik, ning seejärel saabuvatest rõõmusõnumitest, mis kuulutavad varustuse taastamist.

Talupere tänab õnne, et ei ole rajanud endale elektri-, õhksoojuspump- ega maakütet: peale rahakoti tühjendamise jätkaksid need elektri puududes ka toad lihtsalt külmaks.

Läks ära, tuli tagasi

Ehkki ka pikki, mitmetunniseid katkestusi on sagedasti, iseloomustavad tänavust suve Noorma külas aga just lühikesed, kõigest minuti või kahe pikkused pausid. Koduelektroonikale on need vaat et ohtlikumad, ki kui pikad pimedusetunnid.

“Juulikuus oli selliseid lühikesi katkestusi peaaegu pooltel päevadel, mõnel lausa mitu. Ühel päeval, kui elekter mitu korda järjest kadus ja tuli, läksid meil ühekorraga läbi külmkapikompressor ja boileri kellaosa,” kõneleb külaelanik Silvi Rasva.

VAHELDUVVOOL

Elektrikatkestused Noorma külas*

- 2. juuli: 9.15–10.15
- 5. juuli: 19.50–19.51; 20.30–20.31
- 8. juuli: 8.59–9.00
- 10. juuli: 8.10–8.12
- 12. juuli: 7.55–7.56; 16.49–16.50
- 19. juuli: 4.00–5.00
- 27. juuli: 16.20–16.21
- 2. august: lühike katkestus hommikul
- 4. august: 10.53–14.15
- 8. august: lühike katkestus hommikul
- 14. august: 11.10–17.00
- 18. august: 15.16–15.17
- 20. august: 9.34–9.36
- 21. august: lühike katkestus südaöö; 1.28–4.30

*Registreeritud on ainult need katkestused, mida inimesed on kahe kuu jooksul ise märganud.

Kaks nädalat tuli perel läbi ajada ilma sooja veeta, kuni meistri mees boileri üle vaatas.

Rasva sõnul on külmkapi garantijuhendis selge sõnaga öeldud, et väljalülitatud kappi ei tohi viie minuti jooksul uuesti sisse lülitada. Aga kiirkatkestuste tõttu nii sageli juhtub.

Rikkiläinud masinate eest hütist saada perenaine ei loodagi. “Paari aasta eest, kui ühekorraga läksid läbi muusikakeskus, raadiotelefon ja arvuti toiteplokk, üritasin kahjutasu küsida. Mulle öeldi, et te võite ju avalduse teha, aga katkestus oli tingitud vääramatust jõust,” ütleb Rasva.

Pere elab nüüd alalises ebakindluses: ööseks võetakse seinast välja kõik tundlikumad aparaadid, kaevupumpa ei julgeta töös hoida, pesumasinat ei usaldada ööseks käima jätta.

Akvaariumis elavatele kaladele tuleb pikemate katkestuste ajal teha “kunstlikku hingamist”, üritada kopsikuga vett soristades seda hapnikuga rikastada.

Ka 21. augusti hommikul, mil Rasva Maalehega vestles, oli külmkapi kell veel öisest elektrikatkestusest õigeks seadmata.

“Ja sellise kvaliteediga elektri eest peame maksma üha kallimat hinda!” imestab perenaine. “Eelmise kuu arve oli öudne, ma ei tea, mis siis börsil juhtus. Peale elektri arve peame maksma ka uute seadmete eest.”

Elektrilevi kommunikatsioonispetsialist Kaarel Kutti tunnistab, et Noorma küla piirkonnas juhtub tõesti palju rikkeid.

Eelmise kuu arve oli öudne, ma ei tea, mis siis börsil juhtus. Peale elektri arve peame maksma ka uute seadmete eest.

Silvi Rasva

“Elektrilevi käidukorraldaja sõnul on antud elektriliin igal suvel selle piirkonna suurim murekoht, sest linnud maanduvad suurtes parvedes liinidele.

Seetõttu on Saaretaalu alajaama lähistel elektripostide 116–123 vahel igal suvel peamiselt lühemaid, aga ka pikemaid elektrikatkestusi.

Lindude tegevuse tagajärjel on purunenud suures koguses isolaatoreid, ühendusloogad läbi põlenud, liinid katkenud ja maha kukkunud,” selgitab ta.

Öösel linnud ju magavad!

Kutti sõnul on valminud projekt, mille järgi ehitatakse Saaretaalu alajaamast alguse saavad Puhja–Kureküla 15 kV õhuliinid järgmisel aastal ümber kaabelliinideks. “Seejärel kaovad ka praegu elanikke häirivad katkestused,” lubab Kutti.

Silvi Rasva ei taha lindude ainusi üid aga hästi uskuda. “Öösel linnud ju magavad, millest on siis põhjustatud öised katkestused?” küsib ta.

Ka ülejäänud külaelanikud leiavad, et isegi kui linnud on süüdi, tuleks mädanenud elektriliinid korda teha esmajärjekorras, mitte alles aasta pärast. Liiatigi häirivad katkestused ka teiste külade elu. Noormast kuue kilomeetri kaugusel Ervus elav Eve Põldmaa ütleb, et ka seal käib vool mõne minuti kaupa ära.

“Ut pesumasinat ei saanud õieti käimagi panna, kui elekter käis korras ära ja kohe tuli hakata uuesti programmi sisestama, vett ja pesupulbrit kulutama,” lausub Põldmaa. “Võib-olla käivad need Noorma linnud siis ka meie traate lõhkumas.”

ALO LÕHMUS

otse ülikoolist

RAIVO TASSO

Eriline näide heitlikust kutsevalikust. Koomikuna tuntud Sander Õigus (23) omandas keskhariiduse Hugo Treffneri gümnaasiumis. Asjade loomulik kulg viis ta õppima Tartu ülikooli majandust, kuid aastake pärast eriala omandamist sai Sander aru, et tegemist ei olnud õige valikuga. Teine otsus oli veidi praktilisema suunaga – noormees astus maaülikooli ehitusinseneriks õppima, kuid ka see polnud südameasjaks. Juba lapsena unistas noormees kokaametist ning oma söögikoha rajamisest. Sel sügisel asubki Sander Tartu kutsehariduskeskuses kokaks õppima, et omandada ametit, mis lööb ta silmad särava.

HARIDUS

Kutsekoolid Eestis

- Eestis on kokku 41 kutseõppeasutust, neist 29 on riigi-, 3 munitsipaal- ja 9 erakoolid. Lisaks pakuvad kutseõpet ka 7 rakenduskõrgkooli.
- Õppimisvõimalusi on kokku enam kui 150 erialal.
- Eesti kõige suuremad kutseõppeasutused on 2012/13. õppeaastal Tartu kutsehariduskeskus (3500 õpilast), Tallinna tööstushariduskeskus (1869 õpilast) ja Pärnumaa kutsehariduskeskus (1357 õpilast).

Allikas: haridus- ja teadusministeerium

MENÜKID

Populaarseimad erialad

- Olustvere teenindus- ja maamajanduskool – põllumajandusvaldkonna erialad ja rahvuslik käsitöö.
- Kehtna majandus- ja tehnoloogiakool – veoautojuht, bussijuht, ehitus.
- Viljandi ühendatud kutsekeskkool – arvuti ja arvutivõrgud, automaali, autotehnika, ehitusviimistleja, pottsepa, sadulsepa, elektri erialad.
- Järvamaa kutsehariduskeskus – hobumajanduse, põllumajanduse, teedeehituse, loomaarsti abilise, pottsepa-korstnapühkija erialad.
- Kuressaare ametikool – koka, autotehnika, dekoraatori-stilisti, väikeettevõtluse, ärikorralduse, kondiitri erialad.
- Tartu kutsehariduskeskus – juuksuri, kondiitri, spaateeninduse, ärikorralduse, majandusarvestuse, pottsepa, autotehnika ja logistika erialad.

EESTI KIIRABIKAART

Kiirabi korraldus 1. jaanuarist 2014

Teeninduspiirkond	Teenuse osutaja ja maksimaalne brigaadide arv
Tallinn I ja Tallinn II	Tallinna Kiirabi (22)
Mulgi-Järva ja Tartu-Vooremaa	SA Tartu Kiirabi (20)
Harju-Viru ja osa Virumaast	AS Karell Kiirabi (17)
Lääne-Harju	SA Põhja-Eesti Regionaalhaigla (12)
Pärnu	SA Pärnu Haigla (9)
Virumaa (Narva ja Narva-Jõesuu)	SA Narva Haigla (4)
Saare	SA Kuressaare Haigla (3)
Lõuna (Valgamaa)	AS Valga Haigla (3)
Lõuna (Võrumaa)	AS Lõuna-Eesti Haigla (3)
Lõuna (Põlvamaa)	OÜ Tõrva Tervisekeskus (3)
Tartu kiirabi, regionaalhaigla ja Tallinna lastehaigla jäävad osutama ka reanimobiiliteenust kokku kuue brigaadiga.	

Allikas: terviseamet

Kõne nõukaaegse kiirabiauto kaitseks

Selle nädala kolmapäeval jõudis kohtusse AS Viljandi Haigla kaebus terviseameti otsuse tühistamiseks, millega Mulgi-Järva piirkonnas sai õiguse teenust osutada Tartu kiirabi.

“Meie eesmärk polnud tulla siia halvasti ütlema. Soovime, et olukord saaks kuu aja jookul õige lahenduse,” ütles Viljandi haiglat esindav advokaat Ants Nõmper Tallinna halduskohtu istungi alguses.

Küll ei varjanud ta, et eesmärk on terviseameti otsuse tühistamine ning soov, et lepingu kiirabiteenuse osutamiseks Mulgi-Järva piirkonnas saaks endale Viljandi haigla.

Tartu autod vanemad

Nõmperi sõnul on konkursi tingimustes hulk kahetimõistetavusi, mis selgusid alles siis, kui amet oli otsuse langetanud.

Samuti tõi ta välja konkursi võitnud Tartu kiirabi masinapargi vanuse – autod on Viljandiga võrreldes vanemad ning suurema läbisõiduga.

Terviseameti peadirektori asetäitja Üllar Kaljumäe selgitas, et amet vaatas masinaparki tervikuna ja eelseks oli suurem hulk uusi autosid.

Viljandi haigla juhatuse liige Enno Kase ütles, et tema jaoks jääb selline tõlgendus arusaamatuks. “Nii vanuse kui ka läbisõidu poolest on eelis Viljandi haiglal. Vaatamata sellele on meie ressurss halvem. Kuidas nii?” küsis ta.

“Üks Tartus käigus olev kiirabiauto on lausa 1985. aastast pärit UAZ-buss, samuti on neid, millel puuduvad ABS-pidurid ja turvapadjad,” tõi Nõmper välja.

Kohtus viibinud Tartu kiirabi juhatuse esimees Ago Kõrgvee ütles, et on kohatu väita, nagu osutaks Tartu kiirabi teenust vanarauaga. “Kõik masinad, mis välja sõidavad, on läbinud range tehnilise kontrolli,” selgitas ta. “Kõnealune UAZ on tõepoolest olemas ning varustatud vajalike seadmetega. See on suurepärase läbivusega, asendamatut, kui on vaja sõita näiteks Peipsi-äärsele sohu.”

Pooled jäid eriarvamusele selles, kas kõigil autodel peaks

tingimata olema ABS-pidurid ja turvapadjad.

“Oleks väga kahju, kui ressurss läheks meie maakonnas uue teenusepakujaga sammu tagasi,” märkis Kase.

Kõrgvee kinnitusele on aga Tartu kiirabi ostnud tänavu viis uut autot ning seetõttu saatnud kaks vanemat vana-duspuhkusele. “Kiirabiautosid ei toodeta liinil, need ehitatakse olemasolevatest mudelitest. Ükski auto, mis meile tuleb, pole teisega sarnane, sisustus ja tehnika arenevad väga kiiresti,” lisas ta.

Ants Nõmper viitas sotsiaalministri määrusele, mis kehtestab kiirabiautodele kindla standardi, ning nentis, et osa Tartu masinaid sellele ei vasta.

Üllar Kaljumäe sõnul ei saaks aga standardit arvesse võttes ükski kiirabiauto Eestis sõita, sest mitte ühelgi pole vaheseina juhi ja auto tagumise osa vahel, mida määrus samuti ette näeb.

“Vaheseina saab vajaduse korral juurde ehitada, pidureid ja turvapatju mitte. Need on aga päästnud mitme meie brigaadi elu,” hindas Enno Kase.

Kokku kolm kohtuteed

Kohtunik Villem Lapimaa kuulutab otsuse Viljandi haigla kaebuse kohta välja 6. septembril. Juhul kui otsus edasi kaevatakse, vaidlus venib ja lepinguid ei saa seetõttu sõlmida, kasutab terviseamet õigust määrata piirkonda teenindama ajutine asendaja.

Peale Viljandi on kohtutee jalge all ka Rakvere haiglal ja Ida-Virumaa kiirabil, kus konkursi võitis AS Karell Kiirabi.

Ida-Virumaa kiirabi juht Arnold Persidski ütles ajalehele Põhjarannik, et tema juhitav asutus ei pea end kaotajaks, seetõttu otsustas vaidlustada konkursi tulemused kohtus.

“Üsna arutu oleks praegu laiali ajada Ida-Virumaa kiirabi, mille arengusse riik 12 aastat raha investeeris,” leidis Persidski. Kohtuasja esimehe arutamine leiab aset 4. septembril.

Rakvere haigla juhataja Ain Suurkaev ütles, et neil pole istungi aega veel määratud, kuid tulemata see ei jää.

BIANCA MIKOVITŠ

Kartul 2,4 korda kallim! Kuidas on see võimalik?

Statistikaameti andmetel tegi kartul viimasel aastal tohutu hinnahüppe ja vedas nõnda üles ka tarbijahinnaindeksi. Teised asutused kartuli hügelhüpet ei kinnita.

Tarbijahinnaindeks oli tänavu juulis võrreldes eelmise aasta juuliga 3,4%, see tähendab, et kaubad ja teenused olid keskmiselt 3,4% kallimad.

Suurima mõjuga oli eluase-mekulutuste kallinemine ja toidu hinnatõus, kusjuures enim ehk 2,4 korda kallines statistikaameti andmetel kartul.

Tundub uskumatu tõus, mida poes ega turul ei täheldata.

Statistikaameti hinnastatistika talituse juhataja Eveli Šokmani sõnul registreeritakse kaupade ja teenuste hindu tarbijahinnaindeksi arvutamiseks igal kuul kümnes Eesti linnas. Kartuli hind pandi kirja nii turgudel kui ka poodidest.

Kui palju maksis kartul tänavu ja mullu juulis, seda Šokman ei avalikusta.

“Kartuli hinna avaldamiseks puudub spetsiaalne hindade kogumine ja töötus,” toob ta põhjenduseks.

Katastroofi pole

Ka EMOR ja konjunktuuriinstituut koguvad hinnainfot, kuid teevad kaupluste kontrollimisega pausi just juulis.

Juunis aga nii suurt aastast hinnatõusu küll ei olnud: EMORI andmetel maksis lahtine kartul mullu 28 ja tänavu 49 senti (hin-

Võimalus kartuli hinna üle peetavast arutelust kõrvale jääda on ise neid mugulaid kasvatada.

natõus 75%), pakendatud kartul aga vastavalt 55 ja 82 senti, mis teeb tõusuks 49%.

Konjunktuuriinstituudi andmetel maksis mullu juunikuus lahtine kartul poodides keskmiselt 25 ja tänavu 40 senti (tõus 60%) ning pakitud kartul vastavalt 48 ja 77 senti (60%).

“Kartul on tänavu kallim kui eelmisel aastal,” ütleb konjunktuuriinstituudi direktor Marje

Josing, kuid 2,4kordset kallinemist ta ei kinnita.

Poehinda mõjutab tema sõnul see, kas müügil on mullune või juba tänavune saak, kohalik või importkaup. Lisaks tuleb arvestada, et pakitud kartul on tunduvalt kallim kui lahtine.

“Mingit katastroofi hinna poolest küll ei ole!” rahustab ta tarbijaid. Näiteks eelmisel nädalal maksis kartul turgudel 35%

enam kui aasta tagasi. Juuli keskel oli aga EMORI andmetel kartul turgudel mullusest odavam – 1.22 eurot kilo 1.38 vastu.

Rimi kommunikatsioonispetsialist Katrin Bats kinnitab, et tänavuse hooaja alguses oli nende jaoks varajase kartuli sisseostuhind kaks korda kõrgem kui möödunud aastal.

Praegu tase enam nii kõrge ei ole ja Rimidest saab kilo pese-

Mingit katastroofi hinna poolest küll ei ole!

Marje Josing

mata kartuleid 35 sendiga, Säästumarketitest veelgi odavamalt.

Tootjaid ühendava TÜ Talukartul müügi juht Priit Siimon ütleb, et mullu oli kartul üle mõistuse odav ja tänavu on hind lihtsalt “rohkem normaalne”.

Hind “rohkem normaalne”

Eelmisel aastal oli kartul kogu Euroopas üliodav, kuna üle-eelmise aasta järel, mil Venemaa ostis EList hea hinnaga suures koguses kartuleid, suurendas osa Ida-Euroopa maid kartuli kasvatamist. Mullu Venemaa aga kartuleid ei ostanud ja see lõi hinna alla.

Samas arvab Siimon, et statistikaameti nähtud 2,4kordse hüppe taga võib olla pestud kartul. Talukartul uuendab praegu oma pakkeleini ja seetõttu ei ole nad juba juuli algusest pestud kartulit poodidesse saatnud.

Konkurendid võisid seda hetke kasutades hinda tõsta. “Musta kartuli vahe ei tohiks nii suur olla,” arvab Siimon.

Seega tundub, et statistikaameti viidatud kartuli jõuline hinnatõus ei pea paika ja see seab kahtluse alla ka nende välja käidud 3,4protsendise tarbijahindade tõusu.

HELI RAAMETS

Traktorid mullusest vanatehnikapäevalt Raplamaal.

Mootor jõe põhjast võistlusele

Vanatehnika näitus, maa-mootorite võistlus, täika jms peetakse laupäeval, 24. augustil Pärnus Suur-Jõe tänaval Konse motelli juures.

“Usun, et üllatusi tuleb palju, ka mina ei tea kõike ette,” ütleb üks korraldajaid, vanatehnika taastaja Jüri Vaikjärv.

Vaikjärve sõnul hoiavad vanade mootorite restaureerijad nime saladuses, millega tegemelevad, et siis võistlustel teisi üle lüüa. Tema ise tuleb välja 1920. aastal Pärnus valmistatud 5hobujõulise maamootoriga, mis 60 aastat jõe põhjas oma aega ootas.

Kunagi kasutas üks talupeeremees seda mootorit laastu- ja sindlimasina tööks. Kui tuli käsk masinad kolhoosile üle anda, uputas peremees oma hoopis jökke.

“Pärast seda ta kohe ka küüditati ja alles siis, kui vanas eas tervis käest läks, rääkis pojale jões olevast mootorist,” jutustas Vaikjärv. Poeg oli mootori välja toonud ja vanaruaa kokkustajale viinud, kust Vaikjärv selle välja ostis ja taastas.

Nüüd jõuab mootor siis ka võistlusele. Kireva päevakavaga ettevõtmisel Pärnus valitakse muu hulgas kõige paremini restaureeritud auto ja mootorratas, kõige paremini taastatud ja kauneima häälega jõumasin.

Vanu autosid ja tsikleid näeb ilmselt aga terves linnas, kuna korraldatakse ka orienteerumismäng “Tunne Pärnut”. Eelkõige keskendub ettevõtmine siiski vanale talutehnikale, enne 1950. aastat valmistatud traktoritele jms.

Perearstid ei väljasta enam nõudmise peale saatekirju

Eesti Perearstide Selts otsustas, et alates 1. septembrist ei väljasta perearstid saatekirju patsiendi nõudmisel, kui see ei ole meditsiiniliselt põhjendatud.

“Näidustust saatekirja väljastada peab perearst eelnevalt asjakohaselt hindama. Saatekirja väljastamise alus on arstlik otsus,” selgitab perearstide seltsi juhatuse liige dr Anneli Talvik.

Perearstide selts soovib muuta olukorda, kus osa patsiente nõuab oma perearstilt sisutühja saatekirja eriarstile, olles eelnevalt ise aja kirja pannud. See tekitab pikki järjekordi.

“Üle Eesti on neid juhtumeid kindlasti tuhandetes, isegi kümnetes tuhandetes,” arvab dr Talvik. “Meiegi arstikeskuses ei möödu päeva, ilma et keegi sellise teemaga esineks.”

Tema sõnul on väga sageli sellist asja palunud hoopis eriarst. Näiteks mängib patsient eriarstiga koos tennist, lepib visiidi ise kokku, aga selleks et saada tasuta, vajab nn propuskit.

Kui perearst tahab tegelikult abi vajavat inimest eriarstile saata, pole aegu, kuna “erisoodustusega” inimesed seal ees.

“Nii arsti kui ka patsiendi ühishuvi on, et tõsiste ja kiiret lahendust vajavate probleemi-

Nii arsti kui ka patsiendi ühishuvi on, et tõsiste ja kiiret lahendust vajavate probleemidega patsiendid pääseksid kiiremini eriarstile.

Anneli Talvik

degapatsiendid pääseksid kiiremini eriarstile. Praegune olukord koormab süsteemi tervikuna ja tulemuseks on see, et tõsiste probleemidega haiged võivad jääda õigeaegse abita,” ütleb dr Anneli Talvik.

Kui perearst näeb pärast uuringuid, et patsient vajab eriarsti konsultatsiooni, teeb ta nõuetekohase saatekirja. Saatekirja on kahe arsti vaheline suhtlusdokument, kus kolleeg palub teise kolleegi abi probleemi lahendamisel.

Dr Talvik tahab kummutada ka müüdi, et perearst ei uuri patsienti, kuna tahab uuringute raha n-ö kõrvale panna.

Enne tehakse uuring, alles siis esitab perearst arve haigekassale, kus see makstakse kinni erifondist. “Kui perearst teeb null uuringut, ei saa ta sellest fondist sentigi,” lisab ta.

XVI SUUR PAUNVERE VÄLJANÄITUS JA LAAT

21. septembril 2013 kell 10.00 Palamusel

Näitusele ja müügiks on oodatud käsitöösemed, põllu-, metsa- ja aiasaadused, loomad ja linnud, puud ja pöösad ning kõik erakordne ja kummaline nii taime- kui loomariigist.

Päeva juhhib **Märt Avandi**.
Päeva ansambel **'Untsakad'**
Kultuuriprogramm Lätist
Väljanäitus Palamuse Gümnaasiumis.
Laadal antakse välja preemia
50 000 euro senti parima kostüümi kandjale.

Tegutsseb laada lastehoid Palamuse lasteaia õuel.
Tervete sigade küpsetamise võistlus „Suur Sigadus“.

Müüjate registreerimine laadale:
tel 776 2447 või e-post: reelika@palamuse.ee
Batute kohtade täitmise tõttu rohkem EI REGISTREERITA!

Kõikide pääsme ostnute vahel loositakse välja grillikiik Kapten Jack

Pääse 3 eurot

Suur PAUNVERE väljanäitus ja laad Palamusel

Toila SPA Hotell

Palamuse vald
Maaleht
Siligna OÜ
EUROOPA KALANDUSFOND
TOULA SPA Hotell

EHITUSKESKUS

ÕUNAPURUSTAJA KÄSIVÄNDAGA 7L
Mehaaniline purusti, mis lihtsustab puuviljade purustamist. Tootlikkus: 350-500 kg/h; mahuti 7L.

179.-

MAHLAPRESS 18L

Lihtne ja tugev konstruktsioon. Komplektis 1-filtrikott. Korvi mõõdud Ø360x600mm.

179.-

AIAKÄRU GILS 120

Kandevõime 120kg, vann 65L

22.50

AKUTRELL METABO BS 14,4 LI - MOBILE WORKSHOP 65 TARVIKUGA

Liitumioonaku. Akupinge 14,4 V. Aku mahtuvus 1,5 Ah, 2 tk. Õhkjahutusega kiirilaadija SC 60 Plus. Maksimaalne väändemoment, pehme 20 Nm. Maksimaalne väändemoment, kõva 40 Nm. Reguleeritav moment 0,8 - 5 Nm. Pöörete arv tühikäigul 0 - 450 / 0 - 1600 / min. Spindlikeere 1/2-20 UNF. Padruni kinnitusvahe 1 - 13 mm. Kaal (koos akuga) 1,35 kg. Variospeed (V) elektroonika. Kiirpeatus. Integreeritud tööüli. Multifunktsionaalne jälgimissüsteem kaitseb tööriista ja akut ülekoormustel. AIR COOLED tehnoloogia tagab kiire laadimise ja pika tööea. Tugevad mahtuvusnäidikuga akud. Kohvris kaasas 65 erinevat tarvikut.

199.-

Pakkumine
Säästukaardi ja
Säästukaart+
Tavahind: 245.- klientidele!

KIVIVILL PAROC EXTRA

565x1220x50/
pakis 9,65m²

19.95

565x1220x100/
pakis 5,51m²

22.50

PUITLAASTPLAAT OSB3

10x1250x2500mm

14.95

22x1250x2500mm

29.90

*Müügil ainult suuremates kauplustes

TASANDUSSEGU KESTONIT TERMO

Tasandussegu põrandatele, kuhu paigaldatakse elektriline või vee põrandaküte. 20 kg kott.

10.99

HÜDROISOLATSIOONIMASTIKS FIBERGUM 7KG + FIBERGUM PRIMER

Hüdroisolatsioonimastiks plaaditavatele põranda- ja seinapindadele. Takistab veekahjustuste ja hallituse teket. 7 kg pakend.+ Nakkedispersioon pinna kruntimiseks enne hüdroisolatsioonimastiks. 1l pakend.

37.50

SEINAPANEEL PVC MEADOW / PICASSO / BEIGE ORCHID

Dekoratiivsed pvc seinapaneelid sobivad kasutamiseks ka niisketes ruumides. Lihtne paigaldada. Pakkumises 4 dekoori. Toote mõõdud 8x250x2700mm; 6,75m²/pk

5.55
tk

WHITE PATTERN LAMINEERITUD

5.95
tk

PÕRANDAKATE PVC ASTORIA

2-lipiline tamm, paksus 1,5mm, laius 2m

4.99

Tavahind: 5.90

Pakkumine
Säästukaardi ja
Säästukaart+
Klientidele!

FISKARS SINGLESTEP VAHELITI LIIKUVATE TERADEGA LÕIKUR (L)

20.50

FISKARS SINGLESTEP VAHELITI TERADEGA OKSAKÄÄRID

7.95

STIGA MOOTORSAAG SP 375

mootori võimsus 1,2 kW, mootori töömaht 37,2 cm³, juhtplaadi pikkus 14", kergkäivitus "Easy Start", kaal 4,6 kg

159.-

KARTULIKORV VÄRVILINE

hallid ja punased

9.55

SIBULAKORV KANDILINE

0.99

SÜGISVÄETIS UNIVERSAALNE FLOROVIT

3kg

4.55

Pildidel on illustreeriv tähendus. Hinnad kehtivad 14. augustist - 2. septembrini 2013 või kuni kaup jätkub. Mõnedes kauplustes kaubad ettetellimisel.

Abja-Paluoja, Raudtee 4, Ehitusmaterjalid; Antsla, Jaani 4, Ehitaja; Elva, Kirde 3, E-Ehituskeskus; Jõgeva, Suur 11, Ehitustarve; Järva-Jaani, Jaani 1, AjaO/E-Ehituskeskus; Kadrina, Viitna tee 4, Konsum/E-Ehituskeskus; Koeru, Päma 2, Tuljak; Kunda, Mäe 33, Konsum/E-Ehituskeskus; Kuressaare, Pikk 61, Rehemäe Ehitusmaterjalid; Lihula, Tallinna mnt. 29, E-Ehituskeskus; Mustvee, Tartu mnt 7, Ehitusmaterjalid; Otepää, Lipuväljak 28, E-Ehituskeskus; Paide, Tööstuse 26, Paide Ehitustarbed; Põltsamaa, Kingu 1, Ehitusmaterjalid; Põlva, Jaama 62, Ehitaja; Rapla, Viljandi mnt 126, E-Ehituskeskus; Räpina, Pargi 3, E-Ehituskeskus; Saku, Tallinna mnt 6, E-Ehituskeskus; Türi, Viljandi 14a, E-Ehituskeskus; Tõrva, Tartu mnt 6, Meister

Kitsede šedööver ja ulukilauk

Vanamõisa käsitöölalad avatud Eesti toidu telgis lõid talunikud ja mahetootjad letti oma uudistooted ehk forellišasliki, kišööri ja loomadele mõeldud küüslaugupulbri.

Eesti toidu telgi eesmärk on koondada Eesti parimad talu- ja mahekaupade väiketootjad ning seda Vanamõisas tehtigi, juba teist aastat.

Uudistajaid ja ostjaid oli tänavu sedavõrd palju, et ligi 1200ruutmeetrine katusealune kippus kitsaks jääma.

Tootjaid oli Harjumaalt Peipsi ääreni ja Virumaalt Võrumaani: leiva- ja karaskiküpsetajaid, ürdikasvatajaid, suitsuliha- ja kalamüüjaid, veinitootjaid, moositegijaid ja mesinikke.

Lugedes purkidelt ja pudelitelt etikette, pani üllatuma, kui võrd leidlikud ollakse. Maasika-basiilikummoos, tšilli-sibulamarmelaad, küüslaugupulber loomadele, kuusekasvukomm, õuna-banaani nätsukomm, mündimaitseelised kookospallid jne.

Viljakohv ja kuivatatud kurk

Rapla maakonnas asuva Vana-Kõrtsi talu perenaine Maret Sikstus tunnistas, et selline telk ja sarnased laadad on parim paik maitsemeelte testimiseks.

Nende müügiletil püüdis pilku nostalgiahõnguline viljakohv, milles kokku segatud nisu ja sigur. "Seda tuleb keeta koos piimaga või piima-vee segus. Mulle meenutab tulemus kakaod, väga maitsev," kiitis Sikstus.

Lisaks sellele on nende talu eriala juurviljade kuivatamine, mõistagi erilistes kuivatites. Isegi värsket kurki on võimalik kuivatada.

"Üks asi on see, et kuivatatud juurviljad maitseksid hästi. Teine asi see, et need sisaldaksid ka vajalikke toitaineid," ütleb ta.

Just Vanamõisa käsitöölaladaks valmistas Vana-Kõrtsi perenaine kodused šokolaadikommid, milles olulist rolli mängivad kuivatatud peet ja porgand.

Raplamaa Vana-Kõrtsi talu noorperenaine Karin Mets koos poeg Alfrediga. Väikemees on talus degustaator, tema peal katsetatakse uusi lastele mõeldud tooteid. Laadal müüs talu sigurist ja nisust valmistatud viljakohvi ning komme, mille koostises on jahvatatud mustjuur ning kuivatatud peet ja porgand.

Lääne-Virumaa firma L&H Kala OÜ üks omanikke ja juht Heiti Irval oli oma toodanguga Vanamõisas esimest korda. Ettevõtmisega alustati alles mullu.

Hobi kaudu äri

Aravuse Kala kaubamärgi all tegutseb kaks firmat.

Üks on kalakasvandus Viru Salmo ja teine tööstusettevõtte L&H Kala.

Et Viru Salmol on oma forellikasvandus, ongi põhifookus sellel kalal, ent valmistatakse ka angersäga ja karpkala tooteid. "Meie juhtmõte on: tiigist tööstusesse," ütleb Irval.

Ei kasutata säilitusaineid, marinaad on ise nuputatud ja selles leidub muu hulgas agarit, allikavett, meresoola ja roosuhk-rut.

"Olen ise kümnekond aastat tegutsenud kalanduses, hobi kaudu jõudsin ka ärisse. Hakasin esmalt sõpradele erinevaid hõrgutisi pakkuma. Kui ettevõtlusplaanid tulid, tegime proovipartii ja nii see läkski," räägib Irval.

Tema sõnul on kõige olulisem kvaliteetne tooraine. "Eks see raske ettevõtmine on. Siamaani oleme peale maksnud, kõigil omanikel tuleb söök lauale muu tööga. Loodame, et äri

Aravuse Kala letis olid ametis omanikud koos kaasade. Vasakult Erle Eesmäe ja Lauri Lumiste, Heiti ja Kristi Irval.

Kadastiku talu valmistab loomadele mõeldud küüslaugupulbrit.

kunagi ära ka tasuma hakkab," muigab ta.

Tartumaal Rebase külas asuva Kadastiku talu letti kaunistasid küüslauguvaniikud. Peremees Andres Voore on küüslaugukasvatusega tegelenud 13 aastat, kuid omatoodeteni jõuti alles hiljuti.

Küüslauguuskus talu

"Oleme küüslauguuskus ja sellele keskendunud. Küüslauk on väga hea maitsetaim, tervislik ja suurepärase aroomiga," kiidab Voore.

Ta avas müügiletil olnud küüslaugupulbri purgi ja pa-

lus nuusutada. Tal on õigus, eestimaise ja eheda küüslaugu aroom kõditab kõiki maitsemeeli ja paneb süljenäärmed tööle.

Voore sõnul pakuvad nad erinevaid valmistooted just seetõttu, et kokal oleks lihtsam toimeta-da ning ei peaks mugulaga liialt mässama.

Purkidel olevad sildid on näiteks: ulukilauk – täispauk küüslaugu, roheline selleri ja koriandriga ölis sitkemat liha või puljongit ootamas, või maitse-lauk – maitsekas küüslauk saleda sellerivarre, tüümiani ja sortsu õliga liharoale või salatisse jne.

Voore sõnul on ta tooted väl- ja töötanud koos teadusasutustega, läbirääkimised turustamiseks on käimas kaubanduskettidega.

Isegi loomadele on ta mõelnud – laual seisib suur purk loomadele mõeldud küüslaugupulbrit.

See paneb karva läikima, hoiab eemal puugid ja sääsed ning puhastab sisikonda. Mõned hobused pidid Voore sõnul seda peo pealt sööma, mõnele lisatakse toidu sisse. See kõlbab nii kabjalistele, sõralistele kui ka teistele kodu-loomadele.

Kitsede šedööver

Virumaa Voorse talu pererahvas pakus mekkida aga kišööri. Tegu on mahedamaitseelise ja kreemja, parajalt ürtidega maitsestatud dipikastmega.

"Kitsede šedööver," selgitab peremees uudissõna. "Katsetasime seda mitu aastat, enne kui saime õige maitse kätte. See on tehtud kitsepiimast valmistatud kohupiimast ning nii tehnoloogia kui ka retsept on patenti-misel.

Peremees ei tahtnud aga öelda oma nime ja talugi nime tuli pikalt pinnida. "Iga jumala kord, kui meist kirjutatakse, on kontrollid kaelas," ütleb ta.

Kitsepiimateaduse võttis ta aga kokku nii: kitsepiimatoitudest läheb 90% inimesele ja 10% põllule, lehmapiimast aga 10% inimesele ja 90% põllule – inimese organism omandab kitsepiima oluliselt paremini.

Tamme talu ürdiaed pakus muu hulgas võrtsmoose, näiteks maasikamoosi basiilikuga, ürdiaia tšatnit, tulist amspu, sibulasärtsu ja tšilli-sibulamarmelaadi, aga ka ürdisoolasid.

Eriti pikk saba lookles aga telgis suitsuliha müügiletil juures, millele oli kirjutatud "Tartumaa Uniküla Tuul FIE".

"Ma ei saa teiega rääkida," ütles vurrkannina leti taga siia-sinna tiirutav peremees. "Mitte et ma ei taha, aga mul pole lihtsalt aega."

KADRI JAKOBSON

www.vanemuine.ee

Gérald Sibleyras

PAPLID TUULES

lavastaja **Uku Uusberg** (Eesti Draamateater)

Aivar Tommingas, Hannes Kaljujärvi, Jüri Lumiste

ETENDUSED SEPTEMBRIS ÜLE EESTI!

2.09 Rakvere Teatris
3.09 Viljandi Ugalas
4.09 Paide Kultuurikeskuses
5.09 Võru Kandles
6. ja 7.09 Tallinnas, Salme Kultuurikeskuses
8.09 Pärnu Endlas

Hooaja peasponsor

Aasta toetaja

Aasta toetaja

Ametlik autopartner

Uskumatu, kuid tõsi: Eestis võib sobiva suvega kasvatada kas või seitsmekilose arbuusi.

Eesti arbuusid tänavu suured ja varajased

HENDRIK SAARNAK

Pole Eesti nii põhjamaa midagi – arbuuse saab põllul kasvatada ja tänavu said need valmis juba juulikuus. Kusjuures arbuusid kasvavad põllul paremini kui kasvuhoones.

Viljandimaal Vana-Kariste kandis mitmel hektaril kurke ja kõrvitsaid kasvatav Kivimurru talu perenaine Anneli Steinbruch pani oma tarbeks arbuusitaimed kasvama kolmandat aastat.

“Eelmine aasta läks lörri, aga tunamullu oli väga hea saak,” võtab ta kokku paljude kasvatajate kogemuse.

Ka tänavune kuum suvi oli lõunamaa viljade jaoks soodne. Steinbruch istutas kõrvitsate ja kurkide vahelisele põllutükile üle 40 taime sortidest ‘Crimstar’ ja ‘Sugar Baby’.

Neist esimene kasvatas suuremad viljad, mille kaal tuli seitsme kilo kanti. “Panin maha ja ise nad kasvasid,” tunnistab naine.

Vanemana tahaks eksootilisemaid asju

Steinbruch ei ole neid taimi eriliselt poputanud, võrseid kärpinud ega õisi viljastanud.

Enamik taimi on kaks, mõni ka kolm vilja külge kasvanud. Kusjuures arbuusid said poolteist kuud varem valmis kui kõrvalpõllul veel paisuvad kõrvitsad.

“Oleks teadnud, et selline suvi tuleb, oleks paar tuhat taim maha pannud ja turgu läinud,” naerab ta. “See on ju palju lõbusam kui kurgikasvatust!”

Naabruses elav Leili Kolde pani mullu maha sada arbuusitaimi, kuid vihmade ja jaheda suve tõttu ei saanudki saaki.

Arbuus on küps, kui vastu mulda olev koht on muutunud kollaseks, teab Anneli Steinbruch.

Tänavu piirdus ta neljakümne taimega, aga sai esimesed viljad juba juuli lõpus.

“Valisin varajased sordid,” toob naine välja.

Proovimise jaoks pani ta maha kokku kaheksa väljas kasvatamiseks sobiliku sordi esindajaid. Mõned taimed torakas ta ka kasvuhoonesse, kuid nende viljad jäid õues kasvanutega võrreldes väiksemaks – ju oli kasvuhoones liiga palav.

Seemned soetas Kolde nii kauplustest kui ka Saare-Tõrva-

augu aiandi e-poest. Nende kodulehelt leidis ta ka näpunäited arbuuside ja melonite kasvatamiseks.

Tegelikult on Kolde arbuusikasvatust katsetanud juba kaheksa aastat. Esimene vilj jäi küll vaid kaalika suuruseks, kuid aastatega on kogemusi lisandunud ja nüüd eelistab naine hoida põllul olevaid taimi katteloori all istutamisest kuni viljade koristamiseni.

Välja on kujunenud ka oma lemmikud – kollase sisuga ja

väga maitsev ‘New Hope’ ning ‘Crimson Sweet’.

Tänavused suurimad on olnud kuue kilo ringis.

“Algul kaalusime, aga pärast ei viitsinud seda teha ja ainult söime,” tunnistab ta, lisades, et arbuus on tänuväärne taim. Omad nipid selle kasvatamisel küll on, näiteks võsude kärpimine, aga kui asi selge, läheb kasvatamine libedalt.

Lisaks kasvatas Kolde ka meloneid ja kasvuhoones sirguvad nii viinamarjad kui ka sidruni-

puu. “Vanaduses tahaks igasugu eksootilisi asju proovida,” naerab ta.

Naine arvab poehindu vaadates, et Eestis ei tasu sellise hinnaga arbuusi müügi küll kasvatada. Aga endale söömiseks küll, kuna tead, et saad looduslikult puhta ja keemiata kasvanud maiuse oma peenralt.

Harri Poom on Pärnumaal Saare-Tõrvaaugu aiandis kasvatanud arbuuse ja meloneid juba 18 aastat ning kirjutanud ka raamatu nende kasvatami-

se kohta. Pikka aegade jooksul on ta katsetanud sadakonda sorti.

“Julgen väita, et kümnekond sobivad Eestis kasvatamiseks,” ütleb Poom.

‘Blacktail Mountain’, hästi levinud ‘Sugar Baby’, ‘Typhoon’, ‘New Hope’ ja ‘Anam’ on sordid, mida ta soovib.

Kogemused Saare-Tõrvaaugul on näidanud, et avamaal kasvavad arbuusid paremini kui kasvuhoones.

Müügiks ei tasu Eestis siiski kasvatada

Siinsesse kliimasse sobivate sortide seemned on müügil ka Saare-Tõrvaaugu aiandi veebipoes. Pärast ülemöödunud aasta leitsakulist suve tekkis aiapidajatel suurem huvi.

“Möödunud aastal tuli seemnetest lausa puudu,” märgib Poom. Tänavuseks varuti neid rohkem.

Kuigi Poom turustab oma tooteid laatadel ja eelmisel nädalavahetusel Hellamaal toimunud laadal said arbuusid vaatamata 1.50sele kilohinnale kiiresti otsa, on ta seda meelt, et Eestis ei tasu neid müügi kasvatada.

“Importkaup on poes nii soodne, et meil on ainuüksi omahind kõrgem,” selgitab ta.

Küll aga võib koduaias saada soodsa suve korral head saaki. Ja viljad valmivad varem kui tavalistel kõrvitsatel – öitsemisest saagini läheb 25–30 päeva.

Kes tahab aga veelgi varem suu magusaks saada, neil tasub maha panna melonisordid. ‘Diplomat’ sai Saare-Tõrvaaugu aiandis tänavu valmis kõige esimesena, varased on ka ‘Snow Leopard’ ja kasvuhoonesse sobilikud ‘Lilly’ ja ‘Halona’.

HELI RAAMETS

Respo
www.respo.ee

AS RESPO HAAGISED
Tõrvandi, Tartumaa
tel 730 1841, 504 8722,
haakekonksud 730 1846
Müük Tallinnas:
Balti Haagis OÜ
Forelli 11
tel 650 6061, 5332 6560

Hea haagis hea hinnaga!

Respo – turuliider Eestis

Möödud 5,5 x 2,09 m;
paadile pikkusega kuni 5,5 m;
kõrvale üles keeratavad tuled
(vette tagurdamisel)

903 €

Kasti mõõdud
2,65 x 1,25 m
tendi hind al 104 €

al 827 €

Kasti mõõdud
3,0 x 1,47 x 1,50 m

2195 €

Kasti mõõdud
3,0 x 1,5 m
kaane hind al 619 €

al 991 €

Suur valik Euroopa tootjate haakekonkse, soodsad hinnad, kiire paigaldus!

MULLU MURTUD

Suurkiskjate kahju hüvitis

- Hundi, karu ja ilvese mullu tekitatud kahju hüvitas keskkonnaamet 2012. aasta eest kõikidele taotlejatele (välja arvatud neli tõendamata juhtu).
- Huntide tekitatud kahju hüvitati mullu 99 taotlejale summas 71 122 eurot.
- Kahjuaktide järgi murdsid suurkiskjad 2012. aastal 746 lam-mast, 18 vasikat, 4 koera, 1 varsa ja 1 kodukitse ning rüüstasid 92 mesitaru. Kahjustusi oli kõikides Eesti maakondades.

Allikas: keskkonnaamet

Hundid söönud, lambad hunnikus

Põlvamaa talumees peab hundi murtud lammaste korjuseid nädal aega hunnikus hoidma, sest nädalavahetusel ja riigipühal äravedajad ei tööta.

Öösel vastu eelmise nädala reedet ehk 16. augustit murdsid hundid Põlvamaal lambapida-ja Kaido Ilvese karjast kaheksa looma.

Kuigi Ilves käis järgmisel ööl karja üle vaatamas, leidsid kiskjad hetke, mil taas murda said. Kui hukkunud ja vigastustesse surnud kokku arvestada, jäi Ilvese kari 26 täiskasvanud lamba võrra väiksemaks – vanad hundid õpetasid noortele loomade murdmist.

“Väga julm vaatepilt,” ütles Ilves esmaspäeval, kui üks pureda saanud loom veel laudas hingede vaakus. “Ikka kurvaks teeb, kui hunte toitma pead.”

Samas kiitis ta kohalikke, Saverna ja Valgjärve jahimehi, kes tulid appi valvama ja korraldasid ka kaamera ülespaneku, et jälgida, kes öösiti loomakorjuse juures liigub.

Nimelt jäid murtud loomade korjused põllule ja kärusse seisma, kuna Väike-Maarjas asuv loomsete jäätmete käitlemise ettevõtte ei leidnud võimalust varem masinat saata.

Veopäev riigipühal

“Murdmistele tuli kohe peale nädalavahetus. Teisipäev, mil oleks vedude graafiku järgi olnud Põlvamaa päev, sattus riigipühale,” selgitas Ilves. Nüüd on tal vedajatega kokkulepe, et korjastele tullakse järele 22. augustil.

“Kui on nakkusoht, siis sõidame kohe kohale, muudel juhtudel esimesel võimalusel ja sellega on nõus ka veterinaarid,” selgitas Väike-Maarja käitleja, ASI Vireen dispetšer Anneli Münter.

Surnud loomade äravedu võib aga viibida mitte ainult puhkepäevade tõttu, vaid ka siis, kui piirkonnast on nii palju tellimusi, et veok saab ruttu täis.

Puhkepäevadel üldiselt ei sõideta, kuigi aeg-ajalt tuuakse mõnest suurest lihatööstusest ära suurem kogus. “Ainult ühe talu lammaste pärast me tõepoolest sõitu ette ei võta,” märkis Münter.

Tema hinnangul ei tähenda hundi murtud lambad ka nakkusohtu. “Kui korjused lähevadki vedu oodates lõhnama, siis meie autod ei punasta ja ei punasta ka me autojuhid, väga tublid mehed,” nentis Münter.

Pealegi ollakse asjaga harjunud, sest murdmiste laine on jälle lahti läinud – alles olid suured mürdmised Viljandimaal, eelmise nädala lõpus Räpinas ja nüüd siis Saverna kandis.

Lootus hüvitisele

Kaido Ilves, kes andis hundikahju keskkonnaametile üles esimest korda (varem on murtud lambaid olnud vähe või polnud päris selge, kes murdis), muretses aga ka kulutuste pärast.

ASI Vireen kodulehe järgi maksab käitlemine tehases 156,58 €/t ja äravedu 61,36 €/t, lisaks kogumisauto sõidulustustasu 6,39 iga pealelaadimiskoha kohta, ja lisandub ka käibemaks.

“Tegelikult maksab lambapida-ja siiski palju vähem, kuna mäletsejate puhul katab riik käitlemiskulust 75 ja veokulust 90% ning selle arvestuse teeb meie raamatupidaja juba arvet koostades,” selgitas Münter.

Keskkonnaameti jahinduse spetsialisti Aleksander Siimensoni sõnul saab taotleda ka veokulu hüvitamist. Suurkiskjate tekitatud kahju hüvitatakse Eestis loomaomanikule 100% pärast seda, kui summast on lahutatud ta omavastutuse osa, 64–128 eurot kalendriaasta kohta.

VIIO AITSAM

URMAS SELLIS

Maailma kaks poolt on kokku saanud: Kaido Ilvese lambad ning huntide soov oma järeltulijaid mürdma õpetada. Lammaste teekond lõpeb seetõttu alles Väike-Maarjas.

Kalju Sapast võib pidada puudehulluks, kes on istutanud mitmesajast liigist puid ja põõsaid – seemnetest ja tõrudest, ka okstest ja istikutest kasvatatud või mujalt vahetuse korras saadud.

Kui Kalju Sapas 1972. aastal ema mattis – ema elas vaid 49aastaseks –, otsustas ta maa-le elama minna.

Panigi tsiklile hääled sisse ja sõitis Lõuna-Eestisse, kus varem polnud käinudki. Jäi pidama Viitinas.

Töötas metskonnas raietöölisena ja hiljem metsavahina. Hakkas siis enda jaoks ümberkaudseid talusid vaatama, aga ikka ei saanud kas kaubale või tundus koht kehva.

1975. aastal ostis ta tühja talumaja vanaperenaine Roosilt, kes selles lagunevas hoones enam ei elanud. Talu nime jättis muutmata, see on endiselt Maasikmäe.

Paik ise on aga muutunud: siin kasvab 6,5 meetri laiune lamenduv nulg, aga ka kreeka pähklipuu, akaatsiaid, ebaküpresse, hiina araalaid, elupuid, mitut liiki kuuskesid, sealhulgas nõialuudasid, terve väike tammemets.

Kalju on pookinud arooniat pihlakale. Teed ääristavad lõigatud latvadega vahtrad mõjuvad eksootilisena...

“Praegu kuulub mulle siin 9,7 hektarit,” nendib Sapas. “Ostan nüüd järelmaksuga seda maad riigilt välja.” Taotles ta 1988. aastal nn uustalunike seaduse järgi 32 hektarit – siis oleks ta rajanud 7–8 paisjärve.

Mille taha paisjärved jäid, Kalju Sapas?

Talu paberid sain bürokraatide tõttu korda alles 2001. aastal, seega 13 aastat läbi kadalu-pu käimist. Ka metskond takistas, kuigi tegin metskonna tööd enda kokku pandud traktoriga.

Olen siin ümbruses maad võsast puhastanud, vanu ja ohtlikke puid maha võtnud ja uusi asemele istutanud.

Mulle on siia miilitsaid ja hiljem politseinikke toodud, et tegutsen omavoliliselt. Käisid ka uurijad, kes leidsid, et kasu olen toonud rohkem, kui kahju tekitanud.

1994. aastal arutas mu siinset elamist vallavolikogus, mõni leidis siis, et olen Tallinnast tulnud mees ja mul ei ole üldse õigust siin Hallimäel tegutseda.

Haanja looduspargi viimane direktor tahtis 2001. aastal minust lahti saada, ütles: kui sulle ei meeldi looduspargi seadused, siis mine siit minema.

Looduspargi reeglid pole ju nii karmid kui rahvuspargis?

Reeglid on niisugused, nagu ülemus endale ette kujutab. Aga iga valitsuse ajal on võimalik ka inimlik olla.

Nüüd olete suutnud selle ala siin väga kauniks kujundada, teist nii ilusat kohta Haanja-maal vist polegi. Kas käib ka külastajaid?

Jah, siin käib maasikakorjajaid ja bussitäite kaupa ekskur-

Paik Haanjamaal, mis Kalju Sapast niisuguse jõuga võlus, et ta siia põliseks jäi ning loodust oma soovi järgi rohkete vastuolude hinnaga.

Ihuüksi kesk puudehullu

sioone. On käinud igasugust rahvast – jaapanlasi, šveitslasi, neegreid – või noh, mustanahalisi...

Minu krundilt käib läbi Haanja rattaklubi rada, siit sõidab läbi sadu jalgrattureid.

Ka ratsutajate rada läheb siit, mõnikord peatuvad hobused pikemalt, nende jaoks on mul lasipuu. Miks ma peaksingi neid keelama, ma ei salli silti “Eramaa”!

2007. aastal oli mul siin suguvõsa kokkutulek.

Kas olite siia tulles abielus?

Ei, olin üksik. Ma nimelt pelgasin naisi.

Ma olen lapsest saati kuidagi üksik olnud ja omaette nokitse-nud, pidudel ma ei käinud.

Kümme aastat pärast siiatulekut, 1985. aastal, leidsin Tallinnast kirja teel ühe kahe lapsega naise, kes tuli siia elama. Tema oli kodune, mina käisin tööl.

Alguses oli kõik kena ja tore, meil sündis ka tütar. Elasime kuus aastat koos, aga lõpuks elu siiski ei passinud. Kui tü-

tar oli nelja-aastane, viis naine ta ära.

Õeldakse, et mehed ei nuta, aga siis ma istusin liivakasti äärele ja nutsin. Tütar jooksis tagasi ja ütles: “Issi, ma tulen tagasi!”

Noh, käib, aga see pole see, kui sa oled last kogu aeg kasvatanud.

Mille jaoks siin ilmas üksi elada? Eesmärk peab olema.

Olete siiani üksi?

Ma ei tahaks ühtegi päeva üksinda olla, aga ma ei taha üheöösuhet, tahaks inimest kohapeale, kes võtaks minu kodu ka enda koduna, mitte lähikäiguhoovina.

Nüüd on läinud juba üle kahekümne aasta, aga olen ikka üksinda, ma ei ole leidnud

Üks rikas mees tahtis kord 20 000 krooni eest osta ära mu suure nulu, aga ma ei müünud.

Kalju Sapas

seda, milleks ma tegelikult siia ilma loodud olen.

Mingil määral teie igapäevane tegevus siin ehk asendab puuduvat peret?

Jah, mingi asendus on, kui neid puid siin vaatad, kuidas nad kasvavad.

Paljud on mul omal siin pistokstest ja tõrudest kasvata-tud või pookimise teel saadud. Need nõialuud on 1981. aastast, võib-olla siis mu hing ei olnud nii mürki täis ja puud tunnevad selle ära.

Nüüd on nõialuua pistokstest pandud väikesed puud juba viieaastased, neid olen ma ühele ja teisele saanud anda, ka Lätti. Lätist olen jälle midagi vastu saanud. Kui neid asja-toimetusi ei oleks, siis ma olek-

MADE BALBAT

ümber kujundama hakkas, seda ka

Kalju Sapast võib pidada rahutuks hingeaks, kes elus proovinud mitut elukutset, aga jäänud siiski üksikuks puudearmastajaks.

metsa – mehe elu

sin võib-olla ammu ärakukknud hing.

Kas siin oldud ligi 40 aasta jooksul on midagi muutunud?

Vaade ümbrusele on vähe-maks jäänud. Läti-poolne vaade on kadunud.

Kaugemal on puud ette kasvanud, lähemalt ma olen ettejäänud puud ära saaginud, kuu-gi suurte sõdadega. Võsa on vähemaks jäänud.

Ma niidan kogu aeg, neli-viis korda suve jooksul. Aga kui minu elupäevad ükskord läbi saavad, kellele see vaev jääb siis?

Kuna tütar läks peresse, kus mind vihatakse, siis on võib-olla parem jätta see võhivõrale. Aga siis kaob järjepidevus.

Kas sporti teete?

Olen mitu aastat Haanja suusamaratoni kaasa teinud. Aeg jääb iga aastaga kehve-maks, aga olen ikka ära lõpetanud. Olen maratoni kaasa teinud puusuuskadega.

Rattaga olen pikki maid sõitnud. Käisin vahepeal rattaga

Lätis tööl – 100 kilomeetrit ots. Muidugi mitte iga päev.

Olete tehnikamees, aga autot teil ei ole?

Ei, ma ei ole automees. Tänapäeva liiklus on ka nii hull, et kui sa pikemat aega pole roolis olnud, ei julgegi enam sõita.

Olete siia iseendale nagu mingi omalaadse monumendi püstitanud.

See monument püsib siis, kui seda hooldatakse.

Kui ma 2003. aastal esimest korda kolm kuud Soomes tööl olin, siis tagasi tulles oli kõik nõgestesse kasvanud.

Sel kevadel olin Soomes ühe kuu, naaber söötis kassi ja kas-tis toataimi, mida mul on 40 liiki seitsmekümnes potis.

Soomes ei lubata päevas üle 8–10 tunni tööd teha, mina käisin siis peale tööd lihtsalt ringi. Kui Oulus tööl olin, käisin Rovaniemis, kõndisin ühtejutti 12 tundi.

Olen sealkandis palju ringi liikunud. Kui ma ei liigu, siis ma ei tunne, et ma elan.

Kui ma Tallinnast siia tööle tulín, siis peeti mind veidrikuks, kuna ma ei kasutanud võimalust sõita tööle tööliste bussiga, vaid läbisin need neli kilomeetrit joostes.

Teised bussist lehvitasid mulle mööda sõites.

Kas Eesti Vabariigi tulekuga teie jaoks midagi muutus?

Oleks tahtnud, et muutuks, aga minu jaoks pole okupatsioon veel lõppenud. Sellepärast, et inimesed ei saa üleöö muutuda teiseks.

Mina ei ole enda arust muutunud ja ma usun, et need, kes mind on siin suskinud, ka ei ole muutunud. Õeldakse, et üks tilk tõrva rikub ära meepoti.

Kas oma majapidamisest ka tulu saate – müüte puuistikuid näiteks?

Olen rohkem andnud aitähi eest või vahetuskaubana. Äri ma ei oska teha. Maasikaid olen müünud odavalt, 10 eurot ämber. Üks rikas mees tahtis kord 20 000 krooni eest osta ära mu suure nulu, aga ma ei müünud.

Linnas ma kardan pimedas käia, aga metsas võin pimedas käia käsikaudu.

Kalju Sapas

Kas mets kujutab endas teie jaoks mingit ohtu?

Mets ei kujuta ohtu midagi. Kahejalgsed, need on ohtlikumad. Linnas ma kardan pimedas käia, aga metsas võin pimedas käia käsikaudu. Talvel käisin kolm korda suuskadel läbi metsa Lätis. Olen talvel 12 tundi järjest suuskadel olnud.

Metsloomi siinkandis ikka ringi liigub?

Ikka. Ilves on mul siin käinud ja olen teda pildistanud. On kitsesid ja põtru ja... Põtru on nüüd vähem, neil ei ole siin süüa enam, jälgi näen küll. Jänesed ja kitsed on igapäevased. Metssead söövad mul kartuleid, ei lase neil kasvada.

Püssimees te ei ole?

Ei. Ma käin fotoaparaadiga ringi.

Te olete siin palju teinud ja leiutanud, kust olete oma oskused saanud?

Eks ikka omaenda rumalusest teen siin ühte ja teist. Ma olen sündimisest saadik midagi teinud, kogu aeg on mul kuskil töötuba olnud, poisikesena isegi mitmes kohas

Emma oli traktorist ja autojuht ning sõitis motokrossi. Terve mu suguvõsa oli motokrossihaige – onupojad, vennad, ma ise ka.

Võrumaal oli peale sõda palju metsavendi. Kas teie kujutaksite ette, et niisugust elu elaksite?

Ma olengi poolenisti metsavend! Siin on palju metsavendade punkreid, ma tean nelja-viit, osa neist olen ise avastanud.

Mu isa Kalju Kressel varjas ennast pärast sõda metsas venelaste eest. Ta astus 17aastaselt SS-leegioni, põgenes Soome, tuli sealt soomepoisina tagasi rindele, sõja lõpul põgenes Rootsi.

Rootsist tagasi saadetuna sattus vangi, põgenes jälle, varjas ennast Abja kandis, võeti haaranguga kinni, põgenes, varjas ennast Põhja-Eestis. Pääses tänu sellele, et võttis naise nime.

Isa minu kasvatamisest osa ei võtnud. Aga kui ma suguvõsa uurides ta 1991. aastal üles leidsin, siis suhtlesime kuus aastat, kuni tema surmani. Ta oli üks noorkotkaste ja kodutütarde liikumise algatajaid.

Kui praegu mõni noor mees tahaks üksinda metsa elama minna, mis nõu annaksite?

Võib ju minna, aga parem koos kaasaga, kes jagab mehe vaateid. Romantika kestab aasta või kaks, aga ükskord tuleb ka käsi mullaseks teha ja asjadesse tõsiselt suhtuma hakata. Ja sissetulek on vajalik – ilma selleta ei ole elu!

MARIS BALBAT

6. SEPTEMBER

19.00 **Karksi ordulinnuses** kuulutab esimene ordumeister Indrek Palu meefestivali avatuks.

19.30 Kontsert koos mõisaprouadega 235 aastat tagasi pühitsetud viltuse torniga **Karksi Peetri kirikus**.

Tule ja helide vaatamäng „Tänu ja valgus“ **linnuse hoovis** (trumm: Anti Kreem, muusika: Tõnis Kotsar). Külavanemate ametimärgid annab pidulikult üle Enn Sarv.

7. SEPTEMBER

10.00 **Päeva avamine** Karksi-Nuias. Tervituskõned põllumajandusminister Helir-Valdor Seederilt ja Karksi vallavanemalt Arvo Malingult. Kogu seda kärjena kokku pandud melu veab truult kodukandimees Anti Kreem ja saladuste suminat võimendab Heiti Maiste.

LOENGUD KARKSI VALLA KULTUURIKESKUSE SINISES SAALIS

10.30–11.30 Kohtumine põllumajandusminister H. V. Seederiga.

11.40–12.25 Eesti mesi ja selle kvaliteet. Eesti Keskkonnauuringute Keskuse analüütik-koordinaator Anna Aunap.

12.30–13.15 Apiteraapia – tervis mesilaste abil. Proviisor Astrid Oolberg.

13.15–13.45 Vaheaeg.

13.45–14.30 Mesilased ja keskkond. Eesti Maaülikooli taimekaitse osakonna teadur Reet Karise.

14.30–15.30 Muudatustest mesinike koolitamise süsteemis. Mesindusveteran Antu Rohtla, EMLi tegevjuht Marianne Rosenfeld.

8.00–15.30 **KÄSITÖÖ JA SÜGISLAAT KARKSI VALLA KULTUURIKESKUSES JA SELLE ÜMBRUSES**. Kauplema on oodatud valla-rahvas, külalised, talud, külad, seltsid ja firmad.

10.00–12.00 Rongiga teevad lõbusõitu mesilased Summid.

11.00 Kadri kaupluse ees astuvad üles vanad semud HEINO SÕNA ja VÄINO ERO.

12.30 Ansambel KIILORA Setumaalt ja tantsuansambel KUU Paikusest.

12.00–14.00 Kultuurikeskuses ja vana raamatukogu õuel õpitoad, näitused, mee- ja mulgitoitude degusteerimine, sügisannid purgis, tervislikud teed, vahavahetus, fruktodisain, lilleseade, tegevused lastele, loterii, vanad mootorsõidukid.

13.00 Raamatukogus laste jututuba.

16.00 Meefestivali lõpetamine, korraldajate tänamine. Ostetud kavade vahel (3 €) võitude loosimine.

Festivali jäävad lõpetama MARGUS PÖLDSEPP, JAANUS JANTSON JA MARKO MATVERE. Sissepääs ostetud kavaga või piletil 3 €.

TEAVE KAUPMEESTELE: Kuni 2 m müügiplatsi hind: käsitöölised 3 €, mee- ja alasaadused, toit 4 €, tööstuskaup, riided 6 €, elekter 2 €.

INFO JA LAADALE REGISTREERIMINE: tel 5695 8776, e-post leili.nael@mail.ee

INSTRUMENTARIUMI SÜNNIPÄEV!

UUS KOLLEKTSIOON JA KUJAGA ÜLLATUSI!

OSTES PRILLID, TEINE PAAR VAID 1€

Igale prilliostjale KINGITUS!

Pakkumine sisaldab optometristi nägemiskontrolli, raamid, ühevaatalised õhendamata kõva pinnata plastikklaasid +4,00...-6,00/cyl 3. Pakkumine kehtib kuni 27.10.2013

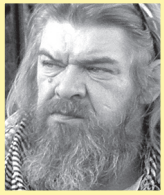
Just Sinule sobivad prillid.

TALLINN: Viru Keskus tel 610 1361, Ülemiste Center tel 603 4727, Stockmanni kaubamaja V korrus tel 668 0460, Kristiine kaubanduskeskus tel 665 0317, Magistraali Keskus tel 677 4190, Lasnamäe Centrum tel 600 8923, Sikupilli Keskus tel 600 6775. **TARTU:** Tartu Kaubamaja tel 731 4849, Eeden, Kalda tee 1c tel 740 4025, Lõunakeskus tel 730 3818. **PÄRNU:** Rüdli 24, tel 445 3111. **HAAPSALU:** Rannarootsi tee 1, Uuemõisa küla tel 473 3899. **VILJANDI:** Centrum tel 435 1163. **NARVA:** Tallinna mnt 19c tel 35 66 466. **RAKVERE:** Vilde 14 tel 322 3830.

www.instru.ee

MARGUS MIKOMÄGI

ajakirjanik

Mõtlen, kui mitu korda peab üks rahvas ennast vabaks laulma?

Ajastasin oma kirjutamist meelea, et märkisin üles asju, millest tahaks pikemalt kirjutada. Üksjagu meie aja ikoone ja mõttejuppe, mis edasimõtlemist vajavad. Nüüd edasi tegutsedes mängib mu arvutis televiisor. Rahvusringhääling alustas just otseülekannet Tartu lauluväljakul toimuvast öölaulupeost “Järjepidevus”, millega tähistatakse nii Eesti Vabariigi 95. sünnipäeva aastat kui ka 25 aasta möödumist Tartu X muusikapäevadest.

Seda saab nimetada ka isiklikuks eksperimendiks, et kuidas suurkontsert mu meeli mõjutab. Veebis vaatajaid 1444, ütleb arvuti. Saatejuhid ei julge öelda, kui palju inimesi on lauluväljakul, aga pilt näitab, et väga-väga palju.

“Rõõm on ülev õnneläide...”

Mõtlen euroliidu hümnist, aga nemad seal Tartus laulavad samal viisil hoopis Hando Runneli sõnadega (laul “Õo lõhnab”), et ülikool hakkab maa põhja vajuma.

Mulle meenub seepeale pealkiri ühes netiportaalis: “Kongo Demokraatliku Vabariigi vangikongist leiti surnuna Norra sõdur”. Mul ei ole enam siniseid esmaspäevi. Ometi... Norras on kuningriik, Eestis on vabariik, Kongo lausa demokraatlik vabariik. Kõikjal on demokraatia. Me elame ajal, kus Kesk-Aafrika asuva demokraatliku vabariigi vanglast leitakse Euroopa kuningriigi surnud sõdur. On XXI sajand.

Ansambli Fix lugu hakkab kõlama just siis, kui loen parasjagu üht oma varasemat teksti. Tuleb ennast tsiteerida... Juunis kirjutasin siinsamas: “Maailm lekib, Eesti riik on juba kaelani rabalaukasse vajunud. Suu lahti tegemine tähendaks uppumist või...”

Paides tehti nüüd nädalavahetusel suu lahti. Festivalivormis grilli ja pilliga on demokraatlikul maal kõik lubatud. Kõiksin hiljuti Venemaa kuulsalt teatrimehelt, kuidas neil on, kas saavad nad seal ka kõike öelda, mida mõtlevad. Ta muigas ja teatas, et sõnade tegemise eest, jah, vangi ei panda. Pannakse hoopis selle eest, et oled varas, seaduserikkuja, midagi kriminaalset ikka leitakse... Vaatan vilksamisi telepilti ja nendin, et Rein Langil on uus vest.

Mõtelda, kui palju olen viimase 25 aasta jooksul lugenud ja kuulnud kohtu all olevatest riigijuhtidest, kes varastanud või tapnud või käskinud tappa. Rein Lang oli 25 aastat tagasi ikka väga noor. Kaamera jookseb üle inimeste ja peatub Tartu linnapeal. Muidugi...

Venelasest teatrimees rääkis ka, et nii suur inimeste lahkumislaine kui praegu oli Venemaal viimati 1917. aasta eel ja järel – intelligentsid lahku. Sama juttu rääkis Bulgaaria dramaturg, öeldes, et bulgaarlased lahkuvad oma maalt ja peagi on see rahvas omal maal vähemusrahvas. Oh-jah.

MIKK MIHKEL VAABEL

Tartu lauluväljakul toimunud öölaulupeol “Järjepidevus” mitte ainult ei lauldud, vaid meenutati ka veerandsajandi taguseid sündmusi.

JÄRJEPIDEVUS.

Sest teist Eestit ei ole

“Mulle tundub, et täna ma ei skoori,” laulab keegi Tartus. Ja Sandra Nurmsalu, kes 25aastane, räägib neist noortest, kes Eestist lahkuvad. Ütleb, et lahkujatel on hinges kurbus. See jutt tüdruku suus on liigutav. Ta ütleb, et lahkumine teda hirmutab. Mind hirmutab ka. Kuidagi ühevanused oleme nendes asjades.

“Kaks tüdrukut lähevad...”

InBoili laul Tartus saab seekord kokku mu mõtetega Raplast ja me maakonnast. Sellest, kuidas nii umbes 15 aastat tagasi arengukavadesse ilmus lause, et Tallinna ligidus on meie pluss ja miinus. Neegrite harimiseks välja mõeldud SWOT-analüüs oli siis just meiegi arutlejate pähe ja tegevusse ilmunud.

Olen mitu kuud mõelnud ja kirjutanud lugu sellest, kuidas ma ei armasta stereotüüpsust, keskpärasust ja klišeid, kuidas ülitolerantsus mind oksele ajab.

Telepildis on nad kinni püüdnud Siiri Sisaski, kes ju siit, Raplamaalt. Tema küsib, mis hetkeni me eestlasteks jääme. Kuni lõpuni? Ja see lõpp ei tohiks olla surm, me oleme eestlased maailma lõpuni. Korraks unustan kontserdi ja oma loo.

Aga pealinnaläheduse plussi ja miinuse mõtet ilmselt olen oma kunagises ajakirjanikuametis lehitanud minagi. Võimendasin seda, uskudes, et see viib me maakonda otsuste tegemisel edasi. Kuni enam ei uskunud ja tajusin, et see on võimul olijate suus sõnakõlksuks, mida ilus kuulata, aga mis ei pane kedagi tegutsema, otsustama, vastutama.

Lauri Saatpalu laulab, et südamas on kõigil soov anda tõbrastele kaigast. No on jah. Raplamaal on nagu igal pool ja

see teeb kurvaks. Eestis on nagu igal pool ja see teeb kurvaks niisamuti. Loodan, et see ei ole järjepidev. AK esiuudis ütleb, et tulumaksuvaba miinimum peaks tõusma.

“Me võtame tulumaksu neilt, kes saavad palka alla elatusmiinimumi. Kas see on eetiline?” küsib pankur Indrek Neivelt. “Kõik erakonnad on nõus sellega, et miinimumipalk peab tõusma,” ütleb saatejuht. Ja siis algab häma: ühed arvavad nii, teised naa ja kolmandad kolmandat moodi. Pidev tulumaksuvaba miinimumi tõus aastate kaupa.

Ma maksin telemaja vastas asuva hotelli baaris suure tassi kohvi eest neli (4) eurot. Tegin näo, et see mind ei tapa. Hiljem küsisin naise käest ja sain teada, et selle raha eest saab poest paki päris head kohvi. Ja mina mängisin rahameest, asja eest, teist taga. Aga just sellised me oleme. Ma ei ole kindel, kas ma sinna sammu sattudes täpselt samamoodi ei käitu ja kohvi eest viit eurot ei maksa.

Egiptuses võib sõda alata, ütleb me välisminister, mis siis, et seal tapetakse, sõjaks võib minna. Mõtlen, ülekohtuselt muidugi, mu jaoks pole vahet, kuidas tapmist ja vägistamist nimetatakse, kas mässuks, terrorismivastaseks võitluseks või sõjaks.

Ott Lepland ütleb: “Kuula”

Telepildil kappavad mööda lalukaart hobused. Seost pole, aga mõtlen, kuidas meisse on programmeeritud see, et sõnad lähevad lahku tegudest. Olin siis 18 ja aasta oli 1974, kui Kalju Komissarov lavastas Noorsooteatris Mati Undi näidendi lahkumistest, pealkirjaga “Good-bye, Baby”. Seal olid sellised stseenid nagu “Sõnad lähevad lahku tegudest”, “Odysseus lahkuv nümfi Kalypsost”, “Õpilane lahkuv koolist”, “Külaline lahkuv külalt”, “Kolleege lahkuv kolleegist”, “Naine kaotab häbitunde”, “Che Guevara lahkuv Kuubalt”, “Deklamaator kaotab tasakaalu”, “Rott lahkuv uppuvalt laevalt”,

Mu jaoks pole vahet, kuidas tapmist ja vägistamist nimetatakse, kas mässuks, terrorismivastaseks võitluseks või sõjaks.

“Näitleja kaotab pea”, “Parzival lahkuv nõitunud lossist”, “Lendur lahkuv lennukist”, “President Alende lahkuv elust”.

“Kuula” lõpeb, noored neiu skandeerivad “korra, korra, korra”... Ott laulabki uuesti.

Kalju Komissarov aga rääkis mulle paar aastat tagasi antud intervjuus: “Lugu koosnes monoloogidest, sketšilaadsetest juppidest. Mati küsis, kas sellist asja saab üldse lavastada. Mina õhutasin takka, et nii tulebki kirjutada, ja nii ta sündis. Algselt oligi pealkiri “Lahkumised ja kaotused”. Siis tollane kultuuriminister leidis (jutt käib aastatest 1974–1975 – M. M.), et see ei ole õige pealkiri, et surma maitse on suus asjal. Kui siis pakkusime “Good-bye, Baby!”, hüüdis ta: “Vooh!” Suur pull ju! Ega siis keegi tollal ei mõelnud, et tegu on inglise, Shakespeare'i keelega. Inglise keel oli jänki keel ja see pealkiri oli ikka selles kontekstis.”

Nad Tartus laulavad me ilusalt keeles ja laulavad ikka hästi. Hetkel on noorte kord.

Laulab Lenna Kuurmass, kui mõtlen sotsiaalsest entroopiast. Ülo Vooglaid ühes oma loos kasutab seda mõistet. Ta ei seleta seekord, mida see tähendab.

Mulle meenub selle sõnapaari seoses inimhoolet, võssa kasvav aed. Et kui peremees näiteks sureb, siis ei lähe paari aastatki, kui hoolitsetud aias kasvab võsa, umbrohi ja nõgesed.

Professor, ma arvan, pidas silmas võssakasvanud ühiskonda. Et kui pole inimesi, kes järjepidevalt ja omakasupüüdmatult me riigiaeda hariksid, siis kasvame võssa. Või oleme juba seal? Lenna laulab: “Mina jään”. Tean, et mina ka, sest teist Eestit ei ole kohe kusagil.

“Kaunistagem Eesti kodad”

Olen mitu kuud mõelnud ja kirjutanud lugu sellest, kuidas ma ei armasta stereotüüpsust, keskpärasust ja klišeid, kuidas ülitolerantsus mind oksele ajab. Ja ometi käib iga kord, kui sest mõtlen, läbi pea ka mõtete rida, mis kinnitab, et kõik see, mida ma ei salli enda ja ennast ümbritseva juures, hoiab meid elus. No seesama kulunud tõde, et keskmised koju tulevad.

Öölaulupidu jätkub, mitte keegi ei ole saatejuhtidele veel kirjutanud, et laulud lähevad tegudest lahku. Äkki see tõesti hoiab meid ja äkki seda kirja ei kirjutata. Me lauludel on vähemalt sel kontserdil väga oma nägu ja vägi.

Imemaa ikka küll, kus ühel laval eestlased Riho Sibul, Mari Pokinen ja eestlane Vene vürst Peeter Volkonski, kes laulab end Poola kuningaks pidanud luuletaja Juhan Liivi luuletust, bändiga, mille nimi Rosta Aknad. Kunst on suurem kui elu nagunii. Ja “Järjepidevus” kulgeb uue päeva öösse.

Vähem on siiski etem

Olmejäätmete sorteerimisega on probleeme, mis vajaksid seadusandlikke muudatusi, kuid lahendusi takistavad ka rahva hulgas levivad väärarusaamad.

Tänapäeval on keeruline mitte puutuda igapäevaselt kokku jäätmetega. Ole milline tarbija tahes, prügi tekib igal juhul, nii et elukeskkonna inimväärsena hoidmiseks ja loodusressursside säästmiseks tuleb jäätmete tekkimist nii palju kui võimalik vältida ning tekkinud jäätmeid keskkonahoidlikult koguda ja käidelda. Need jäätmed, millega meist igaüks kokku puutub ehk olmejäätmed, moodustavad kogu riigi jäätmetekkest vaid 3%. Eestimaalastena tekitame keskmiselt 400 kilogrammi olmejäätmeid inimese kohta aastas, mis eraldi võetuna polegi nii vähe.

Kindel süsteem

Kahjuks on siiani kuulda veendunult esitatud arvamusi, et pakendite sorteerimisel pole tegelikult mõtet, kuna lõpuks rändab kõik niikuinii prügilatesse ladestamisele. Vaidleks vastu. Sest kui see tõepoolest nii toimuks, läheksid pakendeid koguvad firmad (MTÜ Eesti Pakendiringlus, MTÜ Eesti Taaskasutusorganisatsioon ja Tootjavastutusorganisatsioon OÜ) ju pankrotti – jääksid oma sissetulekute test täiesti ilma ja maksaksid pakendite ladestamise eest prügilatele ladestastasu. Näiteks Tallinna jäätmete taaskasutuskuse prügilas on see 60,62 eurot ühe tonni olmejäätmete ladestamise eest.

Et firmad püsiksid ja tulu saaksid, peavad nad kogutud

KAARELARUSTE

Anija vallavalikogu liige

pakendid müüma neile, kellele on pakendimaterjal toormeks või kes võtavad need uuesti kasutusele (pakendi korduvkasutus). Pakendite müügidokument on ühtlasi aluseks sellele, et mõlemad pooled on oma lepingulise kohustuse täitnud. Pakendeid kokkukoguvatele firmadele on lepinguliste kohustuste täitmine teiseks tuluallikaks. See süsteem välistab konteineritesse kogutud pakendite ladestamise prügilatesse.

Sattusin ühest maakonnalehest lugema keskkonnaspetsialisti õpetust, et enne konteinerisse viskamist tuleks pakend mitte lihtsalt puhtaks pesta, vaid kasutada lausa pesuvahendit. Selle peale ütleks: pidage ikka piiri, ei maksa vinti üle keerata! Seda enam, et keskkonnahoidlik selline soovitus küll ei ole.

Pakendijäätmeid pole vaja piinliku põhjalikkusega pesta, piisab loputamisest. Oluline on, et pakend oleks toiduainetest vaba, ja kui see peaks mõnda aega pakendikogumispunkti tühjenduskorda ootama, ei tohiks see haisema hakata. Kui mõnda pakendit on keeruline toiduainetest puhastada (nt piima või koore kilepakend või jogurti kartongpakend), pole sellise koht pakendijäätmete kontei-

Ei tohiks sedagi unustada, et plastkoti lagunemine looduses võtab oma 10–20 aastat, konservikarbi lagunemine aga vaat et 10 korda rohkem.

neris. Samas näitavad kogemused, et ka neid pakendeid on võimalik puhastada.

Olmejäätmete sorteerimise takistavaks teguriks on sageli tõsiasi, et pakendeid sorteerides ja biolagundavaid jäätmeid komposteerides jääb segaolmejäätmete konteiner praktiliselt pooltühjaks. Kuid segaolmejäätmeid vedav firma nõuab pooltühja konteineri tühjendamise eest sama suurt tasu kui täiskonteineri tühjendamise eest.

See asjaolu muudab rahaliselt vaatenurgast vaadatuna pakendite sorteerimise mõtetuks. Probleem puudutab enam tiheasustusaladel elavaid indiviuaalelamu elanikke, kellele on võimalus oma aias biolagunevaid jäätmeid komposteerida. Seadusandja peaks siin tiheasustusalal elavad individuaalkruntide elanikud võrdsustama hajaasustusalade individuaal elamu elanikega, sest olukord on mõlemal juhul peaaegu sama.

Siiski on ka praeguste seaduste piires ülalkirjeldatud probleemile lahendus olemas. Majapidamised võivad tellida mitme pere peale ühe konteineri, samamoodi nagu kortermajade elanikel on üks olmejäätmete konteiner. Majapidamiste arv, kellele on ühine prügikonteiner, ei ole piiratud.

Loomulikult peab ühise prügikonteineri kasutamine olema prügiveofirmaga sõlmitud lepingudokumentis kirjas, s.t lepingus peavad olema nimetatud kõik need majapidamised,

kes seda konteinerit kasutavad. Maksta ühise prügikonteineri tühjendamise eest saab kas füüsiline või juriidiline isik.

Tarbijatena peaksime meeles pidama, et ega see pakendite tagastamine meile tasuta kätte ei tule. Paljud teavad, et selle pakendi kokkukogumise eest, mille me koos toodetega koju kaasa saame, on kaupade tootjad ja maaletoojad juba maksnud ning selle kulu tootehinnale lisanud.

Et teenuse eest on juba makstud, on tarbijal õigus tekkivatest pakendijäätmetest tasuta vabane da. Majanduslikult mõistlik ja keskkonna seisukohast hooliv oleks oma õigusi kasutada. Selleks tuleb leida oma kodule lähim pakendijäätmete kogumispunkt ja hoolitseda selle eest, et pakendijäätmed saaksid muudest jäätmetest eraldi kogutud.

Pigem vähem kui palju

Ei tohiks sedagi unustada, et plastkoti lagunemine looduses võtab oma 10–20 aastat, konservikarbi lagunemine aga vaat et 10 korda rohkem. Nii et hooletu pakendite kogumine võib keskkonnale oodatud kasu asemel hoopis kahju tuua. Ja igaühe panus on oluline – väikselt alustades jõuab suure tulemuseni.

Ostmisel tasuks valida tooteid, mille puhul on kasutatud võimalikult vähe pakendit. Samas peaks ka meeles pidama, et üks suur pakend tekitab kokkuvõttes vähem prügi kui mitu väikest. Mõistlik oleks poes käia korduvkasutatava kotiga ning taaskasutada ostetud kile- ja paberkotte, eelistada tooteid ümbertöödeldud materjalist pakendis, vältida pabernõude ja plasttopside kasutamist.

Ja mis kõige tähtsam – ärge ostke rohkem, kui vaja läheb!

Oleme minevikust õppust võtnud

23. august on kogu Euroopas totalitaarsete ja autoritaarsete režiimide ohvrite mälestuspäev – et me tulevikku ehitades ei unustaks oma minevikku.

23. augustil 1939 allkirjastasid kaks totalitaarset riiki – Hitleri juhitud Natsi-Saksamaa ja Nõukogude Liit eesotsas Staliniga – omavahelise pakti. See pakt valandas senise ajaloo kõige hirmsama sõja, kus tapeti miljoneid inimesi ja paljud kannatasid totalitaarsete režiimide läbi aastakümneid pärast sõja lõppu.

Mõeldes noortele

Balti riikide jaoks tähendab 23. august 1939 okupatsiooni algust: kõigepealt natside ja pärast seda nõukogude okupatsiooni. Ida- ja Lääne-Euroopa elanike ajaloolised kogemused on küll erinevad, kuid totalitaarsete režiimide ohvriks langenuid ja nende režiimide vastu võidelnuid peame kõik ühiselt meeles pidama.

Eelkõige peame seda tegema, mõeldes noorematele põlvkon-

VIVIANEREDING

Euroopa Komisjoni asepresident

dadele, kes rajavad tulevast Euroopat, sellist, mille põhiväärtusteks on inimväärikuse, vabaduse, demokraatia, võrdsuse ja õigusriigi põhimõtete austamine, kohtu sõltumatus ja põhiõiguste austamine. Need väärtused näitavad, et oleme oma minevikust õppust võtnud.

Minevikusündmused kipuvad rahva mälus tuhmuma. Üha rohkem on neid noori, kes ei kohta mitte kunagi mitte kedagi, kes oleks ise selle sõja üle elanud.

Uute põlvkondade jaoks on elu sõja ajal, totalitaarse või autoritaarse režiimi võimu all pigem lugu ajalooramatust. Eelkõige näitab see, et Euroopa Liit on täitnud oma lubaduse tagada rahu ja demokraatia.

Tahaks loota, et see saavutus on lõplik ja pöördumatu, kuid me ei tohi seda enesestmõistetavaks pidada.

» SÜGAV MÕTE

MART NIINESTE: “Ei saa lahti tundest, et Robbie Williamsi kontsert viib meid ühele pulgale väikesaarte põlisrahvastega.”

Eesti Päevaleht, 19. august 2013

» KOLUMN

JANEK MÄGGI

Sitta kah!

Kurvameelne jutt, mida olen kuulnud mitmel pool Eestis ja ajalehestki lugenud, et seekordsetel valimistel ei ole jälle kedagi valida, ei pea paika. Neid inimesi, kes on tublid ja toredad ning soovivad valitud saada, on küll ja küll. Ühe leian kindlasti ja rohkem hääli mul pole. Minu jaoks küsimus lihtne: keda mina saan ja tahan valida?

Esmalt ei usu ma – sarnaselt Priit Hõbemäega, kes äsja Delfis kirjutas: “Vali, keda tahad, ikka saad Keskerakonna” –, et igast üksikust häälest midagi sõltub. Valimistulemus on õhus olemas sõltumata meist ning see küpsenud ja küpsetatud aastate, kuude, päevade, tundide ja sekunditega, mis on valimistele eelnenu d. Täiskiirusel liikuvale rongile isegi väga healt perroonilt ei hüppa.

Igihaljas vaatemäng

Kui mina jätan oma hääle koju, võidab ikka see, kes on suutnud massid pikaajalise ja sageli ennastalgava tööga enda kasuks häälestada. Üksik depressiivse iseloomuga valukarjatus ei muuda siin midagi. Kuigi lollide, kurjade ja kaabakate võimu tuleb tõsiselt karta. Rahval tuleb omada võimu, muidu omab võim rahvast ja teeb temaga, mida tahab.

Isiklikult leian, et eriti kohalike omavalitsuste valimistel tuleb valida inimest, keda ma hästi tunnen-tean, kelle käitumismuster on ennustatav ning kes mulle kõige rohkem meeldib – erakondlik kuuluvus on teisejärguline.

Juhuslikule inimesele mõistlik inimene oma häält ei kingi. Üksnes seepärast, et keegi suutis kogu linna või valla oma retušeeritud fotosid täis kleepida või nädalate kaupa külapoe ees voldikuid jagada, kedagi valida ei tohiks. Et hiljem mitte pettuda.

Paljud arvamustliidrid raiuvad, et eriti erakondade nimekirju piinab “nimepõud”. See on natukene tõsi, kuid samas on raske eeldada, et kõigis Eesti teatrites mängib kõigis rollides Ita Ever või Evelin Võigemast. Valimised ei ole “Igihaljas vaatemäng” või “Sinu nägu kõlab tuttavalt”, vaid tavaline rahvateater, kus parim sooritus on endale rahuldust ja naudingut pakkuv ning vaatajate jaoks lummav taidlus.

Kohalikku elu ei edenda mitte poliitilised suvitajad, kes oma Võrumaa suvekodust korra-paar kuus läbi lipsavad, vaid need, kes Võru- või Valgamaal iga päev elavad. Mis siis, et nõgesed on lauda kõrval räästani. Ongi õige hõng.

Tuleb ise muuta

Millegipärast tundub paljudele avalikus ruumis halajatele, et heina tehakse muruniidukiga maakamarat vähemalt korra nädalas nagu liivapaberiga siledaks nülgides. Sugugi mitte – õige maamees ja kohalik omavalitseja on peenutsejate meelest küll veidi tahumata, kuid teeb eelkõige seda, mida hädapärast vaja, et elu kestaks ja leivakäär oleks laual. Õitsemisele ja ilutsemisele ta aega ei raiska.

Suvel mõda Eestimaad ringi sõites tundus mulle, et Eesti on ilus, areneb väikeste eranditega harmooniliselt ning ka kõige kaugemates äärtes tehakse oma asja hinge ja armastusega. Enamik kohalikke omavalitsusi on hästi hakkama saanud. Need valigem tagasi. Kes ei ole – anname uutele võimaluse. Veidi värsket ökoloogilist väetist Eestimaa tõesti vajab: “Sitta kah!” – nagu väljendas Priit Pärn oma legendaarsel karikatuuril. Mitte ükskõiksust, vaid väetist, milleks on meie hää l ja otsus. Kui midagi ei meeldi, tuleb seda ise muuta. Häälega.

MAK: peagi kooskõlastusringile minev maaelu arengukava aastateks 2014–2020 on toonud kaasa

Kuidas jagada õiglaselt 936 miljonit eurot?

Maaelu rahastamiskava koostades on püütud arvestada viljakasvatavate, seakasvatavate, aednike ja paljude teistega. Vanasõna aga ütleb, et mida rohkem koeri, seda lahjem lake. Nii ongi üldkokkuvõttes enamiku toetuste summad vähenenud.

“Praegust eelnõu on pisut liiast nimetada maaelu arengukavaks,” arvab Eesti LEADERi Lii-
du juhatuse esimees Tiiu Rüüt-
le. “Pigem on tegemist põlluma-
jandusliku suurtootmise ja töös-
tuste arendamise kavaga.”

Sama kinnitab Setumaa turismiettevõtja Margus Timmo. "Praegune MAKi eelnõu on tasakaalust väljas. Selle ettevalmistamise algus oli paljutõotav, räägiti tasakaalu leidmisest maapiirkonna aktiivsete inimeste vahel, aga tegelik olukord on kujunenud lootusetuks."

Kava ei soosi töökohti

“Teatavasti on tulevase MAKi eelarve ligilähedaselt sama suur kui praegune. Ka toetavad sihtühmad on jäänud samadeks. Küll aga on põllumajandusministeeriumi ettepanekus oluliselt vähendatud maa- ja metsamajanduse mitmekesistamise ja külaelu-kogukondlikku tegevust toetavate meetmete eelarveid,” kritiseerib Eesti Väike- ja Keskmiste Ettevõtjate Assotsiatsiooni (EVEA) asepresident Marina Kaas.

Mitmekesistamise meetme eelarve peaks tema selgitusel olema suurem seetõttu, et see on ainus meede, millel on potentsiaali taastoota tuhandeid maalt kadunud töökohti, peatada linnastumist ja tuua maa- le juurde inimesi, nende kapitali, oskusi, uusi ideid ja ettevõtlikkust. "Toetuse summad on väga väikesed – maksimaalselt 100 000 eurot seitsme aasta jooksul," nendib Kaas.

“Töökohti luuakse juba aastaid vaid mikro- ja väikestes mittepõllumajanduslikes ettevõtetes,” lisab ta. “Põllumajandussektoris toimub jätkuv kontsentreerumine ja töökohtade vähendamine. Kui 1990ndate alguses andis põllumajandus 56 protsenti maa tööhõivest, siis 2012. aastal oli see 12,3. Kui ei toetata uute mittepõllumajanduslike ettevõtete tekkimist maapiirkonda, siis toetatakse maapiirkondade jätkuvat tühjenemist.”

Liikumise Kodukant esin-
daja Eha Paasi sõnul tähendab

viimane sõna pangale, aga külas tegutsev pisiettevõtja on pangale kõike muud kui atraktiivne klient,” selgitab ta oma kahtlusi. “Pangad ei taha mikroettevõtteid oma portfelli ka siis, kui oleks olemas riigi tugi. Pank küsib ikka kogu laenusumma ulatuses nii tagatise kui ka käendust.”

Margus Timmo arvates sobib finantsinstrument suurtele ja keskmistele ettevõtetele, et suurendada nende valmisolekut, kui toetusel peaksid kaduma ja laenuks võetud raha tuleb tagasi maksta. "Mikroettevõtetal pole mõtet finantsinstrumendi kaudu raha taotleda, sest summad on liiga suured ja see eeldab suure omakapitali olemasolu."

Timmo sõnul on oluline, et toetusel aitaksid tõsta ettevõtjate isemajandamise ja ümberspetsialiseerumise võimet selliste elualadele nagu turism, käsitöö ja väiketootmine. "Mul on Setumaal kuus hektrit maad, kus tahaksin hakata marju kasvatama, aga selleks on vaja koostööd ja algkapitali," ütleb ta, lisades, et teab paljusid teisigi maaturismi-ettevõtjaid, kellel on maad põllumajandusest väljas, aga kes tahaksid pakkuda külastajatele omakasvatatud toitu.

Traktor või sõnnikuhoidla?

Rahul pole aga ka suurtootjad. "Investeeringutoetuste puhul ei saa nõustuda ettepanekuga vähendada põllumajandusettevõtete investeeringutoetuste mahu- tuse seniselt 191 miljonilt eurolt 163 miljonile eurole," ütleb põl- lumajandus-kaubanduskoja ju- hataja Roomet Sõrmus.

Ta selgitab, et vajalik oleks säilitada ka n-ö kaks toetus-
ümbrikku: üks tehnikastuuts-
teine tootmishoonete ehitu-
seks ja sisseseade muretsemi-
seks. Lõppeval toetusperioodil
see nii oli, nüüd on kõik inves-
teeringud paigutatud ühe meet-
me alla. Eelnõu kohaselt saavad
aga toetust masinate ja seadme-
te muretsemiseks ainult väik-
sema müügituluga ettevõtted
(keskmise müügitulu ei ületa
100 000 eurot).

“Meetme eelarve tuleks jagada kahte ümbrikusse: ühte masinad, teise ehitused, arvestades seejuures sihtgrupi proportsioone põllumajanduse kogutoodangus – mobiilsete masinate ja seadmete toetamiseks 25 ning ehitiste ja statsionaar-

sete seadmete toetamiseks 75 protsenti eelarve mahust," märkis Sõrmus.

Ka Lääne-Virumaa põllumeeste esindaja Ülo Niisuke mõistab Sõrmuse muret. Praegu välja pakutud skeemi puhul võib tema meelest juhtuda, et enamik raha läheb väiksematele traktorite ostuks, samal ajal kui näiteks suurtootmisele hädavajalikud sõnnikuhoiudlad jäävad toetuseta.

Toetada mahetootmist

Ka keskkonnatoetuse hektari-
summad on vähenenud, samu-
ti pole enam vähem soodsate
alade toetust. "Meie toetustest
moodustasid need ligi kolman-
diku," märgib ASi Tartu Agro
juht Aavo Mölder.

Kuigi mahetoetus on võrreldes lõppeva perioodiga üldsummas suurem, on tõus näiline. “Minu jaoks on küsitav, kas mahepinna suurendamine saab olla eesmärk omaette,” arutleb Eesti Põllumeeste Keskliidu president, mahetootja Juhan Särگا. “Kuigi mahetoetus on uues MAKis numbriliselt suurem, on mahehektarite arv tõusnud oluliselt rohkem, nii et lõpptulemusena on toetus ühele tootjale ikka väiksem.”

Sama arwab ka Roomet Sõrmus. Mahetoetuse saamise eelduseks tuleks tema sõnul seada mitte mahehektarid, vaid too-
dangu turustamine.

Ei MAKi koostajad ega uuest arengukavast rahade soovijad ole rahul ka sellega, et 35 miljonit eurot, mis on vajalik Natura-toetuste maksmise jätkamiseks, võetakse MAKi eelarvest. Siiani on see raha tulnud Eesti riigieelarvest, ent nüüd tahab riik selle toetuse ELi kaela lükata.

**HEIKI RAUDLA
LII SAMMLER**

pettumust ja pingeid, sest kõigeks raha ei jätku

CORBIS/SCANPIX

RAHAJAOTUS

Uus maaelu arengukava – mis muutub?

Meede	Eelarve 2007–2013 (€)	2014–2020 ettepanek (€)
Teadmussiiire ja teave	3 666 012	4 700 000
Nõuandeteenuste toetamine	4 567 569	6 600 000
Kvaliteedikavades osalemine ja kvaliteedikavade raames toodetud toodete promotsioon	0	1 000 000
Investeeringud põllumajandusliku majapidamise tulemuslikkuse parandamiseks	191 050 202	163 312 750
Investeeringud põllumajandustoodete töötlemiseks ja turustamiseks	45 490 319	75 000 000
Põllu- ja metsmajanduse taristu arendamine ja hoid	48 232 333	55 000 000
Noorte põllumajandustootjate tegevuse alustamine	22 565 835	25 000 000
Investeeringud majandustegevuse mitmekesistamiseks maapiirkonnas		
mittepõllumajandusliku tegevuse suunas	76 351 540	45 000 000
Metsa majandusliku ja ökoloogilise elujõulisuse parandamine	14 248 000	10 000 000
Metsandussaaduste töötlemine ja turustamine	6 426 000	6 500 000
Tootjarühmade loomine	4 481 619	6 000 000
Ebasoodsamate piirkondade toetus	53 513 654	–
Natura 2000 toetus põllumajandusmaale	8 652 796	5 263 650
Natura 2000 toetus erametsamaale	25 439 272	26 423 600
Põllumajanduslik keskkonnatoetus	210 886 973	176 427 000
sh keskkonnasõbraliku majandamise toetus	105 198 573	120 000 000
sh mahepõllumajandusliku tootmise toetus	55 794 869	
sh ohustatud tõugu looma pidamise toetus	3 495 967	7 466 000
sh kohaliku sorti taimede kasvatamise toetus	894 763	583 000
sh poolloodusliku koosluse hooldamise toetus	26 798 154	31 500 000
sh piirkondlik mullakaitse toetus	–	13 000 000
sh keskkonnasõbraliku aianduse toetus	–	3 878 000
Mahepõllumajandus	–	85 000 000
Loomade heaolu toetus	21 724 033	11 733 000
Vähetootlikud investeeringud (kiviaed)	3 962 523	–
Kaitsemetsa rajamise toetus (ei rakendatud)	4 281 093	–
Koostöö (T&A, lühike tarneahel, EIP, klastrid)	6 499 074	25 000 000
Külade uuendamine ja arendamine	53 958 605	–
Kogukonna juhitud kohalik areng – LEADER	85 759 063	93 600 000
Tehniline abi	38 115 139	37 440 000
Ületulevad kohustused	18 700 000	12 000 000
Finantsinstrument	–	65 000 000
ÜPP I samba toetuse vähenemise kompensatsioon	–	19 000 000
Kokku	935 350 513	936 000 000

Allikas: põllumajandusministeerium

Asekantsler Lemetti: Vajadused on suuremad kui võimalused

Kuna MAKi eelarvekava koostamine on lõpusirgel, palus Maaleht õhku jäänud küsimustele vastata põllumajandusministeeriumi asekanter Illar Lemetti.

Miks on kaotatud külade uuen-damise toetus ning kärbitud maapiirkonna majandustegevuse mitmekesistamise meeted?

Juba praeguse perioodi maa-elu arengukavas nähti ette, et kohalike tegevusgruppide are-nedes toetatakse külade elu-keskkonna säilitamiseks ja pa-randamiseks mõeldud tegevusi LEADERi kaudu.

Arvestades, et vajadused erinevad piirkonniti, on mõistlik toetusi jagada piirkonnapõhi-selt. Selleks sobib hästi LEADERi meetod, mis arvestab paremini kohalike eripäradega.

Mitmekesistamise meetmes suunane senisest enam vahendeid muudele maaettevõtjatele, põllumeestest saavad ligipääsu meetmele üksnes mikrotootjad. Võrreldes praeguse perioodiga kavandame LEADERi meetme eelarve suurendamist 85,7 miljo-nilt eurolt 93,6 miljoni euron.

Millega põhjendate investee-ringutoetuste vähenemist?

Investeeringutoetuste sum-mad kokkuvõttes ei ole väikse-mad. Investeeringuteks ja ette-

võtluse edendamiseks on uuel perioodil ligikaudu 440 miljonit eurot ja 7 meedet. Eelmisel pe-rioodil oli see eelarve 374 mln.

Ettevõtete konkurentsivõime tõstmisel on uuel perioodil rõhk lisandväärtust suurendavatel in-vesteeringutel. Põllumajandu-se, metsanduse, maaparanduse, töötleva tööstuse ja mitmekesis-tamise toetamisel eelistatakse tootmishoonete ja statsionaar-sete seadmete soetamist. Põllu-majandusettevõtte tulemuslik-kuse parandamise toetamisel keskendume pikaajalistele in-vesteeringutele – laudad, kui-vatid jms.

Uuel perioodil ei ole kavas anda tagastamatut abi liiku-va tehnika soetamiseks. Erandi saavad väiketootjad, ühitud ja aiandus.

Parimate projektide väljasel-gitamiseks on plaanis moodus-tada taotlejatest tegevusvald-kondade lõikes paremusjärjes-tused. Siis saab hinnata piima-tootmise projekte eraldi, taime-kasvatuse projekte eraldi jne.

Uus on rahastamise võimalus finantsinstrumentide kaudu – soodustingimustel antavad lae-nud ja tagatised. Nii suureneb maapiirkonna ettevõtjate ja põl-lumajandustootjate ligipääs ka-pitalile. Finantsinstrumentidele on 65 mln eurot.

Millega põhjendate keskkonna-toetuste summade vähenemist?

Keskkonnameetmete rahas-tamiseks kulub 35% eelarvest. Suureneb mahepõllumajandu-se meetme eelarve, mis praegu-sel perioodil on 55 ja uuel pe-rioodil 85 miljonit eurot.

Kavas on ka uusi meetmeid, näiteks keskkonnasõbralik aiandus ja piirkondlik mullakaitse-toetus. Lisandub toetatavaid ko-halikke sorte.

Suureneb ka keskkonnahoid-liku majandamise toetuse eel-arve, kuid toetussumma hekta-ri kohta tõenäoliselt väheneb. Esiteks sihtrühm ja toetusalus-te hektarite arv suureneb, sest nüüd saavad meetmega liitu-da uued taotlejad. Teiseks, seda maksti praegu viiel aastal, nüüd jaguneb eelarve seitsmele.

Kuidas seletate, et mahetoe-tuste summa on suurem, ent toetus hektarile tuleb väiksem?

Mahetoetuse üldmaht kasvab oluliselt, kuna mahepind on kas-vanud. Uuel perioodil on priori-teet mahetoodangu kasv. Kui praeguseks on ligikaudu 15% põllumajandusmaast mahemaa, siis mahetoodangu osakaal on jätkuvalt alla 1%. Seega aasta-tel 2014–2020 eelistame toeta-da mahetoodangu kasvu. Näi-teks annab mahetootmine eeli-se hindamiskriteeriumides.

Loomade heaolu osas on uuel perioodil tegemist üheaastase toetusega. Toetatakse loomade heaolu kõrgemaid standardeid,

mis ei ole veel seadustega regu-leeritud – loomumase käitumi-se võimaldamine ja paremad pi-damistingimused. Toetatakse si-gade loomumasemat pidamis-keskkonda (sügavallapanu), soodustatakse alternatiivsüs-teemide rakendamist linnukas-vatuses (õrrekanad, vabalt pee-tavad kanad) ning keskkonna-sõbraliku lamba-, kitse- ja hobu-sekasvatust.

Algselt olid sihtgrupiks ka veisekasvatajad, kuid eelar-ve piiratuse tõttu ei saa toetust veistele rakendada.

Kust tulevad Natura toetused?

Põllumajandusministeeriumi ja MAKi 2014–2020 juhtkomi-sjoni seisukoht oli, et Natura toe-tusi tuleks rahastada riigieelar-vest. 23. aprilli valitsuse istungil otsustati aga rahastada Natura toetusi põllumajandusmaale ja erametsamaale MAKist.

Valitsuse otsus rahastada Natura 2000 toetusmeetmeid MAKi 2014–2020 raames tingis põllumajandusministeeriumis vajaduse vähendada teiste toe-tusmeetmete eelarveid või mõ-nest meetmest loobuda. Või-malusi analüüsid leidsime, et ühtki algselt valitud meedet arengukavast välja jätta ei to-hiks, küll aga olime sunnitud kärpima teisi keskkonnameet-meid.

LII SAMMLER

MAAMAJANDUS LÜHIDALT

Tunnustus Maalehe ajakirjanikule

Eelmisel laupäeval tähistati Eesti Põllumajandusmuuseumis rukkimaarjapäeva, kus anti üle Eesti Rukki Seltsi preemia. Kuldse Rukkivihu lau-readiks sai ajakirja Maama-jandus vastutav toimetaja Hei-ki Raudla rukkitemaatika kä-sitlemise eest ajakirjanduses.

Eesti Rukki Selts andis preemia välja esimest korda. Selle eesmärk on ärgitada ajakirjanikke rohkem kirjuta-ma rukkest, et selle kaudu po-pulariseerida rukki kasvata-mist, töötlemist ja tarbimist.

Pipi lüpsis 10 tonni piima

Viljandimaa Saarepeedi val-las asuvas Õunapuu talus elav maatõugu lehm Pipi, kes on saanud Vissi tiitleid mit-mel näitusel, lõpetas kolman-da laktatsiooni tulemusega 10 120 kg piima, milles 4,23% rasva ja 3,62% valku. Kõrgeim päevalüps oli Pipil 42,2 kg.

Enam kui 10 000 kg laktat-sioonis on lüpsnud kolm maa-tõugu lehma. Varem on ühe laktatsiooni (305 päeva) jook-sul üle 10 tonni piima andnud Massiaru POÜ lehm Lillik ja Sadala Piim OÜ lehm Aafrika.

Põllutöökoolide juubelid

Olustvere teenindus- ja maa-majanduskool tähistas oma sajandat sünnipäeva 10. au-gustil suure vilistlaspäeva-ga. Kohal oli üle tuhande vi-listlase, kellele tehti ekskur-sioon renoveeritavas kooli-majas, õppetööstuses ja taas-tatud mõisakompleksis. Vilist-lased istutasid mõisaparki viis tamme ning nende toel ilmus juubeliks ka esinduslik kooli ajalugu ja tänapäeva käsitlev raamat. Jäned tehnikum 95. sünnipäev peatakse aga eel-oleval laupäeval, 24. augustil.

Roolõikamise kombain

Martna talunik Arvo Kirs koos poeg Veikoga ehitab multi-funktsionaalset kombaini. Mülkameistri nime kandva kombainiga saab niita roogu, seda kohe pakkida ja välja ve-dada. Samuti saab kombainiga pehmel pinnasel heina niita.

Arvo Kirsil on pikk roolõi-kamise ja -töötlemise koge-mus. Veiko Kirs on aga Tallin-na tehnikaülikooli tootmisteh-nika magister ja tegeleb pro-jekteerimisega. Rookombain Mülkameister peaks valmis saama tänavu detsembris.

ML

Illar Lemetti.

PILTUUDIS

Piimandusveteranid saavad igal aastal kokku ning iga kord võõrustab neid üks kombinaat. Seekord oli kohtumispaik Estoveri Kaarlijärve tehas.

Piimandustöötajad said kokku Võrtsjärve ääres

Piimandustöötajate klubi Ristikhein sellesuvine kokusaamine peeti eelmisel nädalavahetusel Estoveri Kaarlijärve tehas.

“Meil on tuhat liiget ja korraldame kolm üritust aastas,” selgitas tehase juhataja Jaan Kree. Igal aastal tehakse üks väisekursioon, peetakse jõulupidu ja korraldatakse suvine kokusaamine. Siis sisustab iga kord päeva erinev piimatööstus.

Sel korral näidati Estoveri Kaarlijärve tehast. Seejärel pakiti osalejad kahte suurde bussi ja tehti ekskursioon Võrtsjärve ääres tegutseva veini- ja marjakasvatustaludes ning käidi Võrtsjärve külastuskeskuses ja limnoloogijaa-

mas. Öhtu lõppes peoga Rannu rahvamajas, kus endised kolleegid said muljeid vahetada ja vanu aegu meenutada.

Ristikheina klubis on tuhat liiget. Kui varem pidid klubi liikmeks saamiseks olema mehed töötanud piimandusvaldkonnas vähemalt 25 ja naised 20 aastat, siis nüüd on piir kehtestatud seitsme aasta juurde.

“Kui turul oleme konkurendid, siis tegelikult oleme samades koolides käinud ja tunneme üksteist hästi,” ütles 30 aastat piimandustööstuses töötanud Jaan Kree.

HELI RAAMETS

UNISTA JULGELT
OTSUSTA TARGALT

Rahaküsimustele on mõistlik lahendus

1Credit väikelaen on turu soodsaim!

1Credit kinnisvaralaen on kiire ja soodne, intress alates 1% kuus!

Tingimused on paindlikud ja laenuotsused kiired, kõik sõltub Sinust endast. Taotluse saad täita ka internetis.

TALLINNAS Kaupmehe 6
TARTUS Riia 4 (Hansakeskus)
NARVAS Tallinna mnt 9-5☎ 51 75 075
www.1credit.ee**1credit**
Kindel partner üle Eesti

Tegemist on finantsteenuse reklaamiga. Tutvuge põhjalikult laenuitingimustega ning konsulteerige spetsialistiga. Tüüpnäide: Laen 1600€, periood 36 kuud, kuumakse 62,77€, krediidil kulukuse määr 28,7%.

Sõnnik ei tohi olla asfaltplatsil

VEESEADUS

Sõnniku ja virtsa hoidmise nõuded

- Kõikidel loomapidamishoonetel, kus peetakse üle 10 loomühiku loomi, peab olema lähtuvalt sõnnikuliigist sõnnikuhoidla või sõnniku- ja virtsahoidla.
- Põllumajandusloomade pidamisel peab sõnnikuhoidla või sõnniku- ja virtsahoidla mahutama vähemalt nende kaheksa kuu sõnniku ja virtsa.
- Kui sügavallapanuga laut ei mahuta kaheksa kuu sõnnikukogust, peab laudal olema ülejääva koguse mahutav sõnnikuhoidla.
- Haritaval maal on aunas lubatud hoida vaid tahesõnnikut ning mahu, mis ei ületa ühe vegetatsiooniperioodi kasutus- kogust. Sõnnikuaun on käesoleva seaduse alusel kehtestatud nõuete kohaselt põllul hoitav sõnnikukogum.

Allikas: veeseadus

seks liiga tahke ja vajab veel seismist, lõikas põllumees kae- rapõllu ühest servast vilja ära, et hunniku jaoks koht saada, ja vedas sõnniku sinna.

“Tuleks lähtuda sellest, kas on reostus või ei ole,” arvab Pukk. “Kui ei ole nitraaditundlik ala, vaid all on savi, siis ei lähe midagi põhjavele ja sõnnikut ei peaks ainult põllul hoidma.”

Sõnniku hoidmine on reostusohu vältimiseks väga kindlalt reguleeritud, selgitab keskkonnainspektsiooni keskkonnakaitseosakonna peainspektor-nõunik Dora Kukkk. “Veeseaduse järgi on sõnniku hoidmiseks kaks võimalust – kas hoi-

da laudas või põllul,” lisab ta. Kuna antud juhul see nii ei olnud, kästigi sõnnikuhunnik põllule vedada.

Ta ütleb, et inspektorid ei saa reostusohu puudumist määrata ja see on põllumehe enda tõlgendus asjast.

Inspektsioon võiks tegelda ka metssigadega

Teise asjana ei anna Puki hingele rahu see, et jahimehed käivad tema maal luba küsimata metssigu söötmas, ning kärsinad trambivad igal aastal mitu hektarit teravilja maha. Keskkonnainspektsioon ei võta aga midagi ette.

“Seda, et sunniks jahimehi loomade arvukust vähendada ja korraldagedust likvideerima, ei ole, aga sõnnikuhunniku pärast kargavad turjal!” on mees pahane.

“Mis puutub jahimeeste mõjutamisse, siis inspektsioon sel- list asja korraldada ei saa, see ei käi meie ülesannete hulka. Ettevõtja peaks ise jahimeestega rääkima,” märgib Dora Kukkk.

HELI RAAMETS

Konrollid leidsid, et selle sõnnikuhunniku puhul ei ole reostusohu, kuid veeseaduse kohaselt peab sõnnik olema põllumajandus- maal.

Aivar Pukk

Karistuseks kõigi toetuste vähendamine

Keskkonnainspektor tegi Aivar Pukile ettekirjutuse ja andis nädal aega sõnniku põllule vedamiseks. Ettekirjutuse täitmata jätmisel oleks tegemist nõuete rikkumisega, mis päädiks kõigi põllumajandustoetuste vähendamisega. Kuna tegu on sellise sõnnikuga, mis on laotami-

Kui viimasel paaril aastal oli põllumeestel koristusajaks juba veerand või pool saaki ette ära müüdnud, siis tänavu pole seda teinud peaaegu keegi. Peapõhjus on muidugi madal hind.

Kuna teravili on börsikaup, ostavad kokkuostjad seda börsihinnaga. Põllumehed võivad aga oma saagi ette ära müüa ehk “lukku panna” kas või juba külviajale.

Rusikareegel on, et kolmandik saagist pannakse lukku kevadel, kolmandik koristusajal ning viimane kolmandik siis, kui vilj vilja laos. Paar viimast aastat on viljakasvatajad nii ka toiminud. Tänavu aga pole te-

raviljakokkuostjate sõnul mütnud peaaegu teragi.

“Tänavu tundus hind juba aasta algul madal ja järjest madalamaks läheb,” ütleb Valgamaa põllumees Venda Vihmann. Tavaliselt on ta fikseerinud midagi hooaja algul, midagi kevadel ja midagi ka sügisel.

Müügikraami oleks – talirapsi sai ta mullu tähti maha, see elas talve üle ja andis korraliku saagi.

Närvid ei pea vastu

“Üldse ei taha müüa!” teatab samas kandis teravilja kasvatav ühistu Kevili liige Mati Nurm. “Kõik läheb lattu ja jääb ootele.” Ta lisab, et on olnud aastaid, mil ta on selleks ajaks juba suure osa rapsist ja talinisu- st fikseerinud.

Kuigi Kevilil pole Nurme sõnul ei välismaist omanikku ega suurt korrit ülal pidada ja hind on olnud mõnevõrra parem kui mitmel teisel kokkuostjal, on see ikkagi madal, sest ka Kevili sõltub ju maailmaturu hindadest ja laevadest.

“Kõhutunne ütleb, et hind võib veelgi langeda ja hakata tõusma alles uuel aastal,” enustab Nurm.

“See on esimene aasta, kui mul pole midagi kinni pandud,” kinnitab ka Järvamaal tegutseva ASi Peetri Põld ja Piim juhataja Priit Süüden. “Igal aastal passisin hinda, lootsin, et tõuseb, et kui närvid vastu ei pidanud, lõin lukku. Ja alati kahetsesin.”

Tänavu on olukord risti vastupidine. “Sel kevadel, kui rap- sitonni hind oli 420 eurot, arvasin, et olen kaval ega pane

Lihaveisekasvataja Aivar Pukk vedas keskkonnainspektorite nõudmisel sõnnikuhunniku teise kohta.

KOMMENTAAR

KARIN KROON

keskkonna-
ministeeriumi
veeosakonna
juhataja

Loomapidamishoonetel, kus peetakse üle 10 loomühiku loomi, peab olema lähtuvalt sõnnikuliigist sõnnikuhoidla või sõnniku- ja virtsahoidla, mis peab mahutama vähe- malt kaheksa kuu sõnniku ja virtsa.

Sügavallapanuga lauda korral võib sõnnikut hoida laudas. Kui laut ei mahuta kaheksa kuu sõnnikukogust, peab laudal olema ülejääva koguse mahutav sõnniku- hoidla.

Sõnniku hoidmist põllul aunas tuleb käsitleda erisusena: juhul kui põllumees veab sõnnikuhoidlat või lauta sõnnikust tühjaks ning ei jõua seda kohe põllule laotada, on tal võimalus sõnnikut põllul lühiajaliselt enne laiali laotamist hoida.

Sõnnikuuauas sõnniku hoidmisel on oht, et aunas nõrguvad vedelikud pinna- ja põhjavele. Teatud tingimustel, kui vedelike nõrgumise oht on viidud miinimumini, on tahe- sõnnikut lubatud hoida ka põllul mahu, mis ei ületa ühe vegetatsiooniperioodi kasutuskogust.

Sõnnikuaun tuleb katta vettpidava materjaliga, näiteks turba-, põhu-, mulla-, saepuru- või puitlaastuki- higa. Sõnnikuauna ei tohi kahel teineteisele järgneval aastal paigutada samasse kohta ning tahesõnniku kuivainesisaldus peab olema vähemalt 20 protsenti.

Vili seisab laos ja ootab, et hinnad börsil tõuseksid

midagi lukku. Ja praegu jälle kahetsen, sest täna on hind ainult 340 eurot tonni!”

Ta arvab, et peab viis siiski müüma hakkama, kuna hinnatõusu ei prognoosi keegi. “Kes sel kevadel fiksisid, on või sees, aga neid on vähe,” arvab Süüden.

Peetri kandi tänavust äri pärssib praegu veel ka see, et nii mulluse vihmasse sügise kui ebasoodsa talve tõttu polegi seal palju talivilja, mida müüa.

“Kuigi saime seemne maha, siis 95 protsenti talinisust hävis,” toob Süüden näite. “Mullu müüsiime talinisu väga edukalt arvestatava koguse, sel aastal saame vaid seemne jao ja selle- gi kvaliteet on kahtlane.”

Rebruki Farmi agronoom Einar Lepiste kinnitab, et ka nende ettevõtte pole viljahindu veel fikseerinud, kuigi eelmine nädala näitas rapsi ja söödani-

KUI PALJU MAKSA B	
Viljahinnad 19. augustil	
■ Raps	374 eurot/t
■ Toidunisu	184 eurot/t
■ Söödanisu	153 eurot/t
■ Õlleoder	208 eurot/t

Allikas: globalderivatives.nyx.com/nyse-liffe

su osas kerget tõusu. “Hinnad on siiani väga viletsad olnud. Ootaks veel natukene!” arvab mees.

Ostjad tühja lao ees

“Fikseerimine käis mullu aktiivselt juba juuli keskpaigas – meil oli vähemalt veerand saagist juba kokku ostetud. Tänavu on

peaaegu null,” võrdleb teravilja ja rapsi kokku ostva firma Avena Nordic Grain juhataja Margus Marrandi kaht aastat.

Ta lisab, et detsembris paar põllumeest fikseerisid, ent siis jäi müük seisma.

Marrandi sõnul hakkasid viljahinnad detsembris kukkuma, langus jätkus märtsini, siis tuli väike paus ning siis tuli jälle langus.

“Rapsi hind on langenud sada eurot, teraviljahind 50 eurot tonni kohta,” ütleb Marrandi välja peapõhuse.

Ka Baltic Agro viljaostu juht Timo Sildvee kinnitab, et hindade fikseerimine on tänavu loid. “Enne hooaega fikseeriti eelmisel aastal umbes kümme korda rohkem vilja kui seda tehti tänavu,” toob ta näite.

Kuna eelmisel aastal olid hinnad tänu kehvale saagi-

le maailmas pikalt kõrgel, siis usub Sildvee, et põllumeeste hinnaootused on veel üleval.

“Üldiselt on maailmas vilja tulemas palju ja surve ka praeguste hindadele olemas. Samas pole kogu saak veel salves. Risk, et osades piirkondades võib ette tulla ilmaprobleeme, on veel õhus ja hinnad võib- olla muutuvad,” lisab Sildvee.

Väga loid on viljamüük ka Oilseedes Trade’i esindaja Meelis Finki hinnangul, seda enam, et näiteks eelmisel aastal fikseeriti väga palju. Kui tavaliselt pandi esimene osa vilja lukku enne jaanipäeva, siis tänavu oli see praktiliselt null.

“Eelmine aasta fikseeriti varakult umbes 30 000 tonni. Sellel aastal aga paar tuhat,” ütleb Fink.

LII SAMMLER

Preismann Koolitus

28. august 2013

Sokos Hotel Viru konventsikeskus, Tallinn

TEABEPÄEV UUE JAHISEADUSEGA
KAASNEVATEST MUUDATUSTEST

- Uue jahiseadusega kehtestatud muudatused
- Rakendusaktidest tulenevad muudatused jahinduse korraldamisel
- Ulukikahjustuste hüvitamine
- Jahindusnõukogude töö korraldamine

Lektorid: A. Taliäär, M. Lamp, T. Traks, A. Onemär

Osavõttasu: 45 € + km
HINNASOODUSTUSED!Info ja registreerimine: 646 0002, 631 1918
koolitus@preismann.ee, www.preismann.eeSaaremaa
Piimaühistu

Saaremaa Piimaühistu kuulutab välja konkursi

TEGEVJUHI
leidmiseks.

Kandidaadil eeldame:

- põllumajanduslikku haridust (soovitatavalt kõrgharidus);
- juhtimiskogemust;
- head suhtlemis- ja läbirääkimisoskust;
- vene- ja inglise keele oskust kõnes ja kirjas;
- head arvuti kasutamise oskust;
- juhiloa (B-kategooria) olemasolu.

Omalt poolt pakume:

- huvitavat tööd, konkurentsivõimelist pakka.

CV koos elulookirjeldusega palume saata hiljemalt
10. septembriks 2013 aadressile: Saaremaa Piimaühistu,
Pikk tn. 64, Kuressaare, 93815
märksõnaga “KONKURSS” või
meiliaadressile liila.eensaar@mail.ee.

Täiendav info telefonilt 52 53 442

**EESTI
EKSPRESS**
SÕLTUMATU NÄDALALEHT22. august
2013**Mis saab
Postimehest?**
Mart Kadastik
päästab elutööd
koos kolme
musketäriga

Pereidüllil lõpp:

**NELJA
SOHI-
LAPSE
EMA
LASI MEHE
VIGASEKS
PEKSTA**Tallinn ahmib *sushi*’t!

**AASTA
PÕLLUMEES
2013**

KANDIDAAT Urmas Nurmsalu Oilseeds Agro OÜ

- Neli üksust: Savikoti Agro OÜ, OA Linnamäe, OA Vigala, Variku Põld PÜ.
- Maakasutus kokku 3300 ha põllumaad.
- Teravilja-, rapsi- ja seemnekasvatus.
- Viljelusvõistluse võidud rukkiga 2011. ja 2012. aastal.
- Kaasaegne põllutehnika.
- Palgatöötajad kokku 12 inimest.

Öötööd pole põllul mõtet teha, siis on inimesed liiga väsinud. Ja enamik masinapurunemisi juhtub ka ikka öösel pimedas.

**Urmas
Nurmsalu**

KONKURSS "Aasta põllumees"

- Tiitlipretendendiks on igal aastal esitatud mitu viljakasvatajat.
- Mullu oli konkursil viljakasvatajaid kolm, tänavu umbes sama palju.
- Palju on olnud ka neid, kelle ettevõttes on viljakasvatus loomakasvatuse kõrval teiseks oluliseks tootmisharuks.
- Puhtalt viljakasvatajatest on tiitli võitnud Jaak Läänemets 2002., Mati Nurm 2008. ja Madis Ajaots 2010. aastal.
- Tugevaid viljakasvatajaid on ka teiste tiitlivõitjate seas, näiteks Aavo Mölder, Andres Härm, Ermo Sepp, Mart Timmi, Avo Samariütel, Endel Härm jt.

Urmas Nurmsalule meeldib rukist kasvatada

Oilseeds Agro OÜ juhataja Urmas Nurmsalu on mõne aastaga ettevõtte põllud saaki andma pannud ning toonud viljelusvõistluselt ära mitu võitu rukki-kasvatuses.

Aeg-ajalt räägitakse veregruppidest. Kui neid jutte uskuda, siis Urmas Nurmsalul on n-ö rukki veregrupp.

Mees tunnustab, et temale meeldib rukist kasvatada. "Juba siis, kui olin kooli ajal Järvamaal kodukolhoosis Kalevipoeg praktilik, pandi mind rukkikasvatuse eest vastutama," ütleb ta.

Viljandimaal Kalju kolhoosis, kuhu Nurmsalu pärast Olustvere tehnikumi lõpetamist tööle läks, oli peaaegronoomiks Eesti NSV teeneline agronoom Reinu Kuum. "Võtsin tema teadmised ja oskused jüle," ütleb ta. "Juba majandi ajal tuli meil rukkikasvatus hästi välja. See on hingelähedane ka – igapäevast leiba vajab ju igaüks."

Praegu kasvatab Nurmsalu peamiselt hübriidrukist. Tema sõnul on nende saak tavasortidest poole kõrgem. Ka viljelusvõistluse võidud on ta korjanud hübriidrukiga 'Agronom' – saanud kaks aastat tulukuse arvestuses parima tulemuse, saagiga aga olnud 2011. aastal esimene ja mullu kolmas.

Rukkikasvatuse üks nippe on alustada koristamist varem. Kuivatamine võtab küll kauem aega, aga toiduviljale ei tohigi käredata kuumust anda. Kui rukis aga vihmade kätte jääb, läheb ta peas kasvama ja sealt enam korralikku leivavilja ei tule.

Nurmsalu väidab, et kui suudad korraliku vilja kasvatada, on sellele alati ostjaid. Rukist aitab realiseerida ka Oilseeds Agro emafirma Oliseeds Trade.

"Sel nädalal peamegi rukist külvama hakkama," ütleb Nurmsalu. "Hea saagi saab, kui 10. septembriks on rukis maas."

Sel sügisel läheb rukis 300 hektarile. Ja seekord mitte ainult hübriidid, vaid ka Jõgeva aretatud 'Elvi'. "Eesti sort peab ehk talvele paremini vastu."

Põllud olid rapsiga välja kurnatud

Viljakasvatusefirma Oilseeds Agro OÜ koosneb neljast taimekasvatuse ettevõttest: Savikoti Agro OÜ Viljandimaal, Oilseeds Agro Vigala Raplamaal, Oilseeds Agro Linnamäe ning Variku PÜ Läänemaal.

Ühendfirma sai alguse sellest, et nimetatud põllumajan-

Urmas Nurmsalu leiab, et head masinad on saagi alus. See on ka üks põhjus, miks Oilseeds Agro maad järjest paremaid saake annavad.

dusettevõtted sattusid raskesse seisu. Osadel neist jäi üles ka võlg viljakaubandusega tegelevale firmale Oilseeds Trade. Savikotis ja Vigalas kuulutati väljajätku pankrot, Varikul panid endised omanikud maa ja vara müüki. Oilseeds Trade AS moodustas neist 2008. aastal taimekasvatusefirma Oilseeds Agro.

Kui Urmas Nurmsalu 2009. aastal firma agronoomikursile läks, küsiti pärast lühikest vestlust: "Kas sa juhatajaks ei taha hakata?" – "Tahan küll!" vastas ta ja nii oli asi otsustatud.

Aega kevadeni kasutas ta tutvumiseks inimeste, masinate ja maadega. Põllukaardid ja mullaproovid loomulikult, ent Nurmsalu tahtis rohkem teada.

"Lugesin läbi Mihkel Aitsami kirjutatud Vigala ajaloo. Sealt sain teada, et juba 1800. – 1840. aastani oli Vigala parun Üxküllide käes ja koos Märjamaaga Eestis nisaait," räägib ta.

Sealsed rasked savimaad sobivad nisukasvatuseks ka praegu. Sama kehtib Savikoti Agro kohta. Läänemaal Varikul on liivased ja turbased mullad, Linnamäel õhukesed paepealsed – sinna on mõttekam külvata otra või kaera.

"Kui alustasin, olid saaginumbrid ühed ja kahed," meenutab ta hektarisaake. Tehnika oli vana, Savikotis oli mitu aastat järjest rapsi külvatud ning haigused – eelkõige nuuter – levisid üha rohkem.

Nii oli rukkikasvatus ka sundkäik, et rapsihaiguste ahel katkestada. Tagantjärele on Nurmsalu rahul, et tal oli julgust nii palju rukist panna. See kasvas hästi ja aitas mulda tervendada.

Ta seadis sisse külvikorrad, tõhustas taimekaitset ning hakkas talvel, kui aega rohkem käes, saaginumbreid analüüsima. Praeguseks on Oilseeds Agro kõikide ettevõtete keskmine saak kokku kasvanud 4,7 tonnini hektarilt.

See mees, kes külvab, ka koristab

Ettevõtte käsutuses on praegu kolm uut New Hollandi kombaini, seitse traktorit, kolm taimekaitsepritsi ja kaks külvikut. Enamik neist on Amazone omad, mida vahendab samuti Oilseeds Grupi alla kuuluv tehnikafirma Jatiina OÜ.

"Head masinad on saagi alus," ütleb Urmas Nurmsalu. "Amazone masinad on heast metallist, töökindlad ega ole väga keerulised."

Ühed ja samad töömehed käivad nende usaldatud masinatega ühest üksusest teise ja teevad kõikides vajalikud tööd ära. Õnneks lubab seda põldude eripära. "Kevadtööd algavad esimesena Savikotis, nädala pärast Vigalas, siis Läänemaal," selgitab ettevõtte juhataja.

Ehkki meestel on magamisvõimalus nii Savikoti Agros kui

Vigalas, 24tunniseid tööpäevi siiski ei tehta. "Öötööd pole põllul mõtet teha, siis on inimesed liiga väsinud," ütleb Nurmsalu. "Ja enamik masinapurunemisi juhtub ka ikka öösel pimedas!"

Praegu on need mehed, kes töötavad kevadel külvikutega, sügisel kombaini peal. Siis näevad nad ise põllul ära, mis nad teinud on. Kui on hästi külvatud, on ka hea koristada.

Kuigi 30 aastat põllumees olnud Nurmsalu tahaks parema meelega ise põllul mütsata ja oskab kõikide masinatega töötada, kulub tema aeg peamiselt ühest ettevõttest teise sõites. Neid kõiki võiks ju juhtida ka arvuti teel, aga seda ei pea mees õigeks. Õigemad otsused ja parem tulemus tuleb ikka kohapeal käies ja töömeestega aru pidades.

Oma kogemused on ta võtnud kokku koostöös Saku teadlastega kirjutatud artiklites, mida on avaldanud ajakiri Maamajandus. Ka Powerpointi esitluste tegemine pole põllu- ja masinamehele mingi probleem, sest teda on kutsutud esinema nii oma firma õppepäevadele, viljelusvõistluse seminaridele kui mujalegi.

Aga kõige paremini tunneb ta end oma ilusas lillerohkes kodus, mille nad on koos abikaasa Anu ning lastega rajanud Vastemõisa küla servale mäenõlvale. "See on mul nagu paradiis," kiidab ta.

LII SAMMLER

KOMMENTAAR

MARGUS AMEERIKAS

viljelusvõistluse korraldaja, Baltic Agro ASi arendusdirektor

Urmas Nurmsalu agronoomikarjäär on praeguses Eestis väga ebatüüpiline. Esmalt riigiametnik-inspektor, siis müügimees erinevates firmades, ka Baltic Agros, ja alles pärast seda tegelik töödekorraldaja põllul.

Selline kombinatsioon on kasuks tulnud, kui vaadata paari viimase aasta viljelusvõistluse tulemusi. Eesti ühtede parimate rukkipõldudega näitas Urmas, et hea teoreetilise pagasi eelmistest töökohtadest saab põldudel muuta reaalseks kõrgeks saagiks ja rahaks.

EESTI PÕLLU- ja MAAMAJANDUSE NÕUANDETEENISTUS

www.pikk.ee

Aasta põllumehe peatoetaja

Nordea

HINNAVÖRDLUS

Toiduainete enam levinud hinnad (€/kg) turgudel 19. augustil

	Kesk	Nõmme	Tartu	Pärnu	Narva	Viljandi	Valga	Muutus
2,5% piim kiles	0.60	0.70	0.64	0.59	0.58	0.60	0.56	0,0%
Lahtine piim	0.70	0.80	–	1.20	0.60	–	–	0,0%
Või (väikepakk)	7.45	7.80	7.75	7.50	8.55	8.25	6.55	0,0%
Seakarbonaad	4.60	4.90	3.80	4.79	5.00	4.70	5.50	0,6%
Searibi	3.20	4.05	3.40	4.45	3.99	4.30	4.28	–0,4%
Kondita veiseliha	7.30	8.30	8.00	7.35	8.50	–	–	–0,8%
Broiler (Eesti)	–	3.60	2.98	2.50	–	3.45	3.29	7,6%
Kanamuna L (10 tk)	0.95	1.35	1.40	1.70	1.00	1.30	1.25	3,9%
Varane kartul (Eesti)	0.60	1.00	0.50	0.60	0.80	0.50	0.60	–4,3%
Varane peakapsas (Eesti)	1.00	1.50	1.20	0.80	0.80	1.00	1.00	0,0%
Varane porgand (Eesti)	1.50	2.00	1.00	1.30	1.20	2.00	1.00	0,0%
Peet	1.50	2.00	1.50	1.50	1.20	1.50	1.00	–4,9%
Kaalikas	2.00	2.00	1.00	1.50	1.20	1.50	1.50	–4,7%
Mugulsibul	2.00	2.00	2.00	1.50	1.40	2.00	2.00	–0,8%
Lillkapsas	2.50	2.50	1.50	1.50	1.50	2.50	1.00	–4,6%
Lühike kurk (Eesti)	0.80	1.50	1.00	1.00	0.80	0.80	0.70	0,0%
Tomat (Eesti)	1.50	2.00	1.20	0.80	1.20	1.00	1.50	–6,5%
Tomat (import)	0.80	1.50	1.00	–	1.30	–	0.89	–42,5%
Õun (import)	1.20	0.90	1.00	–	1.30	–	1.89	–14,3%
Hapukurk	5.00	5.00	3.00	6.00	3.00	2.50	2.00	–5,7%
Aedvaarikas (Eesti)	7.00	7.00	7.00	8.00	–	10.00	5.50	–10,6%
Värske räim	–	1.70	1.40	1.50	1.60	1.80	–	6,2%
Mesi	7.50	8.00	7.00	7.00	7.00	9.00	6.00	0,9%
Mustikas	4.50	5.00	4.00	4.50	6.00	4.00	4.50	–2,9%
Pohl	3.70	6.50	3.00	3.00	5.00	5.00	3.00	

Veerg "muutus": enam levinud keskmise hinna muutumine (%) võrreldes eelmise nädalaga.

© ML/Eesti Konjunktuuriinstituut 19.08.2013

NÄDALA TEGIJA

POHLAD

maksavad sel nädalal 3–6.50 €/kg. Keskmise hind 4.17 €/kg (möödunud aastal 4.29 €/kg).

AASTA TEGIJAD

Suurim tõusja

aastavõrdluses on kohalik broiler, +13,81%.

Suurim langeja

möödunud aastaga võrreldes on kodumaine tomat, –28,18%.

Mustikas läbi, pohl platsis

Tallinna ostja eelistab kultuurmustikat ja kukeseeni, äsja turule jõudnud pohlatesse suhtutakse veel veidi võõristavalt.

Seda, et mets on eestlase põline rikkus, näitab turgudele jõudnud kodumaiste metsaadide rohkus. Nende hulgas on endiselt kukeseened, mida müüdi sellel nädalal Nõmme turul päris ohtrasti. Hind jäid vahemikku 6–7 €/kg. Sama palju maksid pohlad, mis olid turul esimesi päevi.

Sugulaste saaki müüva Helgi seened ja marjad pärinevad Värska kandist. See on ilmselt ka põhjus, miks tema seened ja marjad maksid euro jagu rohkem kui enamikul teistel müüjatel – transport maksab. "Praegu on seeni, vahepeal oli kuiv, siis polnud," kirjeldas ta olukorda seenemetsas. "Mustikas hakkab lõppema, pohl just tuli."

Ta selgitas, et kui loodus vihma annab, läheb pohl ilusaks suureks, aga üldiselt on tänavu marju vähem, sest kuivus jättis oma jälje ja võrreldes teiste aastatega on saaki vähem.

"Kultuurmustikas on praegu kõige populaarsem, sest

täna on ilmselt viimane päev, kui seda müüakse," arvas ta.

Jaanus Pihlak müüs Lääne-Virumaa metsadest pärit seeni ja pohli. "Seeneaasta on meil olnud hea, sest saime vihma," kirjeldas ta olukorda. "Seen kasvab hästi."

See, et ühel turul on samal kaubal eurone hinnavahe, ei pane teda imestama: "See on igal turul niimoodi. Sõltuvalt asukohast hind varieerub, müügiplatsi asukoht määrab hinna."

Pihlak rääkis, et kukeseen on tema kaubast kõige populaarsem, ilmselt meeldib rahvale kollane värv ja üldse värske kaup metsast.

Esmaspäevast turule jõudnud pohli müüb Pihlak üle mitme aasta esimest korda. "Tänavu on hea pohla-aasta, raiesmikul on pohla küllaga, metsas on nad aga ebaühtlaselt küpsenud," ütles ta. "Pohlal pole mustikaga võrreldes sellist minekut, inimesed on ära harjutanud poe kaubaga, sest tänapäeval on igasugu pohlamahlad ja -moosid valmistoodanguna olemas. Nii kodu- kui välismaalt," lisas müüja.

Pärast pohli toob ta turule jõhvikad ja kuuseriisikad.

HEIKI RAUDLA

Aleksander Sünteri pere saab tagasi Saaremaale

LEHEST LEIAD:

- Pink nagu merelaine
- Puuriit pilgupüüdjaks
- Merehõngulised mängupaigad
- Suvi keskaegses lossis
- Päikeseküte asendab kütteõli
- Taaskasutusvõtteid Woolfestilt

Nüüd ka suur ristsõna!

KoduMaja aed

- Kaunimad kodud 2013
- Plaataniid Eestis
- Lillefestival Tallinnas
- Kuningate liil liilia
- Nova Scotia retriever
- Kassi karvavahetusest

Müügil Lehepunkti müügikohtades üle Eesti, hind 1 €.

Tellida saab postkontoritest, aasta tellimus (6 numbrit) vaid 4 €.

Suurema valiku ümber loodud

Uued Volvo kuuekümned

Kui ostad Info-Autost uue - 2014. mudeliaasta - Volvo S60, V60 või XC60 saad soodustusena kaasa nüüd 4000-eurose Volvo boonuskaardi. Kaardisumma ulatuses võid oma uuele autole tellida vajalikku Volvo lisavarustust, saada lisa oma vana auto tagasiostuhinnale või uue auto soodsamalt kätte, ise otsustad. Vali milline mudel meeldib, kõrge turvalisuse saad kaasa juba Volvo põhivarustuses.

Info-Auto
www.infoauto.ee

TALLINN Järve Pärnu mnt. 232 tel. 671 0020 infoauto@infoauto.ee
TARTU Turu 27 tel. 737 1890 tartu@infoauto.ee
PÄRNU Tallinna mnt. 89a tel. 447 2777 parnu@infoauto.ee

Pildid on illustratiivsed.
Kampaania kehtib kuni 31.08.2013
CO₂ heide: 114-237 g/km; Keskmise kütusekulu: 4,3-10,7 l/100 km

3 aastat

VOLVO GARANTII
LÄBISÕIDUPIIRANGUTA

VOLVO.INFOAUTO.EE

Anne Erm: Džässi tuleb

Peamine on improvisatsioon, usub Anne Erm, keda muusikalembene rahvas hellitlevalt Eesti jatsu emaks kutsub, sest kõiges, mis ta ette võtab, pulbitseb ehe ja värvikas elu.

Teiega jutuajamisel ei saaks me mainimata jätta kahte tähtsamat arvu, mõlemad neist omal viisil ümmargused. 25 ja 70. Esimene neist tähistaks teie lemmiklapse, Jazzkaare sünnipäeva, ja teinegi oleks (isiklikumat laadi) sünnipäevamaiguline. Hakatuseks ehk sellest väiksemast.

Olgu siis, üks igauks peab oma risti kandma. Aga olen Neitsi tähtkujust ja need olevat kohusetundlikud... Mida kord alustatud, seda nad pooleli ei jäta.

Kui Jazzkaare elueale lisada veel ka selle omaaegne eelkäija – Tallinna džässifestival –, siis saame 25-le veel 7 lisades hoopiski arvu 32. Tuleb välja, et Eesti kõige vanem muusikapidu, kui laulupeod kõrvale jätta. Tõsi, 1966. aastal olin veel kõigest kuulaja, aga sealt see kõik algas.

Kuidas algus edasi läks?

Edasi tuli ansambel Collage.

Mäletan, et ühe tähtsa nime olete meie muusikamaailmas ka ise välja mõelnud. Ega ometi tollesama Collage'i?

Ei, selle mõttes välja Arvo Pärt. Tal oli selleks ajaks samanimeline teos puha olemas ka. Ühendas selles Bachi ja omailoodu ning nimetas Collage'iks. Meil, nimekaimul ansamblil, õnnestus see ka omal ajal ette kanda – koos Ülo Vilimaaga, nii Estonias kui ka Vanemuises.

Oli tore aeg, kus Vilimaa lõi vägagi uudseid balletietendusi. Me ise olime rohkem stuudiopunkt – suur osa töötas meist siis raadios. Laulsime klassikat, džässi, rahvalauluseadeid, kõike. *Collage* tähendab ju prantsuse keeles 'liimitud', erinevatest osistest kokku pandud.

Parasjagu läänemaiguline tolleaegses nõukogude stagnas. Kui hästi või halvasti selle peale kultuurikomandörid vaatasid?

1966.–1967. aastal lubati meid veel esineda. Varsti pärast seda ütles Rein Ristlaan (alates 1967. aastast EKP Tallinna Linnakomitee sekretär) küll, et ainult üle tema laiba.

See juhtus pärast kurikuulsat Charles Lloyd'i siinset esinemist, kus asi n-ö liiga tuntuks läks... Tema kontserti tuli kajastama ootamatult palju ajakirjanikke ja samal ajal jäi kajastamata mingi Araabia šei riigivisiit.

Samal ajal ootas Lloyd Tallinnas, millal teda lava peale luba-

takse. Ega teda peale eriti lasta ei tahetudki. Lõpuks Moskvas ikka luba tuli, tingimusega, et ainult 20 minutiks. Aga mees mängis õnneks terve plaaditäre lugusid, ja see plaat anti hiljem välja. Kaane peal miskipärast Punane väljak ja selle ümber täiesti juhuslikult sinimustvalge triip. Siia see plaat muidugi siis ei jõudnud.

Olete seda hiljem kuulnud?

Muidugi, ja mitte ainult hiljem. Need lood olid meil kogu aeg Eesti Raadios olemas. Charles Lloyd tuli tookord siia turisti viisaga ja võib-olla ta selle kontserdi eest mingit honorari ei saanudki. Õnneks on ta siin käinud mitmel korral: 1967, 1997, 2005, 2013. Sai koguni Tallinna teenetemärgi.

Võin kuulajana öelda, et viimane kontsert oligi oluliselt parem kui esimene. Seega on mees jätkuvalt suurepärases vormis.

Aga Collage?

Meie ise saime suhteliselt vähe esineda. Olime kõik alles tudengid ja aega jäi väheks. Paar piiritagust esinemist õnneks ikka oli.

Näiteks saadeti meid pärast Tšehhi sündmusi kohe sinna laulma. Tegelikult küll lauluga saatma Kajaka rahvatantsuansamblit, aga õnneks saime oma lugusid ka laulda.

Tänu sellele, et palju linti laulsime, on sellest üsna palju alles ka. Siin-seal on sellest juttu olnud. Jaapaniski on meid kuulatud. Üldiselt tegime vist asja, mis oli oma ajast liiga palju ees.

70ndatel läksimegi laiali, polnud motivatsiooni. Vormiliselt olime ju isetegevuslased. Töötasin sel ajal ka raadios ja rändasin mööda liitu üsna palju ringi. Igal pool muudkui päriti – Tallinn oma džässifestivalidega oli nii kuum nimi –, miks te enam ei tee.

Noh ja siis tegimegi. Ei tea, kust ma selle julguse võtsin, aga 1990. aasta festivalil oli eraldi kontserte sama palju kui nüüd.

Nii sündiski Jazzkaar?

Ei, esimesel aastal mitte. Siis kandis üritus veel džässi- ja

bluusipäevade nime. Jazzkaar sündis järgmisel aastal.

Ja selle nime välja mõtleja?

Jah, see olin tõesti mina.

Hea võimalus väljamõttele anda käest küsida, kuidas seda Jazzkaart õigesti hääldada tuleks? Kas jats- või džässkaar?

Mina ise hääldan jatskaar, aga kui keegi ütleb džässkaar, siis ... heal lapsel mitu nime. Abikaasa (Vormsi) Enn lõi küll algul kartma, et mis jazzkaar? Kõik mõtlevad, et on mingi jät-suauto. Aga ei juhtunud nii. Kaar jäi ikka kaareks, vikerkaar-eks.

See kontor, mille tagatoas praegu istume, peab vist sisemana n-ö 365-7-24. Mitu tublit tütarlast siin peale teie veel asju ajab?

Ega ma üksi tõesti kõike ei jaksaks. Praegu on neid rohkem, muidu keskmiselt kolm. Ise otsin artiste ja mis tehnilisse ossa puutub, siis – Eva, Ingrid, Anu; Marju on lapsepuhkusel.

Mis on nime otsimise prioriteet – küllap kuulsused. Ehkki on ju ka pooltuntud muusika-geeniusi?

Otsin tasakaalu. Ei tahaks muidugi muutada Ameerika džässifestivali sarnaseks, mida paljud Euroopa festivalid juba on.

Mis vahe seal on? Kas Euroopas on musti vähem laval?

Seda ka, aga siin suudetakse rohkem iseseisvalt mõelda, sest enamik Euroopa džässmuusikutest on ka ise heliloojad. Nad ei mängi standardeid, vaid põhiliselt oma muusikat.

Muidugi on Euroopa džäss täis erinevusi – Põhjamaades rahulik, Prantsusmaal, Saksamaal üldse mitte. Ja õnneks on tase väga muutunud, kõrgemaks läinud. Ei saa võrrelda praegust džässi näiteks 1990ndate omaga. Loominguline mõtlemine on kõrgemal tasemel, õpetus on heal järjel.

Maailmas on halba džässi ka. Eriti kerge on petta koolitama publikut. Tuleb mingi suure piibuga mees lavale ja hakkab silmad kinni ludistama.

Kas just päris nii, aga ... Eks mullegi saadetakse väga palju esinemispakkumisi – plaatide näol. Kuulan ja enamasti poole peal saab selgeks, kas on või ei ole, kas sobib või ei sobi. Ja väga tihti tõesti ei sobi. Liiga palju enesekesksust.

On ka maid, mis on arengust lihtsalt maha jäänud. Män-

ELUKÄIK

Anne Erm

■ Sündinud 4. septembril 1943 Rakveres.

Haridus

■ Georg Otsa nimeline Tallinna Muusikakool, 1959–1963.

■ Tallinna Konservatoorium, kompositsiooni eriala (juhendajateks Villem ja Eugen Kapp), 1963–1970.

Töö

■ Tallinna Georg Otsa nimelise Muusikakooli õppejõud.

■ Ansambli Collage laulja, 1966–1972.

■ Muusikatoimetaja Eesti Raadios, 1970–...

■ 1990. aastal pani aluse rahvusvahelisele festivalile Jazzkaar.

■ 1997. aastast korraldab ka festivali Jõulujazz.

■ On kirjutanud arvukalt artikleid džässist ja levimuusikast ning raamatu "Polkast rokini".

■ Eesti Jazzliidu juht.

Tunnustus

■ Kuldmikrofon muusikasaadete kultuuri edendamise eest, 1997.

■ Valgetähe IV klassi teenetemärk, 2002.

■ Prantsuse Kunstide ja Kirjanduse ordeni laureaat, ordeniga kaasneb rüütliseisus, 2006.

givad näiteks Ameerika džässi küll, aga ma tahaksin seda kuulata ameeriklaste, mitte nende esituses – mitte järgitehtult. Näiteks Taga-Kaukaasia. Nende džässifestivalid ongi just Ameerika omad. Üksikud on muidugi seal ka head, need, mis teevad etnodžässi, aga muidu...

Kuidas see džäss ometi laval sünnib? Kas võetakse mingi imelihtne motiiv, näiteks ... uni tuleb, uni tuleb uksest sisse ... ja siis hakatakse seda jämmima?

Tuumaks on improvisatsioon. Tänapäeva džäss on endasse imenud kogu maailma info. Kui vanasti võis džäss olla eksootiline (nt India oma), siis praegu on see kõik hõlpsasti kättesaadav ja mahub teadlikult – või mitte – ka meie oma muusikasse.

Ja peamine on improvisatsioon, eesmärgi püstitamine. Üldse on džässmuusikud ka palju haritumad ja loomingulisemad kui suvalised popmuusikud *à la* "2 takti ette".

Selle tõttu on see ju ka raskesti mõistetavam, sinna peab ju sisse minema.

Funky's ja *soul's* eriti mitte, aga üldiselt küll. Söögi kõrval kuulamiseks ju iga asi ei sobi.

Vahe on ju ka mustal ja valgel muusikal?

See on eelkõige traditsioonide ja temperamendi küsimus. Aafriklastel on rütm juba hällist saati veres, meie tunnetus on teistsugune.

Naisi tundub džässilaval vähem olevat?

Ju siis meesesineja on selles koosluses vajalik, muidu läheks asi liiga pehmeks. Samas – on ju küll džässis nii naiskontrabassimängijaid, trompetimängijaidki. Muide, meie Kadri Voo-

rand annab oma improviseerimises paljudele meeste silmad ette. Ja mitte ainult Eesti omadele.

Kuidas te lõpetaksite lause, mis algab sõnadega: ma loodan, et...

Esimesena tuleb meelde Valgre, tal ju 100. sünniaastapäev ... et saan sellest üle...

Valgre laulu teine rida on "et sa mind ei armasta". Teil ju elus nii palju armastust...

Noh, siis loodan, et 25. Jazzkaar igati õnnestuks ja et saaksime siia artistid, keda soovinud oleme. Ja loodan, et Eesti jääks eestlastele, aga et siin oleks kodune ka neil, kes külla tulevad. Selle puhul näen ohumärke.

Džässmuusika peab algama haridusest?

Ei pea. Ameerikas ja meilgi on päris palju neid, kes ei ole džässi õppinud. On teisi kuulunud ja kõik kõrva taha pannud. Nooti peaks muidugi tänapäeval tundma, kuigi olen kuulnud ka neist, kes ilma hakkama saavad. Pimedaid muusikuid ju ka mitu.

Tuleme selle teise arvu juurde, millest alul juttu oli. 70. Teadagi, mida see märgib. Kas aastatega on džässitajumine muutunud?

Jätkuvalt usaldan oma intuitsiooni. Olen elu jooksul seda muusikat ikka päris palju kuulanud, nii Ameerikas kui ka Euroopas.

Liialdanud õnneks ei ole. 5–6 festivalist aastas aitab. On ju veel plaadid ja Youtube'id. Ja õnneks see, mis meeldib mulle, meeldib ka suurele osale kuulajatest.

Kui küsiksin, kas plaat või live, siis korraldajana soovitsite

muidugi viimast. Ehkki plaati kuulates olen mina muusika peremees, saan reguleerida kõike – helitugevusest kuni kordamisteni.

Improvisatsioon plaadi pealt võib tunduda tühjavõitu. Tuleb näha, kuidas muusikud takt-taktilt seda arendavad, kulminatsiooni jõuavad ja seal positiivse lahenduse leiavad. See on selle teekonnale kaasaelamine.

Olete mõnel kontserdil poole pealt ära ka tulnud?

Ikka. Vägisi ei maksa midagi kuulata. Eriti festivalidel, sest seal on vaja võimalikult palju teada saada. Kuulan mõnda aega ja kui asi selge on, lähen edasi.

Kui palju džäss teie muud muusikalist maitset "mürgitanud" on? Teatavasti olete konservatooriumi lõpetanud kompositsiooni erialal.

Jah, lõputöö oli üks sümfooni, mida meie sümfooniaorkester ka kunagi Kadriorus ette kandis. Aga sain üsna ruttu aru, et ma olin kehvapoolne helilooja.

Maailm ju täis nii kirjandust kui ka muusikat, mis pigem meie infovälja risustab. Kui end ikka väga keskmisena tunned, siis ei tasu punnida.

Suvekuudel võib teid tihti Vormsi saarelt leida, abikaasa Ennu juurest. See on omakorda mees, kes endast suurt rääkida ei taha. Hea võimalus praegu teie kaudu temast juttu teha.

Tema eest ma küll midagi öelda ei saa. Niipalju saan küll aru, et kui neid küsijaid ja tuhnijaid liiga palju on, siis kaua ei jaks... Nagu praegu: ühel päeval kõik Jazzkaare vabatahtlikud, siis Kanuti Gildi inimesed, lõpuks veel joogalaager, kuhu minagi jõuda loodan.

Kas Enn paneb Annele mõnikord käe ka peale, kui muusikamürgitus üle pea kasvab?

Eks ikka vahel. Aga üldiselt saan oma hädadega ise hakkama.

Veel kord lähenevast sünnipäevast. Kas pärast seda jätkub kõik nagu senised 25 aastat?

Kuniks jätkub ideid, kuniks inimesed seda tahavad, seniks... Vahel ohkan küll, et ai, nii pikad päevad! Ja siis vastan iseendale: kes sul käskis, teed ju seda vabatahtlikult. Eks see üks paras sõprade ühing või MTÜ oli.

Peale selle ju ka elatusvahend. Muide, kui palju üks džässstaar siin mängimise eest honorari nõuab?

Mitte vähe.

Väga täpne vastus. Aga kui siiski, nimesid nimetamata?

Hinnaklassis on nad popartistidega võrreldavad. Noh, üks kontsert on umbes 40 000–

südamega kuulata

Sain üsna ruttu aru, et ma olin kehva-poolne helilooja. Maailm on ju täis nii kirjandust kui ka muusikat, mis pigem meie info-välja risustab.

50 000 tuhat eurot. Pluss sõidud. Pluss majutamine.

Kui on rohkem kontserte, siis saab ehk alla tingida. Tee-me Läti, Leedu, Soomega koostööd, see aitab ka pisut hindades leppida.

Muidugi on säärases hinnaklassis olijaid maailmas vast paarkümmend. Muide, ise oled Maalehest, aga maa kohta üldse ei küsigi.

Häda mulle. Aga ei osanud midagi külaelu, Anne Ermi 70. sünnipäeva ja Jazzkaart ühe pulga peale panna.

Jazzkaar pole ju üldse Tallinna-keskne. Igal aastal nii palju esinemisi väljaspool. Paljud kauged kohad on meie kontserdid lausa omaks võtnud.

Päris Obinitsasse küll veel jõudnud ei ole, aga Valga, Võru, Rapla, Viljandi, Elva, Türi – sealt oleme leidnud nii hea publiku, nii häid koostööpartnereid.

Kas n-ö maanimene kuulab sedalaadi muusikat teistmoodi?

Tal on eelarvamusi vähem. Võtab puhta lehena – mis on tõeline, see talle meeldib. Ja mis ei meeldi, ju siis see ei ole tema jaoks tõeline.

Nii et linnas on pirtsutajaid rohkem?

Noh, mõned siin ütlevad, et džäss on keeruline. Palun seda terminit küll džässi puhul edaspidi mitte tarvitada. Ei ole keeruline, lihtne on. Tuleb südamega kuulata.

JÜRI AARMA

VALDEK ALBER

EESTI ELU
LÜHIDALTDovlatovi
päevad

23.–25. augustini toimub Tallinnas rahvusvaheline kirjan-
dusfestival III Dovlatovi päe-
vad, millega jätkub program-
mi “Euroopa kultuuripealinn
Tallinn 2011” raames alanud
traditsioon.

Seekordsete Dovlatovi
päevade peakülastaja on väl-
japaistev vene poeet Jevge-
ni Rein, kellel on hulgaliselt
loomingulisi ja isiklikke side-
meid Eestiga ning kes kordu-
valt külastas Sergei Dovlato-
vit Tallinnas.

Festivali raames esieten-
dub eesti luuletajate teksti-
del põhinev kakskeelne kir-
jandusetendus “Pardakaart”
(lavastaja Jelena Skulskaja)
ning esimest korda Tallinnas
tulevad ettekandele džäss-
improvisatsioonid Dovlatovi
“Kompromissi” ainetel Jaak
Sooääre Trio esituses.

Teadustööde
konkurss

Muinsuskaitseameti teadus-
tööde konkurss on avatud 15.
septembrini.

Konkursi eesmärk on mo-
tiveerida üliõpilasi tegele-
ma muinsuskaitse valdkonda
puudutavate teemadega ja
uurima riikliku kaitse all ole-
vaid mälestisi, aidates selle-
ga kaasa Eesti kultuuripäran-
di säilitamisele.

Muinsuskaitseamet pakub
üliõpilastele muinsuskaitset
käsitlevate uurimistööde tee-
masid, mille järele on prakti-
line vajadus, ning osutab abi
teabe kogumisel. Kandidateeri-
da saab ka uurimistööga, mil-
le muinsuskaitset puudutava
teema on tudeng ise vabalt
valinud.

Konkursile on oodatud
kandideerima Eestis tegut-
sevate kõrgkoolide üliõpi-
lased ja välisriigis õppivad
Eesti Vabariigi kodakondsus-
ega üliõpilased. Konkursi-
le võib esitada kirjatöö, mis
on valminud 2012. või 2013.
aastal.

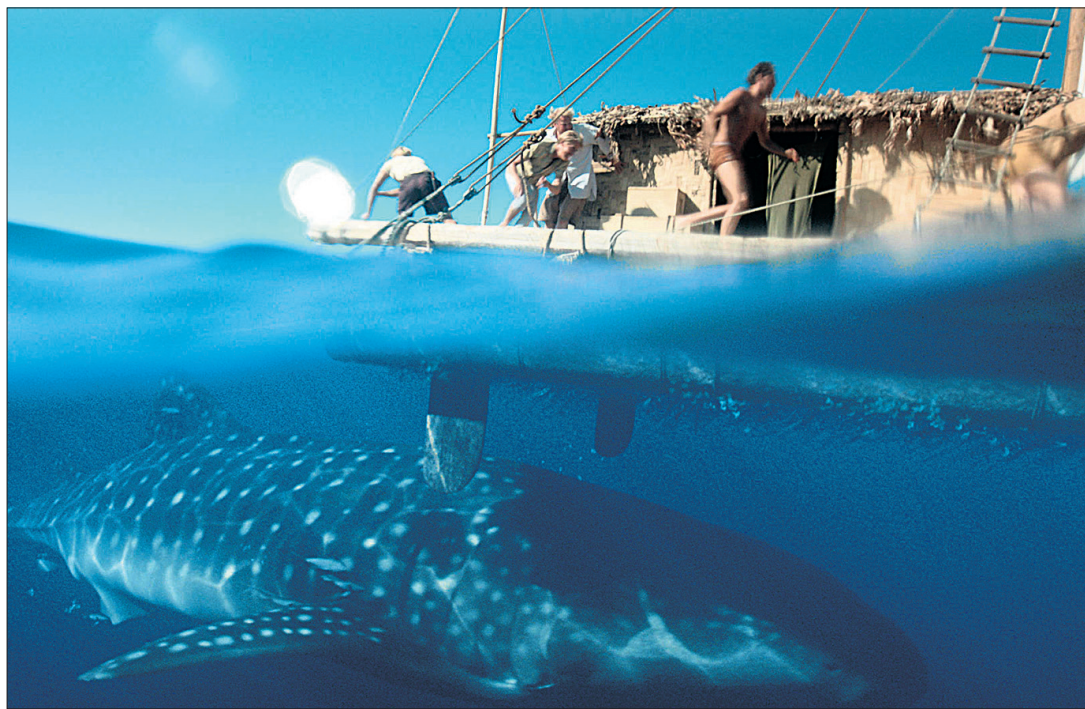
Töid saab esitada Eesti
Teadusagentuuri kodulehel.
Võitjad kuulutatakse välja
oktoobris 2013, kui muinsus-
kaitseamet tähistab oma 20.
aastapäeva.

Kandlefestival
Vormsil

Vormsil leiab 22.–25. au-
gustini juba kuuendat korda
aset Hiiumaa kandle festival,
kursus, kuhu on vilunud pil-
limeeste kõrval tulemas ka
algajaid.

Õpitubadele ja pilliõppele
lisaks toimuvad väljasõidud
Vormsi külastades ning vabas
vormis koosmängimised.

Õhtuti on kontserdid ja
meeleolukad jämmid.

Tohtu vaalhai testib parve ümber tiirutades ja selle alt läbi ujudes meeskonna närve.

Kon-Tiki: julgus unistada

Norrad on teinud
uskumatu seiklusfilmi:
üsna truult Thor
Heyerdahli Kon-Tiki ret-
ke kirjeldustele tuginev
film on suurejooneline
nagu Hollywood, ägeda
näitlejameeskonnaga
ja imeliselt üles võetud.

FILMIMULJE

- Norra seiklusfilm, draama.
- Režissöörid Joachim Røn-
ning, Espen Sandberg.
- Osades Pål Sverre Hagen,
Anders Baasmo Christian-
sen, Gustaf Skarsgård, Odd
Magnus Williamson, Agnes
Kittelsen.
- 1 h 54 min.

Et tänapäev oma tööelu, majan-
duskeskse mõtlemise ja ühis-
kondlike konventsioonidega ki-
pub inimest neelama, siis too
seikluseiha meis kerib end aina-
tösi, eestlastel ongi võimalik
maailmas ringi käia ja seigelda,
rohkem kui kunagi varem.

Mõned lävad turismireisi-
ga turvaliselt soojale maale, tei-
sed võtavad koti selga ja kao-
vad... Mõned hullumeelsed,
kel võimalik, teevad ka meritsi
maakerale tiiru päle.

Mingis mõttes elame me ime-
lisi aegu, maailm pole olnud
meile enam avatud. Ja üks sel-
lest peataolekust tulene mui-
dugi ka mõned me hädad. Aga
seiklema peab, et vaimu avar-
dada, nii et nende noortega, kes
ilma suurt tolmu tallama lävad,
küll pahandada ei tasu. Nema-
d tulevad tagasi, et siis uuesti sei-
kema minna...

Thor Heyerdahli jaoks pol-
nud see küsimus ainult seikluses
– muidugi, ka see tõmbas teda –,
peaasjalikult oli vaja tõestust
oma suurele teadustööle, uuri-

musele, leida kinnitus, et balsa-
puust parvega on võimalik Pe-
ruust Polüneesiasse jõuda. Suur
seiklus on ka norrakate film:
aluseks Heyerdahli ilmakuu-
lus reisikiri (eesti keeleski ole-
mas). Muidugi on palju seiku,
mis stsenaaristidel kinolikumaks
kujundet või muudetud, tegelas-
te psühholoogilised pildid pole
pärin elutruud jne. Aga see kõik
on tühine, film mõjub ikka nagu
väike raputus, värske tuul.

Sest peaasjalikult on see film
julgusest unistada, ja siis oma
unistusi täide viia. Olgu see siis
päälegi raske, pea võimatuna tun-
duv. Meil siin Eestis on toda meel-
detuletust praegu vägagi vaja.

Näitlejate ansambel, peate-
gelaste kokkumäng on fantasti-

line: hea energiaga, usutav, va-
lus. Peaosatäitja Pål Sverre Val-
heim Hagen võlub lihtsalt silma-
vaatega, tema näoilmed loovad
Heyerdahli, tema ebalev-julge-
hullumeelne-igatsev ja muidugi
armastav pilk...

Film kannab kinodes mär-
get, et alla 12aastastele mitte-
soovitav. No ma ei tea, igapäe-
vane teleseriaal näitab kordades
õudsemat kui nood lihtsad me-
hed oma mereraskustes.

Ei saa mu mõistus aru, kust
nood piirangud võetakse – pigem
igatahes “Kon-Tiki” kui nood fil-
mid, kus minutis kümme meest
maha notitakse (mida lapsed ra-
hus igalt poolt näha võivad, kui
vanemad ise ei piira).

See on just säärane seiklus, et
tasub laps või sõber kaasa võtta
ja suure ekraani ees end lasta
merele kanda.

Mingi tohtu igatsus jääb pä-
rast sisse. Vaalad ja haid ujuvad
unenägudesse.

Ma olen täitsa kindel, et tä-
napäeval sünnivad paljud olu-
lised suured filmid just väljas-
pool Hollywoodi, sest seda lap-
selikku julgust ja raamist väljas-
pool mõtlemist on mujal enam.

Seepärast meeldis mulle väga
ka Volmeri hollywoodliku me-
kiga “Elavad pildid”, seepärast
imetlen ma “Kon-Tikit”. Väik-
se rahva ja riigi suur film! Kes
sellest veel aru saaks, kui mit-
te meie!

JÜRGEN ROOSTE

Jumalikud Ilmutused intrigeerivad taas

Kavastus leiavad 24.–25.
augustil aset Jumalike
Ilmutuste suvepäevad.

Kes veel ei tea, siis Jumali-
ke Ilmutuste nime all tuntakse
(:)kivisildniku kirjastust, mis
annab välja nooremast ja radi-
kaalsemat luulet, aga ka kirjan-
dusteoriat. Just selle märgi all
on ilmunud Chalice'i, Jaan Peh-
ki, fs'i, Marko Mägi, Andra Tee-
de jpt luuletused.

Aga ka nt tänapäevaste olu-
simate noorte kirjanduskriitiku-
te, Jan Kausi ja Mihkel Kunnuse
kogumikud.

Suvepäevade teema on täna-
vu “Ideest lugejani, Dostojevski
ainetel”. Teemagrupid ja vestlus-
ringid on intrigeerivate päälkir-
jadega: “Luuletamine – see käib
sul üle jõu” (:)kivisildniku juhti-
misel), “Toimetamine – see käib
sul üle jõu”, “Raha taotlemine –
see käib sul üle jõu” (suunab
Toomas F. Aru), “Raamat – see
käib sul üle jõu” (Jan Kausi juhti-
misel), “Müük – see käib sul üle
jõu” (modereerib Sven Õitspuu),
“Kirjanduskriitika – see käib sul
üle jõu” (suunab Peeter Helme).

Esimesel õhtul toimub suu-
rem luulelugemine, kus astuvad

üles Marko Mägi ja sõbrad, tei-
sel päeval kantakse ette ka proo-
sapalu. Peale selle toimub ala-
pealkirja “Alandatud ja solva-
tud” all Jumalike Ilmutuste al-
manahhi asutamise koosolek.
Kavas veel mõndagi põnevat...

Kogu sündmust veab Luun-
ja kultuuri- ja vabaajakeskuse
direktor Toomas F. Aru, kes on
tuntud provokatiivse poeedina,
aga samas ka südamliku aktivis-
tina. End on sündmusele üles
andud mõnikümend luuleta-
jat-kirjanikku.

ML

Minu-lood: Kodus olla,
kui õunapuud õitsevad

Petronede kirjastatud
reisilugude sari on
jõudnud Tõkyōni. Mis
on selle kummalise,
lihtsa, keelt pelga
eneseväljendusviisina
kasutava menusarja
saladus?

Üks neiu väitis mulle kord,
tõsikindlussädemed silmist
pripsimas, et ei loe põhimõt-
teliselt ühtki Petrone Prindi
“Minu”-sarja raamatut, see
olla liig kergekaaluline kir-
jandus.

“Minu”-sari, Epp Petrone
“Minu Ameerikast” alguse saa-
nu, on nüüdseks ületanud juba
60 teose piiri.

Kaugeid maid ja suuri linnu
avastavatele eestlastele sekun-
deerivad välismaalaste Maar-
jamaa-muljed (Justin Petro-
ne “Minu Eesti”, Mika Keräse
“Minu Supilinn”) ja mõned ava-
ramad ilmarännud (Rein Siku
“Minu Ugrimugri”, Uku Rand-
maa “Minu maailmameri”).

“Minu”-sari on tõeline XXI
sajandi kirjandus, teostele on
enamasti iseloomulik lobe-
dalt ladus stiil, blogilaadne lü-
hikeste piltide jada (mitu ra-
amatut ongi kasvanud välja au-
torite blogidest), kõrge isiklik-
kuse määra.

Tõikki, et mõne “Minu”-sarja
autori jaoks ei pruugi emakeel
olla esteetiliselt naudingut pakkuv
mänguvahend, vaid pelk enese-
väljendusviis, kasvab lugedes
ruttu hoopis vooruseks.

Kirjeldused on vahetud,
elulised, mitte komplitseeri-
tult kirjanduslikud, igast ava-
neb peale võõra maa ka kir-
jutaja hingeilm, esiletõstetud
muljetest ja meeldejäänud detai-
lidelist moodustub ülestähend-
daja mõtteseoste kaart. Sestap
on lugemismaterjal igal juhul
kaasakiskuvalt mitmekihtne.

Mina ja maailm

Subjektiivsust vohab juba
pealkirjasõnast “minu”. Sar-
ja värskeima üllitise autor
Maarja Yano tunnistab oma
raamatu kontekstis, et “Minu
Tõkyō” on mingis mõttes
väga egoistlik pealkiri.

“Ühtpidi tähendab see, et
kogu Tõkyō on minu oma,
teistpidi aga seda pisikest jup-
pi Tõkyōst, mida mina olen
võimeline nägema. Selge, et
see viimane variant on adek-
vaatsem. Pisike, väga sub-
jektiivne kogemus Tõkyōst,
aga Tõkyō ise on ikkagi kõigi
nende oma, kes seal elavad.”
“Minu”-sarja on vist siiski sat-
tunud ka raamatuid,
kus kirju-
taja üritab-
ki kirjelda-
tavat maad
omastada.

Maarja Yano:
“Ma arvan,
et kõik need
raamatud
räägivad
sama lugu.”

Või distantseerub vaatlejaks,
kes jätab oma loo ja kogemu-
sed tagaplaanile, üritab am-
mendavat hinnangut anda.

Targalt seatud tasakaal isik-
likkuse ja üldistuse, omaenese
lineaarse kulgemislöö ja detai-
lirohke vahel on vist “Minu”-
sarja võtmeküsimus. Kui mõni
sõna- ja mõttetundlik autor
suudab need küsimused ühe-
korraga lahendada, on luge-
misrõõm üüratu.

Kuju või kaugele

Paar päeva enne “Minu
Tõkyō” ilmutist arutleb
Maarja Yano: “Ma arvan, et
kõik need raamatud räägi-
vad sama lugu: läksid ära,
kõik oli uus ja huvitav, siis
tekkis koduigatsus, päris ras-
ke oli olla võõras ühiskonnas,
aga siis läks ikkagi hästi või
siis tulid koju. Täida lünk riig-
i koha peal! Edasi on variat-
sioonid teemale...”

Koduigatsuse-teema on ra-
matuis tõesti kummitav, just-
kui kõlaks kõigi lugude taust-
taks minoorne “Ma tahaksin
kodus olla, kui õunapuud õit-
sevad...”. See paneb juurd-
lema, kas äraminemisiha ja
siis väljamaal koduigatsejaks
muutumine on midagi eestlas-
tele ainuomast või veel avara-
mat. Vastuseid paotub ridade
vahelt.

“Minu Tõkyō” tundub ees-
pool räägitud tasakaalusid
hästi tajuvat. Paelub loojutus-
tamise lihtsus, siirus, mis ei ta-
kerdu keerutustesse, häämas-
tab neutraalsust ja avameel-
sust põimiv stiil, millega kirju-
taja lugejat läbi oma eluseika-
de veab.

Et Maarja Yano raamatus on
kõrvuti pulbitsev emotsionaal-
sus, tark analüüs, kõikevõitev
armastus, inimeste avastami-
se kirg, ohutunne, pidetuse
hirm, elurõõm, kodu- ja kau-
guseigatsus, annab end lehe-
külgede vahelt tunda ehe elam-
mise maitse.

Raamatukogudes looklevad
“Minu”-sarja teoste järel lõpu-
tud lugejasabad.

Ma kuidagi ei tihka, erine-
valt hakatuseks osundatud
neiust, uskuda, et raamatute
kerge kaal, olgu siis nende vä-
liskuju või sisu silmas pidades,
oleks populaarsuse põhipõhju-
seks. Pigem ikka inimlik igatsus
ja huvi – teise inimese ja tund-
matu olemisviisi vastu. Neid
huvisid rahuldab “Minu”-sari
ju selges sümbioosis.

PRIIT PÕLDMA

VAATAMISMULJE

“Palju kära ei millestki”

- Autor: William Shakespeare.
- Vanalinna Hariduskollegiumi Teatrikooli diplomilavastus.
- Tõlkijad Georg Meri ja Harald Rajamets.
- Lavastaja Lembit Peterson. Kostüümikunstnik Maarja Naan. Muusikalised kujundajad Eva Eensaar, Jaak Johanson ja Joonas Mattias Sarapuu.
- Liikumisjuht Tiina Mölder.

■ Mängivad VHK Teatrikooli vilistlased Johanna Aus, Magdaleena Maasik, Mona Mi Mikkin, Eike Johanna Raielo, Merilin Reede, Karoliina Saatpalu, Anna-Liisa Talts, Mattias Kuppert, Leander Meresaar, Henri Otsing, Oskar Punga, Priit Põldma, Sander Roosimägi, Joonas Mattias Sarapuu ja Kaspar Sellin; VHK Teatrikooli õpilased Hanna Maria Aunin ja Steffi Pähn; Helvin Kaljula ja Tarmo Song (Theatrum); Kristjan Üksküla (Tallinna Linnateater); Jaak Johanson, Krista Citra Joonas ja Kaarel Kuusk.

■ Etendused 25. ja 26. augustil ning 13. ja 14. septembril kell 19 Dominiiklaste kloostri õuel ja Püha Katariina kirikus (vihma korral mängitakse kogu etendus siseruumides).

Etendust luues on mõeldud sõprusele ja armastusele. Pildil VHK noored näitlejad Helvin Kaljula, Mattias Kuppert, Joonas Mattias Sarapuu ja Anna-Liisa Talts Shakespeare'i tükis “Palju kära ei millestki”.

Klassikast teatris, armastuse pärast

Vanalinna Hariduskollegiumi (VHK) Teatrikooli tänavused lõpetajad mängivad augusti lõpus kaks ja septembris veel kaks korda oma koolilõpu diplomilavastust, William Shakespeare'i tükki “Palju kära ei millestki”.

Ma ei tee saladust, et kirjutan selle loo, ärgitamaks koolidirektoreid, emakeeleõpetajaid, haridusametnikke ja lõpuks ka minister Jaak Aaviksood seda lavastust vaatama minema.

Mulle nimelt tundub, et oleme meelega unustanud palju teiste sõnade seas ühe tähtsast, mis kogu elule aluse annab – see on sõna “kasvatus”. Meil nüüd ka lasteaeajades on õpetajad.

Mu viimase aja teatris nähtud klassikalavastused aga suisa juhivad vaatajaid tänapäeval ootamatunagi näiva seoseni – kasvatus on seotud armastusega. Nende vahel peaks olema võrdusmärk.

Lavastaja Lembit Peterson ütleb, kui temalt küsin, kas inimesi, noori ja vanu saab kasvatada, et inimese kasvamisele ja arengule tuleb kaasa aidata. “Iga võrdlus on veidi vildak muidugi – mulle meeldivad väga ka metsataimed, kes kasvavad “ise”.”

Ajastutevaheline sild

Kuid inimühiskonna võlu on milleski muus. Usun, et inimesel on suuremat vaim, igavene elu, ja see seab temale teistsugused nõuded kui taimede või loomadele. Aga muidugi on ka taimede ja loomade elu Looja poolt antud ja hoitud.

Kõik nähtav loodus on nagu märk nähtamatust loodusest. Nii nagu looduses võib imetleda Loojat, tuleks õppida nägema teda igas inimeses.”

Aprillis oli see vist, kui VHK vilistlane, näitleja Nero Urke kirjutas mulle täiesti ootamatust elamusest Hispaanias Barcelonas, kus ta nägi Kataloonia näitlejate mängitud Edmond Rostandi näidendit “Cyrano de Bergerac”. Ta unistas koguni, et meil Eestis võiks olla klassikalavastuste festival.

“Seda oleks vaja. Sest nii nagu klassikat on vaja õppida mängima, on seda vaja õppida ka vaatama, kuulama ja mõistma. Ma ei ole alati seda meelt, et vanade asjadega peaks lõputult edasi tegelema, kuid selge on, et peavad olema veenvad sisulised põhjused mingi teksti kestmisel aktuaalsena sadu aastaid nii, et selle juurde tulla ikka ja uuesti tagasi. Peale selle: klassika on ajastutevaheline sild. See on ajalise ruumi mõõde, mis avaneb läbi klassikalise

repertuaari selles siin-ja-praegukogemuses.”

Nero Urke siirast vaimustust ilmestab see, et tegu oli lavastuse 120. etendusega ja näitleja sõnul tegid ka sealsed vanad näitlejad enne etendust hääleharjutusi...

Juunis mängisid VHK 11. klassi lõpetajad Esnal Anton Tšehhovi näidendit “Kajakas”. Nad ütlesid selle neli tundi kestnud etenduse kohta “arvestus”. Mina ütlen “elamus”. Neli vaadust just nii, nagu Tšehhovil mõeldud: kaks õues, mõisapargis, kaks mõisas. Nende noorte õpetaja on Lembit Petersoni tütar Maria Peterson.

Pisut suurem kui elu

Tekkis selline enneolematu usalduse ring: Tšehhov, tema aeg ja tänased noored. Ja oli see hämmastav teatriime, mis seletamatu iga kord, et noored inimesed mängisid olukordi, tegevusi ja tundeid, mida nad elus päris kindlasti veel kogenud ei ole, ja said sellega hakkama. Tegid seda sellise veendumusega, et kõik tundus aus, pisut suurem kui elu. Noorte mäng oli täis mõistmist ja mõista tahtmist.

Üks vahva joon, mis mu nähtud “Kajakat” ja ka “Palju kära...” ühendab, on kummalselt tekkiv koomilisus. Nii Shakespeare kui Tšehhov räägivad tõsistest asjadest koomiliselt. Mõlemas näidendis on tegelasteks ka vanad mehed ja naised, ning see, kuidas noored vanu karakteritena mängivad, ongi

pööraselt koomiline ja lõbus. On õpetlik vaadata ka lisaks kõigele muule.

Õpetaja Lembit Peterson ütleb, et kui prantsuse vanasõna kohaselt on teiste vead ja nõrkused peeglis, siis ehk on seal ka voorused ja tugevused. Eelkõige tuleb teha tööd enda kallal.

“Neid omadusi – vaimseid, hingelisi, füüsilisi –, mida teistes end ümbritsevais näha tahad, kujundada eelkõige iseendas. Kui meid ärritab midagi teise inimese puhul, võime olla kindlad, et see on meie enese viga. Kuid me ei tohi alahinnata (tõelise) vooruse ja tugevuse nakatavat mõju!”

Petersoni sõnul on jutul ja kirjapandud õpetussõnadel kindlasti ka mõju, aga ta usub kasvatuses eelkõige eeskuju jõusse. “See on ju nii ka mis tahes ameti puhul: meisterlikkuse saavutanud inimene on innustajaks neile, kes oma tee alguses.”

Selleks et aidata noortel ja vanematelgi avastada elu põhi-väärtusi, seadusi, mis mõjutavad meie elu igal tasandil, võib teater abiks olla küll.

“Aga ikka: avada eelkõige enda silmad, end puhastades. Siis näeme teha osutusi ka teistele. Igas inimeses on potentsiaali kõigele. Seetõttu on tähtis teada, mida nimelt me temas kasvatada ja mida lähmatada tahame.

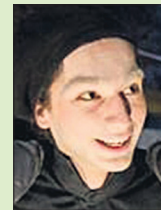
Kuhu läheb inimese tee, mis on tema ... kui naljaga pooleks öelda – “otstarve” (sest kui rehal on otstarve, miks ei ole seda inimesel...): kes oleme, kus oleme, mida teeme, miks teeme. Needki küsimused kasvatavad, kui neile ausalt vastata püüda,” ütleb Lembit Peterson.

Äkki siin on üks võimalik vastus Paide arvamusfestivalil peetud arutelule “Mida ja kuidas peaks homses Eesti koolis õpetama?”. Minge teatrisse!

MARGUS MIKOMÄGI

ÜKS KÜSIMUS

Mida klassika noortele näitlejatele tähendab, juurde annab?

HENRI OTSING

VHK vilistlane, septembrist õpib Tartus filosoofiat

Töös “Käraga” oleme täiesti kahtlemata oma klassikaaslastega arenenud eeskätt inimestena, esitavat on meid õpetanud ja kasvatanud. Teksti kvaliteet on iroonilisel kombel sõnulseletamatu. Olles lugenud ka ingliskeelset originaali, on Shakespeare minu jaoks hea värvi ja draama etalon. Veel enam, ta on täpse ja tundelise mängu (selle laiemas tähenduses) vaieldamatu meister. Vähemalt minu jaoks. Säärane vanem ja keerulisem tekst kui tänapäevase poplaulu lüürika puudutab peenemaid hingekeeli ja nõuab ka rohkem täpsust, aga kordades laieneb harmooniavõimalus.

Olgu see klassikaline muusika, kujutav kunst või draama, peab mees pidama, et igasugune klassika on oma nime välja teeninud. Ja mitte meie eluajal.

Mahukate ja keeruliste ideede mõistmine ja, mis veel tähtsam, omaksvõtt, käib tibusammudel: pisikestel kirgastustel ja arusaamishetkedel moodustuvad aina uued seosed, mis tekitavad abstraktse mõtte ja inimese vahele hetkeks “vahetu” kontakti. Klassika kannab aga kõige tugevamaid abstraktsioone kõige tähtsamatest mõtetest.

MAGDALEENA MAASIK

VHK vilistlane, võttis endale vaheaasta ja õpib kondiitriks

Kogu “Palju kära ei millestki” lavastusprotsess oli väga põnev. Suur osa proovidest koosneski meil näidendi teemade üle arutamist. Ise kõigile küsimustele vastuseid otsida ja teiste mõtteid kuulata oli väga hariv ja arendav. Sellise noore kamba puhul oli ka tahet ja energiat palju, mis tegi selle näidendiga tegelemise väga ainulaadseks ja meeldejäävaks kogemuseks, mis andis meile kõigile palju eluks kaasa.

Meie vanuses peabki klassikaga tegelema, sest noor õppiv inimene võtab sellest palju külge ja see avarab tema maailma-vaadet ja sõnavara. Vähemalt minu puhul oli nii.

Eesti Kontsert

Kontserdinädal
22.–28. august

N 22. VIII kell 20 Tartu Jaani kirik
KA BO CHAN (kontratenor)
KUNINGLIK KVINTETT
Rahvusmeeskoori liikmetest koosnev ansambel esitab tuntud vaimulikke teoseid läbi mitme sajandi.

N 22. VIII kell 19 Tallinna raekoda
Lost Prayers
TOBIASE
KEELPILLIKVARTETT
Beethoven, Tüür, Verdi

T 27. VIII kell 19 Niguliste
Kammerkoor
VOCES MUSALES
Dirigent **Kaspar Mänd**
Marju Riisikamp (orel)
Tomás Luis de Victoria
"Kannatustenäda resonsooriumid"

Eesti Kontserdi
hooaja
avakontserdid

R 30. VIII kell 19 Jõhvi kontserdimaja
L 31. VIII kell 19
Estonia kontserdisaal
Riiklik sümfooniaorkester
NOVAJA ROSSIJA (Moskva)
Dirigent **ANDRES MUSTONEN**
Wagner. Avamäng ooperile "Tristan ja Isolde"
Kantseli. "Lingering"
Brahms. Sümfoonia nr 1
Gubaidulina. "Ratsanik valgel hobusel"

Andres Mustonen

T 3. IX kell 19 Estonia kontserdisaal
Rahvusvaheline noorte sümfooniaorkester
I, CULTURE Orchestra
Solist **KHATIA BUNIATISVILI** (klaver, Gruusia)
Dirigent **KIRILL KARABITS** (Ukraina)
Ljatošinski. Sümfooniline ballaad "Grazyna"
Prokofjev. Kontsert klaverile ja orkestrile nr 1
Bartók. Kontsert orkestrile

Khatia Buniatishvili

Kirill Karabits

concert.ee

Mees, kes tõi salaja vana Lätist Eestisse valitsusjuhi

Kui Martin Lihu käed 1948. aasta suvel Jõgeva jaama perroonil raudu pandi ja noormees Siberisse saadeti, ei osanud keegi arvata, mida selline saatusekäik endaga kaasa toob.

Kui Tartu rong 26. juunil 1948 Jõgeva jaamas peatus, olid sellel julgeolekutöötajad vastas. Perroonile astunud, hiljuti 10. klassi lõpetanud Martin Lihul pandi käed raudu ja oma klassikaaslasi ei näinud ta enam aastaid.

Küll aga viis selline saatusekäik ta kokku Otto Tiefiga. Mehega, kes 18. septembril 1944 moodustas Eesti Vabariigi valitsuse, mida on nimetatud ka Otto Tiefi valitsuseks.

"Ma ei ole tahtnud neist asjadest suurt rääkida. Usun, et paljud faktid saavad avalikkuse jaoks teatavaks nüüd esimest korda," jääb teadusemees Martin Lihu tagasihoidlikuks.

Isa tapeti Tartu vangla õuel

"Pärast kevadist koolilõppu toimus meil tookord klassiga Lõuna-Eesti ekskursioon. Sõitsime Tartust tagasi koju rongiga, sest meid sõidutanud veoauto oli vahepeal rikki läinud. Nii kui Jõgeval jaamas rongilt maha astusin, tulid kaks meest mulle juurde ja panid käed raudu," meenutab 82aastane Lihu enda arreteerimist. Määrus noormehe vahistamiseks oli välja antud jaanipäeval.

Põhjuse selleks andis kuulumine Relvastatud Võitluse Liitu (RVL). Tegu oli vabatahtliku, salajase ja relvastatud rahvusliku vastupanuliikumise organisatsiooniga, mille eesmärk oli võidelda Eesti au ja sõltumatuse eest. Järgmisel päeval viidi Martin Lihu Tartusse ülekuulamisele.

"Õhtul algasid ja kestsid varahommikuni välja. Nõuti nimesid ja ülevaadet meie tegemistest. Kaks nädalat olin Tartus, siis läks sõit Tallinna Pagari tänava majja. Seal jätkus kõik kuni detsembrini. Alles siis tehti otsus: riigireetmise ja relva omamise eest 10 + 5 aastat."

Maikuu 1949 viidi süüdimõistetud edasi Narva vanglasse. Nagu Martin Lihu meenutab, oli neil seal mitu tugevat poissi, kellel oli kindel soov põgeneda. "Lootsime seda teha siis, kui meid tapiga hakatakse rongile viima. Aga sellist võimalust ei tulnud ja edasine tee kulges Leningradi vanglasse, kust sügisel viidi meid läbi Sverdlovski Karagandasse. Kolm nädalat olime teel," räägib Lihu.

Põhjused, miks Martin RVLi astus, ulatusid 1941. aasta suvesse. See oli 4. juulil, mil punavõimu esindajad tulid nende Jõgeva vallamaja naabruses asuvasse kodutallu. Otsiti valla-sekretär Jaan Tamme.

Viimast ei leitud, küll aga võeti Peetri talust kaasa taluperemees Jaan Liho, Martini isa, ning üks kodus olnud poegadest, 1924. aastal sündinud Endel. Teekond viis esialgu läbi vallamaja Painküla raudteesilani, kust siis õhtul mindi edasi Jõgeva raudteejaama.

"Isa töötas parajasti aias, kui venelased tulid. Peale meie oli kinni võetud veel neli inimest," räägib Martini vend Endel Liho.

Kinni oli võetud ka autoga vallamaja juurde sõitnud Tartu mees Reinhold Kull koos oma Treffneris õppiva poja Leopoldiga. Nii hakati relvastatud valve all Jõgeva jaama poole astuma.

Endel meenutab, et tema õnneks lähenes jaama jõudes Tallinna poolt kaubarong ning ta hüppas rongi eest viimasel hetkel läbi. Venelane pistis karjuma, kuid ei saanud püssi nii kiiresti laskevalmis. Lõpuks tulistati korra, kuid Endel pääses jõe poole jooksu.

Ülejäänud viis arreteeritud viidi Tartusse, kus nad lasti 8. juulil kurikuulsa vangla õuel maha. Endel oli sellest pääsenud. Juba septembris astus alles 17aastane Endel Saksa sõjaväkke.

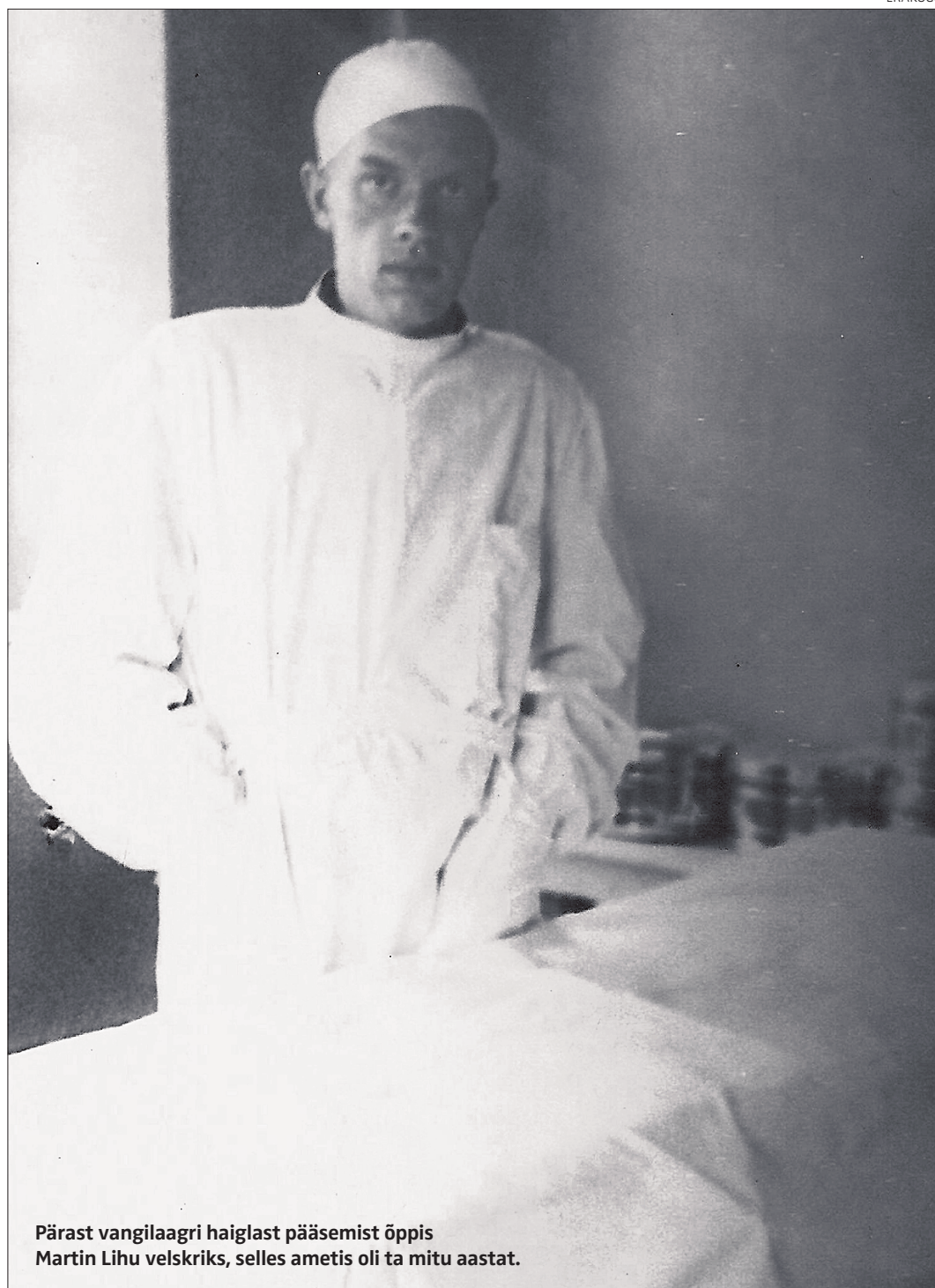
Spordipoisi viis aastat

Tema sõduritee lõppes pärast nelja haavatasamist ja Tšehhi põrgu läbimist Poolas, kus ta uuesti venelaste kätte vangi langes. Vangilaagrist pääses ta lõpuks välja kui sakslane, seda tänu oma perfektsele saksa keele oskusele.

Nii jõudis ta Saksaale, kust 1950. aastal vanema venna Johannese eestkostel Kanadasse rändas. Praegu elab var-

Siis läksime ühel ööl vaikselt sinna kuivati varemte vahele ja kaevasime raudkasti maa seest välja. Lipp oli hästi säilinud.

Martin Lihu

Pärast vangilaagri haiglast pääsemist õppis Martin Lihu velskriks, selles ametis oli ta mitu aastat.

ti 90aastaseks saav Endel Liho Niagara kose lähistel St. Catharines.

Martin on Peetri talu poistest ainuke, kes kannab perekonnanime Lihu. Kõik teised on või olid Lihod. "See segadus nime kirjutamisel tekkis sõja-aastatel ja nii jäigi," märgib mees selgituseks.

Koolipoisina Siberi-tee ette võtnud Martin Lihu oli mitte ainult hea õpilane, vaid ka väga edukas sportlane. Ta jõudis veel enne arreteerimist tulla Eesti noortemeistriks jäähokis, oli Tartumaa meister suusatamises, kergejõustikus ja kros-

sijooksus. Talle kuulusid neljal jooksualal Tartumaa noorterekordid ning Eesti koolinoorte meistrivõistlustel saavutas teise koha 400 meetris. Lisaks oli ta valitud Jõgeva keskkooli kehakultuurikollektiivi esimeheks.

Tema viimane suurem sportlik õnnestumine oli Eesti koolinoorte meistritiitel jäähokis, kuigi aastate jooksul ei ole teda meistermeeskonna nimekirjas kunagi esitletud.

"Viimases kohtumises Tallinna meeskonnaga, mis lõppes 2 : 2, pörkasin nende ründajaga kokku ja mind viidi rangluumurruga kohe väljakult haiglasse. Kui koju tagasi jõudsin, olid pildid ja lehelood tehtud ning sedaviisi ma sellest nimekirjast välja jäingi."

Sõnade kinnituseks võtab Martin välja suure Stalini-aegse diplomi, kus kirjas, et Martin Lihu tuli 29. veebruaril (tegelikult lõppes turniir 1. märtsil)

1948 Eesti koolinoorte meistriks jäähokis.

See mäng jäi ka viimaseks, sest järgmisel aastal oli ta juba Karaganda oblasti Pestšani erirežiimiga laagrite Spasski vangilaagris.

"Seal olid valdavalt 25 + 5 saanud mehed. See ei olnud küll surmalaager, kuid järelevalve oli kõrgendatud. Õnneks pääsesin seal varsti tulema. Kuna olin koolis tegelenud fotograafiaga, siis pandi mind ka laagris pilte tegema. Vaja oli vange pildistada.

Saatust viis kokku Tiefiga

Fotolaboris töötasin poolteist aastat koos sõjaeelse tuntud ajakirjaniku Ilmar Petersoniga. Kuni mind tabas äge pimesoolepõletik ja sattusin haiglasse," meenutab Martin Lihu.

Haiglas, kuhu ta sattus, tunti aga puudust velskritest, ja nii

Zaporožetsiga Otto Tiefi

TIIT LÄÄNE

Martin Lihu peab nüüd väarikat pensionipõlve.

ELU KÄIK

Otto Tief

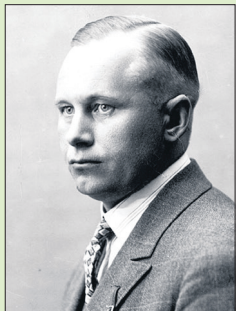
- Sündinud 14. augustil 1889 Uuskülas Rapla vallas.
- Surnud 5. märtsil 1976 Ahjas Põlva-maal. Maetud Tallinna Metsakalmistule.
- Oli Eesti vabadussõja ajal sõjaväelane ja hiljem poliitik.

Haridus

- Peterburi ülikool, õigusteadus, jäi lõpetamata.
- Tartu ülikool, õigusteadus 1921.

Töö

- Eesti töö- ja hoolekandeminister 1927.
- Eesti kohtuminister 1928.
- Peaministri asetäitja ja siseminister Otto Tiefi valitsuses 1944.
- Vangistati 10. oktoobril 1944, mõisteti 10 aastaks vangilaagrisse.
- Pärast laagrist vabanemist oli tal keelatud tulla Eestisse.
- Sai loa Eestisse tulla 1955, asus elama õe juurde Raplamaal.
- Lahkus sugulaste juurde Donbassi Mospino linna 1958. KGB üritas agendiks värvata, pakkus võimalust elada Rootsis, aga Otto Tief keeldus.
- Kolis Läti NSVsse Heinastesse 1965.
- Elu lõpupäevad oli ravil Ahja maahaiglas.

Otto Tief.

tehti Martin Lihule pärast paranemist ettepanek jääda haiglasse tööle. Ta õppis uue ameti selgeks ja jäigi velskrina tööle.

Lihu ütles, et haiglas oli elu mitmeski mõttes parem. "Meil oli seal koos hea eestlaste selts-kond eesotsas haigla röntgenis töötanud Otto Tiefiga ja doktor Rein Põllumaaga.

Toidumured vähenesid, lisaks toodi haiglasse jodeeritud piiritust, millest siis joodi välja töötlesime. Piiritust oli aga laagrites kõva valuuta."

Eestlased hakkasid igal nädalal omavahel koos käima ja maailma elu üle arutama.

"Tief oligi väga elurõõmus ja teotaheline inimene. Ta rääkis meile oma põhimõtetest, sellest, miks ta 1944. aasta sügisel valitsuse moodustas ja Eestist ei lahkunud. Kuigi talle pakuti võimalust sõita Rootsi, otsustas ta ikkagi jääda. Temas oli selline lihtne talupojatarkus, mis mõjus

Koolipoisina Siberi-tee ette võtnud Martin Lihu oli mitte ainult hea õpilane, vaid ka väga edukas sportlane.

Sellest kuulsid ka tema laagrikaaslased doktor Põllumaa ja Lihu. Paaril korral käidi vana sõpra ka Lätis vaatamas. Kuni viimaks sündis mees-tel plaan tuua Otto Tief salaja Eestisse, et talle siin korraliku arstiabi võimaldada. Doktor Põllumaa kuulas esialgu maad Tiefi toomiseks Tartusse, kuid see mõte laideti kohe maha. Siis langes valik Ahja maahaiglas, kus töötas Põllumaa hea sõber.

"Ühel septembripäeval 1975 võtsime minu vana Zaporožetsi ja sõitsime Põllumaaga Lätti. Kohale jõudsime õhtul, mil hakkas juba hämar-duma. Tiefjättis oma varanduse ja asjad sealse hooldaja kätte ning alustasime tagasiteed. Kuidagi mahtusime kolmekesi väikesesse autosse ära," jutustab Lihu.

Kunagisel valitsusjuhul jäi siis veel elada napp pool aastat, kuni ta 1976. aasta märtsis samas Ahja haiglas ka suri.

Aga tänu Martin Lihule pidas üle aastakümnete vastu ka üks unikaalne lipp. Venelaste sissetulekul 1940. aastal likvideeriti Jõgeva noorkotkaste ühing. 1931. aastal õnnistatud lipu andis toonane kohalik noorkotkaste juht Herbert Kommusaar enne ühingu likvideerimist Jõgeva vallasekretäri Jaan Tamme kätte.

"Kuna meie elasime vallamaja vastas ja olime Tamme-ga usaldusväärses läbisaamises, tõi ta lipu ohutuse mõttes meile hoiule. Pärast vend Eriku mobiliseerimist Saksa sõjaväkke augustis 1944 jäi see lipp aga ema ja minu hoida. Majas me seda hoida ei julgenud. Panime ühte raudkasti, ti-

nutasime selle õhukindlalt kinni ja matsime kuivati põrandale alla maa sisse."

Seal püsis lipp üle kolmekümne aasta. Vaatamata sellele, et talu oli rüüstatud ja kuivati hävis samuti, ainult varemed püsisid püsti. Kuni 1977. aastal tulid Eestisse Kanadas elanud venna Johannese abikaasa ja tütar.

"Siis läksime ühel ööl vaikselt sinna kuivati varemete vahele ja kaevasime raudkasti maa seest välja. Lipp oli hästi säilinud," kirjeldab Martin uskumatut lugu. "Venna pere oli nõus riskima ja viima lipu vabasse maailma, Kanadasse."

Kuigi nende tagasilend pidi algama Tallinnast üle Leningradi Torontosse, siis riski vältimiseks sõideti Leningradi autoga. "Venna abikaasa peitis lipu enda riiete alla keha ümber, sest kardeti tee peal puistamist. Leningradis pakkisid nad lipu juba kohvrissi ja jõudsid selle-ga Kanadasse. Ja 1989. aastal tõid nad selle tagasi Eestisse."

Erik Liho andis maa sees seisnud ja vahepeal Kanadas käinud erilise saatusega lipu 2001. aasta mais üle Kaitseliidu Jõgeva malevale. 61 aastat oli see olnud perekond Lihode käes.

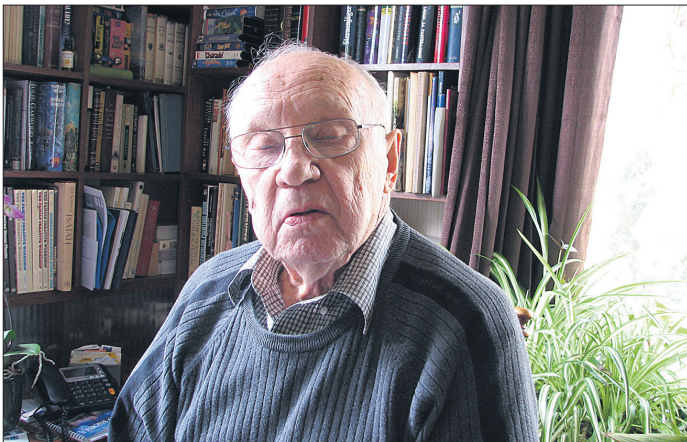
Lõpuks eluga edasi

Martin Lihul õnnestus vaata-mata vangilaagrite eluga edasi minna, kuigi ülikooli teda õp-pima ei lastud.

"Lõpetasin kõigepealt õhtukeskkooli. Siis õppisin Õisu tehnikumis toiduainete tehnoloogiat ja alles pärast seda õnnestus pääseda õppima EPA kaugõppeteaduskonda."

Pärast lõpetamist asus ta tehnoloogiainsenerina tööle Võhma lihakombinaati. Aastatel 1963–1967 elas ta oma perega Põltsamaal, kus töötas sealses põllumajanduskombinaadis peatehnoloogina. Seal leidis aset ka nimetamisväärtne kohtumine NSV Liidu ühe tippmehe Anastas Mikojaniga.

"Toonane NSV Liidu Ülemnõukogu Presiidiumi esimees Anastas Mikojan külastas Põltsamaa põllumajanduskombinaati 1965. aastal. Tutvus veinitööstusega ja kosmonautide tarvis tehtud toodetega. See oli eravisit. Ainsad fotod tegi sellest tähtsast külaskäigust üks kombinaadi töötaja. Mind palus direktor Meinhard Karelson sel visiidil olla tõlgiks, sest oskasin vene keelt teistest vist paremini. Uskumatu, et mind usaldati sammuma kõrvuti suure parteijuhiga," imestab Lihu veel nüüdki.

Endel Liho elab juba aastakümneid Kanadas.

TIIT LÄÄNE

TEADMISVEERG

Tuna & täna

Tallinna tramm 125

■ **125 aastat tagasi** – reedel, 24. VIII 1888 (vkj 12. VIII) hakkas Tallinnas tööle hobutramm ehk **konka**.

Ühe rööpapaariga trammiliin kulges Vene turult (nüüd Viru väljak) mööda Narva maanteed Kadriorgu Salongi (August Weizenbergi) ja Liiva (Jaan Poska) tänava nurgale. Sügisel pikendati liini algus Vana turuni.

22. IX 1888 (vkj 10. IX) avati liikluseks Tartu maantee liin, mis ulatus Heeringi (hiljem Heeringa, Keldrimäe, Turu) tänavani.

■ **25. VIII 1888** (vkj 13. VIII) **kasutas** uut liiklusvahendit **3500 inimest**, järgmisel päeval 5000, augustis kokku 71 528. Tallinnas oli toona elanikke umbes 50 000. 1888. aasta lõpuks kogunes sõitjaid 297 976, järgmisel aastal 686 590. Rekordaastal 1988 sõitis trammiga 109 mln inimest. 2000. a oli sõitjaid 34,9 mln, 2011. a 33 mln.

■ Märtsi lõpul **1901** algas liiklus **Pärnu maantee** liinil, mis kulges mööda Jaani tänavat (Pärnu mnt Viru ja Vabaduse väljaku vahel) Jaani kirikuni, kus pöördus üle Heinaturu (Vabaduse väljaku) Suur-Roosikrantsi (Roosikrantsi) tänavale ja edasi mööda Suur-Pärnu maanteed raudteeülesõiduni.

■ 22. IX 1915 hakkas tööle Balti jaama ja Kopli vaheline trammiliin, kus vaguneid vedasid auru- ja hiljem ka mootorvedurid. 13. V 1921 hakkas Narva maanteel sõitma mootortramm. 28. X 1925 läks Narva maanteel käiku **esimene elektritrammiliin**. Trammid sõidavad tänapäevani 600 V alalisvooluga.

■ Maailma **esimene hobutramm** võeti kasutusele **1832 New Yorgis**. Riias hakkas konka sõitma 23. VIII 1882. Läti esimene elektritramm hakkas sõitma Liepājas 18. IX 1899. Veel sõidab tramm Daugavpilsis. Leedus trammiliine ei ole. Helsingis sõitis konka 1890–1900 ja elektritramm on sõitnud aastast 1900.

■ Tallinna konka **rööbastee** ehitati 3 jala 6 tolli ehk poole sülla ehk **1067 mm laiune**. See mõõde on Tallinna trammiteel säilinud tänapäevani. Niisama suur on ka kuulsal San Francisco köistrammi rööpmelaius.

Moskvas ja Riias on trammitee laius 5 jalga ehk 1524 mm (Vene raudtee rööpmelaius), Helsingis 1000 mm.

REPRO

Konka Viru värava juures XX sajandi algul.

■ Sõna "tramm" on pärit inglise sõnast *tram*, mis on pärit šoti sõnast *tram* ('vagonett söekaevanduses'), mis on pärit algermaani sõnast *tram* ('käru käepide', 'reeais', ka 'käru' ise).

■ **Tramm tarbib** transpordivahendite seas kindlalt **kõige vähem energiat**: 1–2 kWh 100 sõitjakilomeetri kohta. Niisama energiasäästlik on ainult jalgratas.

Jalakäijal on vastav näitaja 2,5 kWh; bussil 3; kiirrongil 4,5; elektriautol 5; sõiduautil 13 ja lennukil 15 kWh.

■ 16. V 1881 hakkas **Berliinis** Lichterfelde eeslinnas tööle **esimene** üldkasutatav **elektritrammiliin**. See oli 2,4 km pikk ja kasutas 180voldist pinget. Kuna tramm sai toitepinge rööbastest, oli poistel lõbu laialt, kui nad traadiga rööbastel vahel lühise tekitasid.

■ Maailma **vanim elektritrammiliin** (2 km pikk, rööpmelaius 825 mm, toitepinge 110 V) on **aastast 1883** töötanud Inglismaal Brightonis.

■ Eesti **kõige kuulsam trammijuht** on kirjanik **Raimond Kaugver**, kes 1950ndate algul pärast Vorkuta vangilaagrist naasmist pidas seda ametit Tallinna tramitrustis.

■ 23. I 1909 **ajasid** Inglismaal Tottenhamis **kaks** põgenevat **röövmõrtsukat ära tramm** ning politseinikud ajasid neid teise trammiga taga.

Toimetaja **MATI SOOMRE**
Tel 661 3313. e-post mati.soomre@maaleht.ee

M A A I L M A K R I M I K L A S S I K A

Eesti Päevalehe laupäevalehe LP raamatusari 30 maailmakuulsa teosega avab kriminaalromaanide ja põnevusjuttude rikkaliku kullavaramu. Sarja on hoolega valitud žanri arengus aukohal seisvad tähtsed, millest igaüks kirjandusloos olulisel kohal. Tegemist on raamatutega, mis peaksid leidma koha igal Eestimaa raamaturiilil!

Kingitus Maalehe tellijale!

Sarja avaraamat
Arthur Conan Doyle'i
„Sherlock Holmesi memuaarid“

TASUTA

Raamat saadetakse koju
nendele **Maalehe**
tellijatele, kes annavad
oma soovist märku
aadressil ajaleht.epl.ee
või raamatud@epl.ee.

Ühe raamatu hind vaid 5,99 eurot!

TELLI RAAMATUD

Tahad raamatuid otse koju – hakka tellijaks!
Eesti Päevalehe (sh laupäevalehe LP), Maalehe ja Eesti Ekspressi tellijad saavad sarja ette tellida.

TEATA KINGISOOVIST

Oled Eesti Ekspressi tellija või Eesti Päevalehe digipaketi tellija ja soovid samuti kingitust?
Anna meile oma soovist teada aadressil raamatud@epl.ee

Alates 14. septembrist ilmub igal laupäeval uus raamat, mis on müügil kõigest nädal aega, kui enne otsa ei saa.

Soovid raamatuid kindla peale - telli!

30 teost Eesti põnevaimas raamatusarjas!

INFO JA TELLIMINE:
raamat.epl.ee
raamatud@epl.ee
tel 680 4444

VARRAK

REISI SIHT	KUUPÄEV	HIND	TRANSPORT, MAJUTUS, LISAINFO	KORRALDAJA
Austria				
Austria ringreis: Viin, Salzburg, Baden, Viini mets jpm	15.-21.09 06.-12.10 20.-26.10 7 päeva	al 199 € al 179 € al 239 €	kõigi mugavustega turismibuss , mitte ühtegi ööbimist bussis! hotell** (kahene majutus; dušš ja WC igas toas); h/s; viisavaba, kindlustus lisatasu eest Viin (Schönbrunni loss, Hofburgi lossikompleks, Püha Stefani katedraal, Hundertwasseri maja), Salzburg (Püha Peetri kirik, Mozarti residents, Hochensalzburgi kindlus, Mirabelli lossiaed), Viini mets (Hinterbrühl), Baden - eestikeelsed linnaekskursioonid on hinna sees. Osadel sõitudel bussi viimasel istmereal allahindlus 14 €. Täpsem info aadressil www.carinthia.ee .	 CARINTHIA REISEN Pronksi 3, III korrus tel 640 3928 info@carinthia.ee www.carinthia.ee
Itaalia				
Itaalia ringreis	17.-25.08; 13.-21.09; 19.-27.10; 19.-27.10* 9 päeva	aug: al 289 € sept: al 289 € okt: al 299 €	kõigi mugavustega turismibuss , mitte ühtegi ööd bussis! hotell** (kahene majutus; dušš ja WC igas toas); h/s iga päev Rooma, Firenze, Pisa, San Marino, Veneetsia - eestikeelsed linnaekskursioonid on hinna sees. Osadel sõitudel bussi viimasel istmereal allahindlus 14 €. Täpsem info aadressil www.lastrada.ee . *19.-27.10.2013 lisareis koolidele. Iga 12. koht tasuta!	 La Strada <i>Itaalia on kättesaadav.</i> LA STRADA Pronksi 3, III korrus tel 640 3929 info@lastrada.ee www.lastrada.ee
Põhja-Itaalia	28.09.-06.10 9 päeva	al 309 €	kõigi mug. turismibuss , mitte ühtegi ööbimist bussis! hotell** (kahene majutus; dušš ja WC igas toas); h/s iga päev Milano, Garda ja Como järved, Bellagio, Sirmione, Verona, Veneetsia, Murano ja Burano saared, Trieste – eestikeelsed linnaekskursioonid on hinna sees. Osadel sõitudel bussi viimasel istmereal allahindlus 14 €. Täpsem info aadressil www.lastrada.ee .	
Tšehhi				
Praha, Karlovy Vary, Kutna Hora	11.-17.08 7 päeva	al 196 €	kõigi mug. turismibuss , mitte ühtegi ööd bussis! hotell** (kahene majutus; dušš ja WC igas toas); h/s; lisatasu eest hotell*** Kolm päeva Tšehhis! Praha, Karlovy Vary, Kutna Hora. Eestikeelsed linnaekskursioonid on hinna sees. Osadel sõitudel bussi viimasel istmereal allahindlus 14 €. Täpsem info aadressil www.bohemiantravel.ee .	 BOHEMIAN TRAVEL Pronksi 3, III korrus tel 640 3928 info@bohemiantravel.ee www.bohemiantravel.ee
Ungari				
Budapest, Esztergom, Szentendre, Visegrad	19.-25.08 22.-28.09 20.-26.10 7 päeva	al 216 € al 199 € al 169 €	kõigi mugavustega turismibuss , mitte ühtegi ööd bussis! hotell** (kahene majutus; dušš ja WC igas toas); h/s; viisavaba; lisatasu eest hotell*** Kaks päeva Budapestis (Buda loss, Vajdahunyadi lossikompleks, Gellerti mägi, Kalameeste bastion jpm), Szechenyi - üks Euroopa suurimaid termaalveebasseinide komplekse, kolm linna Doonau kallastel: Esztergom, Visegrad, Szentendre - eestikeelsed linnaekskursioonid on hinna sees. Osadel sõitudel bussi viimasel istmereal allahindlus 14 € Täpsem info aadressil www.bohemiantravel.ee . Bohemian Travel: kvaliteedistandard Ida-Euroopa reisidele.	 BOHEMIAN TRAVEL Pronksi 3, III korrus tel 640 3928 info@bohemiantravel.ee www.bohemiantravel.ee

Viru Reisid

TALLINN
Narva mnt 7-347, III sissepääs, III korrus
tel 610 9321, 610 9322
e-post tallinn@virureisid.ee
JÕHVI Keskväljak 9
tel 337 0594, 337 1216
e-post viru.reisid@neti.ee
www.virureisid.ee
TARTU Tartu Reisibüroo OÜ
Riia 2, tel 734 4190
PÄRNU Pärnu Reisibüroo
Rüütli 32, tel 444 5105

REISIKALENDER 2013

UUDIS! ITAALIA PUHKUS (12 p) 02.–13.09. **H: 349 €**
RUMEENIA-BULGAARIA RINGREIS PUHKUSEGA MUSTA MERE ÄÄRES (13 p) 02.–14.09.
H: 379 €
SLOVEENIA – HORVAATIA – BOSNIA JA HERTSEGOVIINA PUHKUS (13 p) 04.–16.09;
10.–22.09. **H: 329–369 €**
HORVAATIA-SLOVEENIA RINGREIS (10 p) 19.–28.09. **H: 249–275 €**
ITAALIA RINGREIS (9 p) 19.–27.10. **H: 259–299 €**
Väljasõitudega: Jõhvist, Tallinnast, Tartust, Pärnust. Püsiklientidele ja gruppidele soodushinnad. NB! Bussikohtade broneerimine seniks, kuni kohti jätkub!
NB! Kindlasti helista ja küsi infot ning vaata meie kodulehte www.virureisid.ee!

UNELMATE PARIIS (9 p) 18.–26.10. **H: 265 €**
HISPAANIA PUHKUS (14 p) 20.09.–03.10. **H: 449 €**
HISPAANIA PUHKUS (12 p) 20.–31.10. **H: 349–399 €**
UUDIS! CZESTOCHOWA – PRAHA – VARSSAVI – KARLOVY VARY 20.–25.10. **H: 169 €**
HISPAANIA-PORTUGAL-MAROKO RINGREIS (21 p) 18.09.–08.10. **H: 829 €**
MALTA JA SITSILIA RINGREIS KOOS PUHKUSEGA (16 p) 20.09.–05.10. **H: 699 €**
SUUR TÜRGI RINGREIS JA KÜPROS (23 p) 21.09.–13.10. **H: 849 €**

Nordland Travel
Narva mnt 4, 10120 Tallinn.
Asume Krediidipangas II korrusel
E-post: info@nordlandtravel.ee
Telefon: +372 633 7951
Faks: +372 633 7961
Avatud: E-R 10.00-17.30
www.nordlandtravel.ee
TEENINDAME TEID SÜDAMEST!

Helsingi – lõbus päev Fazeri kommivabrikus al. 44.-

Helsingi - õppepäev Heureka al. 44.-

Kuninglik Stockholm al.45.-

2-päevane reis Jurmala veeparki al. 55.-

Riia ja maaliline Sigulda al. 65.-

Kalamaja – Vanalinna eeslinn al. 6.-

Kihnu ringreis: al. 59.-

Vaata veel sihtkohti: koolireisid

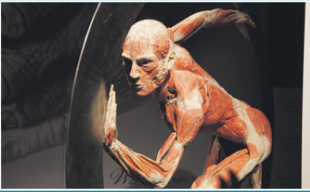
Palanga: al. 95.-

Meelelahutuslik Amsterdam laevaga al.300.-

Berliin ja veepark al. 245.-

Pariis al. 300.-

Kuldne Praha al. 245.-

Põnevad galeriid ja põhjalikud lood Maalehe ja Maakodu reisidest:

www.maaleht.ee

KORFU-ALBAANIA

ASSOORID

TOSCANA

PEKING

LÕUNA-AAFIKA

AIAREISID

SÕIDUKID

OST

Ostan sõiduauto Niva (VAZ 2121) või Volga (GAZ 24). Auto peab olema komplektne, soovitatav sõidukorras. Tel 506 9977, Toomas.

MÜÜK

Müüa Kamaz 55111 (1988. a), kandevõime 13 t, üv 05.2014. Kõrgendatud kast ja suur sirge luuk. Webasto kabiinisoojendus. Tel 564 1765.

Müüa Mazda 626 (1999. a), 2,0TD, 74 kW, sedaan. Korralik. Väga ökonoomne. Hind 1650 eurot või 1450 eurot (kõlarita). Küsi lisa tel 510 0917.

EHITUSMATERJAL

MÜÜK

Oleme spetsialiseerunud tootmishoonete viihallide, söödahoidlate, lautade, garaazide ja muude sarnaste hoonete püstitamisele.
Tel 508 4497,
e-post info@morgander.ee,
koduleht www.morgander.ee.

Müüa kvaliteetseid sise- ja välisvoodrilaua, põrand- ja tuulekastilaua ning krunditud välisvoodrilaua. Veovõimalus, tel 503 1859.

Poola eterniiti, niiskuskindlad plaadid, vihmaveesüsteemid, pabertorud, rube-

roid, katuseaknad/odavad/šamottellid. Tel 506 3383.

Loomavõrk, kõrgused: 0,95; 1,2; 1,5 ja 2,0 m. Rullis 50 m, tsiingitud, keevissilm, traat 2,0/2,5 mm, transport. Tel 522 1222.

Septikud, mahutid, biopuhastid. Iseankurdav konstr., toodetud Saksamaal, garantii 15 aastat. Transport objektile, tel 5322 5822.

Aiad ja karjaaiad süvaimmutatud puidust. www.woodmasters.eu. Tel 505 3343.

Müüa põrand-, sise-, välisvoodri- ja terrassilaua ning ehituslikku saematerjali. Erinevad mõõdud, vedu tasuta. Tel 506 4651.

METS JA PUIT

OST

Teeme metsaraie, metsa väljavedu ja metsavedu. Samas ostame kasvavat metsa ja raieõigust ning 3 m küttepuid. Tel 5365 3504.

MÜÜK

Müüa Põlvamaal 3 m, korralikku, kuiva segaküttepuid, 42 tihu, tihu hind 22 eurot. Vedu ei paku. Tel 522 9545, Eve.

KINNISVARA

OST

Perekond otsib maakodu või maatükki alates 2 hektarist. Tulemuseni viiva info eest tubli tasu. Tel 506 4232.

Ostan parima hinnaga metsa- ja põllumaad üle Eesti. Tehing kiire! Tel 505 0351.

Olen huvitatud kohe vabanevast korterist Tallinnas. Vastan kõigile pakumistele. Tel 5820 0800.

Ostame põllumaad üle Eesti. Parim hind! Kiire tehing!

Tel 529 3609, Andres.

MÜÜK

Müüa maja, mis toodab tulu! www.vahemajutus.ee. Täpsem info tel 529 1777.

Tootmishoone Mäksa vallas 650 ruutmeetrit, kõrged ruumid, elekter kuni 600 amprit, vesi, kanalisatsioon, juurdepääs hea. Tel 5662 1785.

Müüa vana talumaja koos lisahoone ja 1,6 ha haritava maaga Koeru vallas Abaja külas. Hind 35 000 eurot. Tel 5687 6225.

Väiksem talumaja otse omanikult Raplamaal Päärus. Sobib suvilaks. Kat.nr 88402:001:0437. Tel 5190 7310.

Müüa maja Raplamaal Kehtna vallas Eidaperes. Uus hind 19 999 eurot senise 21 800 eurot asemel! Kolm tuba, maja pindala 127 m², uus ahi ja pliit, põrand vajab vahetamist, seest palkseinad, õunaaed, krundi suurus 1531 m², asula servas. Osta soodsalt mõnus maakodu! Tel 513 0393.

Müüa 84,3 ha põllu- ja metsamaad Viljandimaal. Lisainfo tel 511 1230.

Otse omanikult kolmetoaline korter Tallinnas Liivalaia 42. Üldpind 55,6 m², teine korrus. Tel 527 8367.

Müüa maja koos kõrvalhoonete ja maaga Järvamaal. Tallinnast 88 km ja Paidest 17 km. Tel 516 5150.

LOOMAD

OST

Ostame lõpetava lüpsikarja. Võib pakuda ka alates oktoobrist poegivaid mullikaid. Tel 504 9827.

Ostan lehma, pulle, mullikaid, vasikaid, hobuseid ja lambaid. Tulen ka kiirelt järele hädatapuloomadele. Tel 5594 5971.

Soovin osta väikese koera väikesed kutsikaid, saavad hea kodu. Taks mitte pakkuda. Tel 521 1235.

Ostame vanemaid lambaid. Lambad peavad olema heas tootmuses, võivad olla pügamata. Tuleme järele, maksame kohe. Tel 5307 8866.

Ostame veiseid (lehmad, pullid, mullikad), viime ära oma transpordiga ning tasume kohapeal sularahas. Tel 5551 2929.

MÜÜK

Äntu Möisa tunnustatud mahekanade lõpumüük esmaspäeval, 26. augustil. Oktoobris munemist alustavad pruuni sulestikuga noorkanad järgmistes Tartumaa bussipeatustes: 7.30 Lähete, 7.45 Vasula, 8.00 Vara, 8.15 Koosa, 8.45 Alatskivi, 9.00 Kokora, 9.15 Kallaste, 9.45 Kolkja, 10.00 Kasepää, 10.15 Varnja, 10.45 Kavastu, 11.00 Luunja, 11.15 Mäksa, 11.30 Melliste, 11.45 Võnnu, 12.00 Uniküla, 12.15 Vana-Kuuste, 12.30 Kambja, 13.00 Nõo, 13.30 Elva Sinilinnu turg, 14.00 Konguta, 14.15 Annikoru, 14.30 Puhja, 14.45 Ulila. Info tel 327 0206, ringil 5664 3113.

Äntu Möisa tunnustatud mahekanade (oktoobris munemist alustavad pruuni sulestikuga noorkanad) lõpumüük teisipäeval, 27. augustil järgmistes Harjumaa bussipeatustes: 7.30 Loksa, 8.00 Kolga, 8.30 Kuusalu, 8.45 Kiilu, 9.15 Soodla kpl, 9.30 Lilli, 9.45 Kehra turg, 10.15 Anija, 10.30 Raasiku, 10.45 Aruküla, 11.15 Jüri, 11.45 Vaida, 12.15 Kiili, 12.45 Saku Tammemäe bensinijaam, 13.15 Saue turg, 13.45 Keila, 14.00 Lehola, 14.15 Vasalemma, 14.30 Kaasiku, 14.45 Laitse, 15.00 Ääsmäe, 15.15 Kiisa, 15.30 Tõdva. Info tel 327 0206, ringil 5664 3113.

Äntu Möisa tunnustatud mahekanade (oktoobris munemist alustavad pruuni sulestikuga noorkanad) lõpumüük kolmapäeval, 28. augustil järgmistes Viljandimaa bussipeatustes: 8.00 Saarepeedi, 8.15 Vana-Võidu, 8.30 Viiratsi, 8.45 Holstre, 9.15 Mustla, 9.30 Suislepa, 9.45 Kärdna, 10.00 Sudiste, 10.15 Karksi-Nuia, 10.45 Abja-Paluoja, 11.15 Möisaküla, 11.45 Halliste, 12.00 Öisu, 12.15 Sultsi, 12.30 Ramsi, 12.45 Viljandi turg, 13.00 Vastemõisa, 13.30 Suure-Jaani, 14.00 Olustvere, 14.30 Võhma. Info tel 327 0206, ringil 5664 3113.

Äntu Möisa tunnustatud mahekanade (oktoobris munemist alustavad pruuni sulestikuga noorkanad) lõpumüük neljapäeval, 29. augustil järgmistes Jõgevamaa bussipeatustes: 7.30 Vägeva, 7.45 Kärde, 8.00 Vaimastvere, 8.15 Kurista, 8.30 Jõgeva turg, 9.00 Siimusti, 9.15 Aidu, 9.30 Lahavere, 9.45 Kalana, 10.00 Pisisaare, 10.15 Pajusi, 10.30 Adavere, 10.45 Põltsamaa turg, 11.15 Esku, 11.30 Võisiku, 11.45 Kamari, 12.00 Umbusi, 12.15 Neanurme, 12.30 Pikknurme, 12.45 Puurmani, 13.00 Kursi, 13.15 Saduküla, 13.30 Härjanurme, 13.45 Painküla, 14.15 Laiuse, 14.30 Kantküla, 14.45 Sadala, 15.00 Reastvere. Info tel 327 0206, ringil 5664 3113.

Äntu Möisa tunnustatud mahekanade (oktoobris munemist alustavad pruuni sulestikuga noorkanad) lõpumüük neljapäeval, 29. augustil järgmistes Jõgevamaa bussipeatustes: 7.30 Vägeva, 7.45 Kärde, 8.00 Vaimastvere, 8.15 Kurista, 8.30 Jõgeva turg, 9.00 Siimusti, 9.15 Aidu, 9.30 Lahavere, 9.45 Kalana, 10.00 Pisisaare, 10.15 Pajusi, 10.30 Adavere, 10.45 Põltsamaa turg, 11.15 Esku, 11.30 Võisiku, 11.45 Kamari, 12.00 Umbusi, 12.15 Neanurme, 12.30 Pikknurme, 12.45 Puurmani, 13.00 Kursi, 13.15 Saduküla, 13.30 Härjanurme, 13.45 Painküla, 14.15 Laiuse, 14.30 Kantküla, 14.45 Sadala, 15.00 Reastvere. Info tel 327 0206, ringil 5664 3113.

Äntu Möisa tunnustatud mahekanade (oktoobris munemist alustavad pruuni sulestikuga noorkanad) lõpumüük reedel 30. augustil järgmistes Lääne-Virumaa bussipeatustes: 8.00 Jänedra, 8.15 Lehtse, 8.30 Tapa turg, 9.45 Kadrina, 10.15 Aaspere, 10.30 Haljala, 11.00 Kunda turg, 11.30 Viru-Nigula, 11.45 Uhtna, 12.00 Sõmeru, 12.30 Tõrma, 12.45 Pajusti, 13.00 Viru-Jaaguipi, 13.15 Roela, 13.30 Muuga, 13.45 Paasvere, 14.00 Laekvere, 14.15 Simuna, 14.30 Rakke. Müüa mullikad: kaks SI ja kaks EPK tõugu. Tel 521 3733.

Müün prantsuse tõugu külikute pere: 1,5aastased emane ja isane, kaks kahekuust poega. Tõupaberid on olemas. Tel 5691 4808.

Müüa küülikud, paberitega ja ilma, palju tõuge (sh Flandria, UMW, hõbe, Rex, pass). Lääne-Virumaa, tel 5648 0534.

Müüa šetlandi poni, üheaastane must täkk. Dokumendid olemas. Harjumaa, Roogjoja talu, tel 5599 0914.

24.08 Rapla- ja Harjumaal müüa kanad (3 €), noorkanad (7 €): Kärü 8.00, Lelle 8.20, Kehtna 8.40, Purku 9.00, Valgu 9.20, K-Vigala 9.40, V-Vigala 10.00, Märjamaa 10.30, Rapla 11.00, Kohila 11.30, Hageri 12.00, Nissi 12.30, Padise 13.00, Keila 13.30, Saku 13.50, Jüri 14.20, Vaida 14.40, Kose 15.00. Lisapeatus ja info tel 5627 0367.

Müüa puhtatõulised šoti magiveise pulid. Vt: www.karjaturg.ee. Kontakt: Janno, tel 5906 9688, e-post jann1137@kodu.ee (Tartu mk).

Müüa mahetalust LI ristandi lihavesisekari Harjumaal. Tel 5560 7556.

Müüa neli toetusalus eesti hobust. Asuvad Läänemaal. Huvi korral võta ühendust telefonil 5669 4268 või e-postil maajap@gmail.com.

EESTI METSANDUSETTEVÕTE AASTAST 2001
EESTI METSNIK
Metsameister üle Eesti

METSAMAA OST
METSAMATERJALI OST
RAIETÖÖD JA TRANSPORT

info@eestimetsnik.ee tel 50 700 45

Baltic Loghouses OÜ

Palkmajad • Saunad • Kümblustünnid
Saunamaterjalid • Sae- ja hõõvelmaterjalid
Välis- ja sisevoodrilauad • Immutatud puit
Puusepatööd • Saekaatriteenus

Info 5341 6687 • www.balticloghouses.ee

10 AASTAT USALDUST
METSATEHINGUTES

www.metsasiht.ee | 56 818 144

OSTAME:
Metsakinnistuid
Põllumaad
Kasvatavat metsa
Raieõigust

METSASIHT
10 AASTAT USALDUST

Leica
Geosystems

7490
eurot + KM

Soodne
roolisüsteem

509 2247, 521 1988 agroprof.ee

AP Mets
www.apmets.ee

Tel 434 2330
apmets@apmets.ee

Ostame
• metsakinnistuid
• kasvavat metsa
• põllumaad

SILOPALLIHAARATS
1056€

est

TRUMMELNIIDUK 1,85m
ainult **2399 €**

TRUMMELNIIDUK 2,10m
ainult **2880 €**

TELLIMUSED: +372 738 5069
www.est.ee info@est.ee

pm
PRIIMO METS

tel 489 0696, 506 9966
faks 489 0697
priimo.mets@priimo.ee

oü Priimo Mets
ostab metsakinnistuid
(pakkuda võib ka hüpoteegiga
koormatud kinnistuid)

Kasesaepaku ost,
hind 54,5 ja 57,5 €/tm.

TEEME PARIMA PAKKUMISE!

• Ostame METSAKINNISTUID,
ka raiutud ja hüpoteegiga

• Ostame PÕLLUMAAD

Küsi hinda! Teeme pakkumise!

Pärnu, Papiniidu 5, Sillakeskus
tel 447 7900, 528 5263,
faks 447 7903, metsagrupp@hot.ee

oü Metsagrupp

oü LANDEKER

LANDEKER OÜ
Rapla,
Tallinna mnt 22/24
tel 517 9866,
511 0415, 489 4055
faks 489 4962

OSTAME
KASVAVAT METSA
JA METSAMAAD

Hind kuni 7000 eurot/ha,
ka läbi raiutud ja hüpoteegiga.

Ettemaksuvõimalus, abi asjaajamisel.

VESMEL

Ostame:
Kasvatavat metsa ja metsakinnistuid
Metsamaterjali ja raieõigust

Pärnu, Riia mnt 87 info@vesmel.ee
Tel 502 0471 | Faks 443 2550

Tartu Mill

AS Tartu Mill ostab
TERAVILJA
ja pakub kuivatusteenust.

Vastuvõtt Keilas, Tamsalus ja Tartus.
Vajadusel meie transport.

Info: 520 7997, 521 4957.

TENTEST
www.tentest.ee

Laius: 10–25 m, pikkus piiramata
Seina kõrgus: 3–8 m
Lumekoormus: 75–250 kg/m²
Raam: tsiingitud teras või alumiinium
Seinad: PVC, terasprofiil või Sandwich'i paneelid
Katus: PVC või Sandwich'i paneelid

Materjal: teraskaared kaetud alutsingiga (25/75)
Materjali paksus: 0,75 mm; 1,00 mm ja 1,20 mm sõltuvalt mudelist ja soovitud lumekoormusest
Lumekoormus: 80–300 kg/m², sõltuvalt suurusest ja mudelist
Laius: 5–25 m
Pikkus: piiramatu
Kaarte ühendamine: poltühendused
Paigaldamine: U-kujulisele vundamendile või siledale ja loodis platsile
Korrosioonigarantii: 20 aastat

Müüa pikakarvalise kolli isased kutsikad. Sündinud 05.06.2013. Kolmevärviline, tõutunnistus. Tel 5395 4260, e-post anne@wau.ee.

Müüa 3kuused küülikupojad Raplamaal. Tel 5193 8981.

Müüa seapörsad Pärnumaal. Rohkem infot tel 5192 4956.

Müüa Pärnumaal Kihnu maalamba jäär (1,3 a). Tel 5677 7650.

6-8kuused jääratallad. Puhtatõuline sufolki ning eesti mustapealise lihhalamba ja sufolki ristand. Harjumaal, Sauel. Tel 552 2997.

Linnu talu Tagulas Valgamaal müüb Hy-Line'i tõugu 11 kuud munenud pruune ja valgeid kanu 2 eurot/tk E-P 8.00–14.00. Tel 503 1485, 501 7500.

Müüa valge amuuri noorkalu – „tiigi muruniitjad“. Kodu tiikidesse ja järvedesse. Valge amuur toitub taimestikust ja sääsevastsetest ning ohjeldab veetaime kasvu. Soovi korral eluskala transport. Jõgisoo kalatalu, Harjumaal. Tel 505 4350.

TAIMEKASVATUS

OST

Eestivilja AS ostab mahedat ja tavalist toidu- ja söödateravilja – rapsi ja kõõgivilja. Tel 520 1182, e-post ost@evilli.ee, koduleht www.evilli.ee.

Estonian Malt OÜ ostab hea idanevusega rukist. Tel 5552 0509, Andero.

Ostame toidu- ja söödateravilja ning rapsi. Vedu tasuta. Tasumine müüja tingimustel. Tel 503 8884.

Ostame toidu- ja söödateravilja. Vedu tasuta, maksame kohe. Tel 5819 3738.

Ostame toidu- ja söödateravilja ning hernerst ja rapsi. Transport meie poolt. Vajadusel maksame kohe. Tel 5896 8427.

Ostame rukist (ka tungalteraga), nisu, otra (ka tuulekaeraga), rapsi (ka sorteerimata). Vedu ja tasumine koheselt. Tel 5661 4126.

MÜÜK

Sinialliku-Raudsepa talus Viljandimaal müüa talinisu 'Ada' C2 sert. seemet. Info tel 5647 3122 või e-postil raudsepa@hotmail.ee.

Müüa taliküüslauku toiduks ja seemneks. Küsi julgelt! Tel 5391 6337.

Müüa sertifitseeritud tallurkku E- ja C-kategooria seemet. Info tel 509 4248.

Soome maasikakile (1 m lai, 360 m rullis), imbakastmisvoolik (2500 m rullis),

Kesk-Eesti Põllumajandusühistu pakub soodsalt põlluväetisi, rapsikooki, teramaisi ja söödateravilja. Ostame teravilja ning rapsiseemet.

Info: tel 503 7345 või e-post rto@hotmail.ee

40–50 kolmikud, liitmikud, kõik soodsalt. Tel 5662 1785.

Müüa loomajahu 130 eurot/t, odramannat 0,36 eurot/kg pakendatud 25 kg kotti (9 eurot/kott). Viljandi, tel 5303 4211.

Müüa mustasõstraistikud (L-3), istiku konteineri suurus liitrites. Sordid: 'Intercontinental', 'Titania', 'Pamjati Vavilova', 'Zagadka', 'Ben Alder'. Tel 5340 1634, e-post info@royalace.eu.

Müüa lehisetaimed, kiirekasvuline puu, 0,45 eurot/tk. Tel 5683 7959.

TALUTEHNIKA

OST

Ostan Poola 2realise kartulivõtusaputi, esimese lindi hammasrattad ja tugirullikud. Tel 525 8987.

Ostan kasutatud saaraami (lõikab saeketi või lindiga). Tel 5324 9406.

Ostan Kirgistani heinapressi, E302 niiduki, traktori käru 6 t. Tel 503 6467.

Ostan ühe sillaga kallutava käru, kartulipanija (torusse), pealsepurustaja, 1- ja 2realise kartulisaputaja, Kun-tõstuki, metsahaaratsi või väljaveointsi koos plaadiga, heinapurustaja Taarup või Kir, heinapressi (vähke pall). Ostan rootorniiduki nelja kettaga. Tel 5568 3405.

Ostan maamootoreid (kuumpeamootor) ja raudrattastega traktori (originaal). Info tel 5340 5770.

MÜÜK

Müüa T 25 traktor, töökorras. Tel 527 5614.

Müüa rullipresse, hooldusniidukeid, kultivaatoreid, randaal, nugaäke, Kverneland pöödratu, kombikülvik Juko 3–4 m, teraviljakombain New Holland 8070 (5,2 m). Info tel 511 5835.

Kombainid MF, Sampo, Claas, kartulikombainid Grimme ja Juko, kartulipanija, rullipressid ja -kiletajad, 3- ja 5hõlmalsed adrad, halumasin, kombinide varuosad, rehvid 20 x 20, kettkaarutid, külvikud. Tel 506 3910.

AGT 835, keskelt pöörav, 37 hj, eesmine rippüsteem koos esimese jõuvõtvõlliga + frontaallaadur. Võimalik lisada palju muid seadmeid. Pildid: www.agrotehnika.ee. Super hind! Tel 513 7465.

Müüa viljamahuti Petkus K 850 duuralumiiniumist. Lähimõõt 6 m, üldkõrgus koos koonusega 11 m. Mahutab 150 tonni nisu. Hind 3500 eurot. Tel 5303 4211.

Müüa heas korras, remondi läbinud T25. Kaasa kartuli ülesajamise rootor. Hind 3400 eurot. Lisainfo tel 5388 4388. Müüa DeLaval'i täiskomplektne toruselüpsüsteem 30 lehmale ja Parksepa teraviljakuiavati. Tel 5690 3973.

John Deere 6920 (2005. a). Korralik! 6 t raudkastiga kallutav haagis, MTZi kasutatud ja uued rehvid, T 40 mootor, motoplokk. Tel 522 2777.

MTZ 82 (90. a), T 40AM (91. a), T 25 (86. a), MTZ 52, T 40 mootor, T 16 kaabin, MTZi rehvid, haagised, sõnniku-laotajad, T 25 mootor, T 150 rattad. Tel 5606 5793.

Müüa Estre teraviljamuljur, ratastel karjamaajootja, vaakumpump koos elektromootoriga, telgventilaator 7,5 kW. Tel 5830 8540.

Müüa remonditud traktor TZ4K14 lumesahaga ning väiketraktor 36HJ laaduri ja käru. Info: 505 5661 või info@krkmoigu.ee

Müüa väetisekülvik (Poola, 1000 kg, 1500 eurot) ja kartulikombain Grimme LK650 (2000 eurot) Tel 517 7530, kauple!

Müüa Valtra 8550 (11500 tt, rehvid 60%, 23 000 eurot), pöördader VN (5 hõlma, 4500 eurot), koorel Catros (4 m, 6000 eurot). Tel 517 7530.

Müüa üherealine kartulikombain Juko, laepaneelid 1,5 x 6 m, uus telfer 5T. Tel 503 2401.

Müüa korralik bensiinimootoriga maa-puur talunikule, kaasas 3 tera, 100, 150, 200. Hind 175 eurot. Saatmine ka posti-ga. Tel 507 7348.

Kõõgiviljakonteinerid igas mõõdus, hind 3–10 eurot, tööstuslik kapsariiv koos roosteavada vanniga, vahetusvariandid. Tel 5662 1785.

Müüa kartulikombain Juko (üherealine). Tel 503 2401.

Müüa uus traktor Landini Mistral 50 koos esilaaduriga (48 hj, joystick-juhtimine, kaaskopp, ARK), hind 24 450 eurot + km. Tel Tallinnas 504 6286; www.traktor.ee.

Müüa uued traktorid Landini Power-Farm 100 koos esilaaduriga (92 hj, õhkiste, konditsioneer, kopp, ARK). Hind 36 950 eurot + km. Tel Tallinnas 504 6286, Adaveres 5552 4066; www.traktor.ee.

Müüa uued rootorniidukid Pronar PDT 300 (laius 3,0, hüdrokaitse, 7 ketast, kardaan), hind 4950 eurot + km. Tel Tallinnas 504 6286, Adaveres 5552 4066; www.traktor.ee.

Müüa uued haagised Pronar T679 (12 t), hind 11 950 eurot + km, ja Pronar T669 (14 t), hind 15 950 eurot + km. (Laiad rehvid, tugev raam, hüdroluuk, hüdrojalg). Tel Tallinnas 504 6286, Adaveres 5552 4066; www.traktor.ee.

Müüa uus traktorihaagis Pronar T671 (kandejõud 5 t, kallutab 3 külge, laiad rehvid), hind 5950 eurot + km. Tel Tallinnas 504 6286, Adaveres 5552 4066.

Müüa uus loomaveohaagis Pronar Kurier 10 (topeltsild, lehtvedrud, sile pörand).

Hind 7950 eurot + km. Tel Tallinnas 504 6286, Adaveres 5552 4066.

Müüa uued rulliveohaagised Pronar T022, T023 ja T026 (laiad rehvid, lehtvedrud). Tel Tallinnas 504 6286, Adaveres 5552 4066; www.traktor.ee.

Müüa uus kaaruti-vaaluti ZKP 420 (4 rastast, kardaan), hind 3150 eurot + km. Tel Tallinnas 504 6286, Adaveres 5552 4066; www.traktor.ee.

Müüa Lääne-Virumaal 8 Saksa pilupunkrit. Info tel 511 1666.

Müüa teraviljakombain Claas Dominator 85 (1975. a), 4 m heeder, töökorras, hind 5000 eurot. Toome ise kohale! Tel 5341 5296.

Saaram talunikule-ehitajale. Lõikab 6,5 m, 60 cm (75) jämedust palki, el. 5,5 kW. Proovimine ja transpordi võimalus. Tel 5374 9970.

Rullipress, kiletaja, niidukid, pitsid, kultivaator jne. Varuosad ka pimajahuteile. Kojuveovõimalus. Tel 5635 2777.

Müüa traktorid T 150 + lumesahk + agregaadid ning kombain Don tagavaraosadeks. Tel 522 6508.

Rehvid: traktoritele, laaduritele, haagisele, metsamasinale, autole jne. Rullipressi rihmad. Transport. Tel 513 2710, 782 1441.

Müüa traktor T 25, metsaveohaarats, sõnnikulaotaja, kartulirootor, kartulisaputaja (1- ja 2realine), kallutav, ühe sillaga käru; heinapress (vähke pehme pall), sobib ka T 25-le, ja traktor MTZ 80. Lisaks laiad metsaväljaveokummid velgedega T 25-le. Kartulipanija-vahelharija torusse, mürgiprits, rihevõllid, rootorniiduk (2 ja 4 kettaga), lattniiduk, heinakäärutaja, pealkammiga lohisti, looreha, 3- ja 5realine vahelharija, S-piidega kultivaator, buldooser tahirippesse, 1- ja 2hõlmaline ader (uus), 2- ja 3hõlmaline täisvintader T 40-le või MTZile, pealsepurustaja, kühvelkopp, põllurullid, võrkäke, heinapurustaja Taarup, kaks ühe hinnaga GAZ 53 uue kabiiniga, kallur, kahveltõstuk, tõste kõrgus 5 m, tõstuk Kun, kitsad vahelharmisrattad MTZile, kasvuhooekarkassid ja väetisekülvik. Tel 516 3405, 434 7789.

Rehvid, veljed, õlid, akud põllumajandus-, ehitus- ja metsatehnikale. Topeltveljed Dahato.Valuveljed. Tel 501 8365, urbrgrupp@hotmail.ee

Müüa minisaaram. Tel 506 6576, 522 1665, www.elmarpuit.ee.

KINDEL KATUS OTSE TOOTJALT!

www.olly.ee
56 202 300 • 734 4413
info@olly.ee

TEENUS

Salvkaevu kaevamine, puhastamine, süvendamine, rakete vahetamine ja remont. Tel 5672 7555.

Teostame üldehitustöid Tallinnas ja Harjumaal: vundamendid, katused, fassaadid, sise- ja remonditööd. Küsi pakumist! Tel 5627 9192.

Elektritööd eramajades ja korterites. Arvestame eelkõige kliendi soovidega. Töö kiire ja korralik. Tel 523 8521.

Firma annab laenu (www.laenvg.ee). Tutvuge tingimustega, konsulteerige spetsialistiga. Näide: 800 eurot üheks aastaks, tagasimakse 1230 eurot, krediidikulukuse määr 158,20%. Tel 5199 7679.

Rakke-, salv-, sahtkaevude kaevamine, puhastamine, süvendamine ja remont. Tel 557 4792.

Mobiilne ketassaaram (ei vaja elektrivoolu) lõikab teie palgid vajalikku mõotu. Tel 5348 2403 (õhtuti), 385 4123.

Rullisilo valmistamine (niitmine, pressimine, kiletamine). Info tel 5656 7757; www.siloteenus.ee.

Osutame põllumajandusteenuseid (künd, külv, niitmine, pritsimine, väetamine, jne)! Tartumaa. Tel 5648 9424.

Ostan km-numbriga firma. Müüme Eesti, Läti ja Leedu km-kohuslasi firmasid. Likvideerime firmasid. Tel 5611 0584.

Parapsühholoog Ž. Stepanjan aitab alkoholi- ja nikotiinisõltuvuse, ülekaalulisuse, radikulidid ja stressi puhul. Konsultatsioon. Tel 5858 8910.

Korstnapühkimisteenus 4 kutsetunnistusega meistrilt Tartus ja naabermaakondades. Akt tasuta! Küsi lisainfot tel 730 5387.

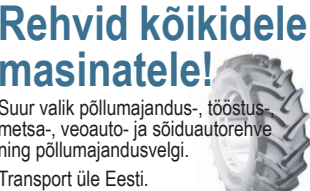
Pakume söödanisu kuivatamise teenust. Asukoht: Lääne-Virumaa, Pajusti. Info tel 5836 5615.

Võtame enda juurde koju hooldada eaka. Tel 5364 1761.

Ohtlike puude langetamine, arboristitööd. Tel 5663 2968, 5340 2068.

Katusetööd. Lame- ja viilkatused (ehitus ja remont). Üldehitustööd. Fassaadide soojustamine. Töötame alates 1993. aastast. Tel 506 5712.

Teravilja ja rapsi koristamine Lõuna-Eestis. Tel 5649 8533.

Suur valik põllumajandus-, tööstus-, metsa-, veoauto- ja sõidautorehve ning põllumajandusvelgi. Transport üle Eesti.

BALTYRE Eesti AS
Ringtee 61a, Tartumaa
tel 506 5486, 747 2652
e-post info@baltyre.ee
www.baltyre.ee

Novadirect

- kasvava metsa raieõigust
- metsakinnistuid

TEOSTAME:

- metsa ülestöötamist
- kokkuvedu
- metsamaterjali transporti

tel 5624 0812, 521 1613
e-post novadirect@gmail.com

Puurkaevude puurimine ja projekteerimine. Vee- ja kanalisatsioonitööd, septikute paigaldus. Tel 521 7415, 504 2999; www.baltipuurkaev.ee.

Ohtlike puude raie ja puude hooldustööd. Kogemust üle kümne aasta; Kagu- ja Lõuna-Eesti. Tel 5686 6157, info@nordicarb.ee.

Soovid alustada ettevõtlusega Soomes? Oigusbüroo Krimonte aitab Teid. Asutame ja müüme Soome firmasid. Tel. +372 502 8365.

TUTVUS

48aastane leseks jäänud naine otsib püsisuhet rahuliku, iseendaga toime tuleva mehega vanuses 40–55. Tel 509 6803 (pärast kl 17).

Naine 63/168/58 tutvub heasüdamliku ja hoolitseva mehega, kes elab maal. Kirjuta: Narva mnt 11e, 10151 Tallinn, kood 21.

75 a ukrainlannast lesk soovib leida asust sõpra. Tel 5802 6646.

TÖÖ

OTSIN

Farmijuhataja-selekttsioonär (seemendusoskustega) otsib tööd. Tel 514 1850.

Kaminad, pottseppmeistritööd üle Eesti koos materjali ja transpordiga. Kogemus 20 a, töödest pildid. Tel 502 0791, Saar.

Pottsepatööd ja looduskivi paigaldus. Materjal, transport meie poolt. www.ahjudjakaminad.ee. Tel 5803 3448, Ain.

Osutan veoteenust 10 m³ kaubikuga Harjumaal ja Tallinnas. Hind kokkuleppel. OÜ ANZ Väikeveod. Tel 5344 6390.

PAKUN

Pakume tööd Soomes põllumajanduse valdkonnas (töö sigalas, töö lüpsjale ja töö traktoristile). Täpsem info ja taotluse saatmine: 5699 4886 ja www.estrek.ee

Pakun tööd rakkekaevu süvendajale. Asukoht Harjumaal, Kõue vald. Tel 5810 3394.

Pakume töökale perele tööd farmis. Korter, kool olemas. Info tööpäeviti 8–20 tel 510 1246.

JK Otsa Talu OÜ Lääne-Virumaal Tam-salu vallas võtab tööle loomaarsti-see-

Müüa 400 m² viihall

Kaasa projekt ja 1300 Columbia õnes-plokki sokli ladumiseks. Hind 20 000 €.

Tel 5837 3695.

Hea metsaomanik!

OSTAME: kasvavat metsa, metsamaad, palki ja paberipuitu, küttepuitu ja võsa-raiejäätmeid

Metsä

tel 622 1460, 505 6322
eesiti@metsagroup.com
Metsäliitto Eesti AS on nüüd Metsä Forest Eesti AS.

- >> Metsakinnistute ja raide ost
- >> Metsaraietööd
- >> Metsamaterjali transport
- >> Metsamajanduskavade koostamine
- >> Treileriteenused

Info tel 447 0526, 510 3681
faks 447 0525,
andrus@grundar.ee
Lille 4, 80010 Pärnu

KUI OLULISED ON USALDUS JA KINDEL PARTNER

OSTAME METSAMAAD, RAIEÕIGUST, PÕLLUMAAD. HEA HIND GARANTEERITUD

Ostanmetsa.ee info@ostanmetsa.ee tel: 555 86 086

Holmes & Meyers kutsub metsaomanikke läbi rääkima metsas planeeritavate raiete üle.

Ostame kasvava metsa raieõigust. Pakkuda võib lageraidest harvenduseni.

ERIPAKKUMINE! Pakume kasvava lepike eest head hinda.

Lõhutud küttepuidu müük, tellimine: tel 600 5323

HOLMES & MEYERS
Metsasõbralik ettevõtte

tel 5553 3064, 5554 0620
e-post info@holmesmeyers.eu

Ostame:

- kasvavat metsa
- kasvava metsa raieõigust
- metsakinnistuid
- metsamaterjali

aavopluss@gmail.com
516 0843

• kasvavat võsa
• raime võsast puhtaks
tele kraavid ja teede ääred!

metsaharvenduse@gmail.com
tel 513 8029

Metsa ülestöötamine ja transport

Ettemaksuvõimalus

Müüa põllukive

Suuremad kogused. Soovi korral toimetame kohale.

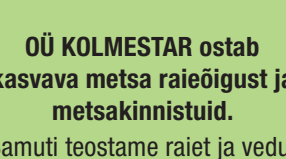
tel 5837 3695

Ostame metsakinnistuid

OÜ Sõdra Metsad
Merivälja tee 1, 11911 Tallinn
Tel 516 3569
Fax 609 8055
e-mail taavi.mullerson@sodra.ee

SÖDRA

OÜ KOLMESTAR ostab kasvava metsa raieõigust ja metsakinnistuid.

Samuti teostame raiet ja vedu.

tel 512 3356
jaan@kolmestar.ee
www.kolmestar.ee

KOLMESTAR

25. august –

Uku Toom

(sünd 1953),

Eesti Rahvusringhäälingu
raadiouudiste vastutav toimetaja

Õnnitleb EALL

mendaja või velskri-seemendaja. Tel
529 1823.**RENT**Anda rendile 33 ha põllumaa Tartu-
maal. Katastri nr 83101:004:0392 ja
83101:004:0394. Tel 515 3557.**MITMESUGUST****Annan laenu.**
Tingimused mõistlikud
ning läbiräägitavad.

Tel 505 3649.

Rakkekaevude kaevamine, remont ja
puhastus. Trasside, kanalisatsioonide
paigaldus. Torutööd. Kaevumajad. Tel
5393 6162.Hany OÜ ostab kuivatatud ja puhasta-
tud oietolmu. Lisainfo: tel 527 5680 või
e-post janar@saaremaamesi.ee**Kaardid ennustavad. Tel 900 1727.**
Kogenud ennustajad 24 h, hind 1,09
eurot/min. Ennustuste tellimine, ka
meilile: www.ennustus.ee**Usaldusväärne firma annab taga-
tisega laene üle Eesti! Tagatiseks**
sobivad korterid, majad, talud, põl-
lumaad, metsamaad, autod jm sõi-
dukid! Tel 515 1259, e-post info@eurestfund.ee.Omalaen OÜ pakub laenu põllumees-
tele maa, metsa ja ehitiste tagatisel
üle Eesti. Paindlik ja kiire asjaajami-
ne, läbiräägitavad maksetingimused.
Konfidentsiaalne! Augustis lepingutasu
0 eurot! Intress alates 16% aastas. Tä-
helepanu, tegu on finantsteenusega.
Enne laenu taotlemist tutvu lepingu-
tingimustega kodulehel www.omalaen.ee
ja konsulteeri meie spetsialistiga!
Tel 505 0778.Väike mesindustalu Väike-Maarja
lähisel annab teada võimalusest
osta värsket mett! Mesi on korjatud**SIRJE OHU
(MARRANDI)**

22.12.1937–20.08.2013

Lahkunud on teeneline agro-
noom, Järvamaa teenetemärgi
omanik Sirje Ohu. Ta sündis
Järvamaal Retla külas talupida-
jate peres. Ohu on lõpetanud Türi
Keskkooli ja Põllumajanduse Aka-
deemias agronoomiateaduskon-
na. Aastatel 1961–1965 töötas
ta Haapsalu rajoonis kolhoosis
Kaardiväelane seemnekasvatuse-
ja peaaagronoomina. Siis siirdus
ta kodukanti Paide rajooni Esto-
nia kolhoosi, kus töötas aastatel
1966–1993 seemnekasvatuse
ja rohumaade agronoomina.
Talude tekkimise ajal rajas Sirje
Ohu seemnekasvatuse talu. Poeg
Meelis jätkab talupidamist.Hoolimata raskest haigusest
nõustas Sirje vabatahtlikuna
kõiki tema poole pöördunud
talupidajaid üle Eestimaa. Tema
poole pöörduti tihti. Sirje Ohu oli
seemnekasvatuse ja rohumaade
alal tõeline meister. Imetlusväär-ne oli ta printsiipiaalsus ja täpsus
töös. Põllumajanduse käekäik,
keskkonnakaitse, loodushoid ja
maaelu areng olid need, mille
üle Sirje Ohu südant valutas ja
maailmaparandajana aktiivselt
sekkus. Kindlakäeliselt kasvas
ta oma kolme poega. Eesmärk,
et poegadest saaksid mehed, kes
suudavad oma elu ise korraldada,
sai täidetud.Koolipõlvest peale oli Sirje ka
kirjandus- ja kodulooühviline.
Alati leidis tal teistele lohutust
ja julgustust.Sirje Ohu oli Haapsalu ja Pai-
de rajooni RSN saadik, Oisu valla-
volikogu ja Järva Talupidajate
Liidu juhatuse liige. Publikatsioo-
nid: artiklid ajakirjades.

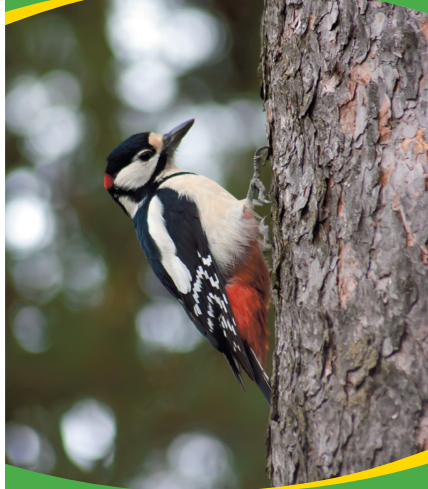
Aitäh Sulle!

EPA Agronoomiateaduskonna
X lend**Laada-
kalender**

LAUPÄEVAL, 7. SEPTEMBRIL 2013 »

VIII SEPPADEPÄEV**Kaarukal** Roosna-Alliku vallas
Järvamaal.Kogunemine, õpitoad algusega kell 10,
kultuuriprogramm algusega kell 14. Samal ajal
toimub ka sügislaat. Oodatud on kõik sepad, ka
sosssepad ja sügisandidega kauplejad. Täpsem
info tel 5390 8214, Malle Rooba; 506 4211,
Silva Anspal; 524 4785, Ain Jepisov.

20 AASTAT USALDUSVÄÄRSUST

www.lemeks.ee**• METSAMATERJALI
OSTAME • KASVAVAT METSA
• METSAMAAD**

AS Lemeks Tartu, tel 730 7907

AS Lemeks Põlva, tel 799 1474

AS Lemeks Võru, tel 782 1736

AS Lemeks Valga, tel 764 2278

AS Lemeks Viljandi, tel 509 7715

AS Lemeks Jõgeva, tel 504 3611

**Ostame kokku
metsamaad ja
raieõigusi
üle kogu Eesti.**www.eestimets.ee
tel 505 2690
taavi@eestimets.ee**Haapsalu
Kutsehariduskeskus****30.septembrini
jätkub avalduste vastuvõtt
järgmistel erialadel:****KUTSEÕPE TÄISKASVANUD ÕPPIJALE
TSÜKLIÕPPES:**

- loodusturismi korraldus 2a
- toitlustusteenindus 2a
- majutusteenuste korraldus 1a
- maaturismi ettevõtlikus 2a
- puit- ja kiviehitiste restauraator 2a
- hooldustöötaja 2a

**KUTSEKESKHARIDUSÕPE
PÕHIKOOLI BAASIL:**

- tislis 3a
- ehitusviimistlus 3a
- üldehitus 3a
- kodumajandus 3a (lihtsustatud õppekava)

**KUTSEÕPE PÕHIHARIDUSE NÕUDETA,
vanus vähemalt 17a või lihtsustatud
õppekavaga:**

- abikokk 1a
- üldehitus 2a

ÕPPETÖÖ ON TASUTA!Avalduste esitamine elektroonselt või koolis kohapeal.
Täpsem info www.hkhk.edu.ee või telefonil 6661740.KESKKONNAINVESTEERINGUTE
KESKUSErametsakeskus korraldab metsaomanikele mõeldud
tasuta seminaride sarja**„Puidu turustamine ja ühismüük”**Seminarid toimuvad 30.08 Pärnus, 05.09 Rakveres,
06.09 Tallinnas, 12.09 Võrus ja 13.09 Tartus.**TEEMAD:**

- Puiduturu võimalused ja eripärad Eestis ning
lähitulevuses
- Puidu ühismüügi võimaluste tutvustus
- Puidu ühismüügi ja metsa ülestöötamise toimimise
näide metsaühistu praktika põhjal
- Lepingulised suhted metsaomaniku ja metsaühistu vahel

Seminari täpsem päevakava ja eelregistreerimine aadressil
www.eramets.ee. Lisainfo telefonil 683 6067 ja e-posti aadressil
priit.joeaar@eramets.ee või kaiko.kell@eramets.ee.Seminaride läbiviimist
toetab Keskkonna-
investeeringute Keskus.www.eramets.ee**BURY RANDAALID****TUGEV KONSTRUKTSIOON, KÕRGE KVALITEET, VÄGA
HEAD TÖÖTULEMUSED RASKETES MULLASTIKUOLUDES.**

- töölaius alates 2,5-8m
- 510 Ø läbimõõduga kettad
- iga ketas varustatud oma vedrukaitsmega
- tasanduspiid
- ründenurk muudetav 0-25°
- pakker (terasest rullpakker või kummipakker)

MASKIN GRUPP OÜ
Maaritsa, Valgjärve vald
Põlvamaa
www.talutehnika.eeIndrek Tättel tel 5648 9424
Peep Orlovski tel 5534 033
Indrek Pungar tel 504 1986
Urmas Pungar tel 526 6103
info@talutehnika.ee

RAAMATUD

Kristel Vilbaste. Eesti allikad.
Sari "Roheline Eesti".
352 lk.
Varrak.

See raamat on ränd Eestimaa rahvaallikatele, mille juurde viivad teed ei ole rohtunud. Raamat tugineb Gustav Vilbaste kogutule ja Kirjandusmuuseumi Eesti Rahvaluule Arhiivile, kuhu on talletatud paljude eestlaste mälestused juba umbes 150 aasta jooksul. Autor on tuhandete allikate seast valinud raamatusse 80 erilisemat ja olulisemat lätet, püüdes välja sõeluda just need allikad, kus inimesed ka tegelikult käivad. Üks valikuprintsiip oli ka see, et kõikjal Eestis liikudes oleks lähikonnas mõni allikas avastada.

Toomas Paul. Häitunud hingede aeg.
288 lk.
Maalehe Raamat.

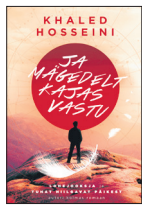
Uus ja kaheksa looga täiendatud trükk Toomas Pauli mõtiskluste kogumikust.

Jade Britton. Ravimine taimedega. Traditsiooniliste looduslike ravimeetodite ülevaatlük teejuht.
224 lk.
Varrak.

Selles ülevaatlük käsiraamatus tutvustatakse erinevaid maailma ravimtaimi, mille abil on läbi aegade tohterdatud levinumaid terisehädasid. Raamatus järgitakse nii Hiina kui ka Lääne taimravi soovitusi. Taimravi traditsioon keskendub tasakaalu saavutamisele keha ja vaimu vahel, mitte pelgalt haiguse sümptomite ravile. Sarnaselt teiste holistilise tervendamise liikidega on

ka taimravi eesmärk toetada ja tugevdada keha isetervendavat mehhanismi leebel, kuid tõhusal moel. Inglise keelest tõlkinud Malle Leht ja Thea Kull.

Khaled Hosseini. Ja mägedelt kajas vastu.
440 lk.
Eesti Ekspressi Raamat.

"Ja mägedelt kajas vastu" on liigutav ja kaasahaarav lugu, mis demonstreerib sidemeid, mis meid määratlevad ja meie elu kujundavad – ja seda, mida inimeseks olemine tähendab.

Romaani tegevus saab alguse 1952. aastal Afganistanis. Abdullah ja tema õde Pari elavad koos oma isa ja kasuemaga väikeses külas nimega Shadbagh. Kolmeaastase Pari silmis on tema suur vend Abdullah pigem ema kui vend. Ka kümneaastasele Abdullah'le on väike Pari kõik. Jälgides tegelaskujude elu ning valikute ja armastuse tagajärgi läbi põlvkondade ja üle maailma – Kabulist Pariisi, San Francisco ja Tinose-nimelise Kreeka saareni välja –, laieneb romaan järk-järgult väljapoole, muutudes iga leheküljega võimsamaks.

Mai Maddisson, Priit Vesilind.

Kui sõjamüra oli vaibunud. Geislingeni põgenikelaagri laste mälestused.

246 lk.
Eesti Päevaleht.

Eesti laste mälestused põgenemisest terrorihirmus ja kaoses Eestist ning teekonnast Teise maailmasõja järgse Saksamaa põgenikelaagritesse ja sealt edasi laiali Uude Maailma.

Elu Geislingeni põgenikelaagris meenutavad 33 toonast last, kellest vanim oli sündinud 1935. aastal ja noorimad juba

Saksamaal. Kokku veetis Geislingenis viis aastat oma elust umbes tuhat eesti last, imikutest teismelisteni. 33 meenutust raamatukaante vahel, samuti vaheteksides toodud faktid ja meilitsitaadid maalivad Geislingeni põgenikelaagrist pildi kui miniatuursest Eesti vabariigist, millel puudub vaid oma sõltumatu majanduselu ja riigikaitse.

Khaled Hosseini. Lohejooksja.
343 lk.
Eesti Ekspressi Raamat.

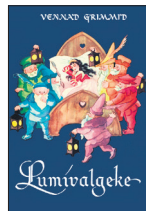
"Lohejooksja" on lugu Afganistanist väga erinevatel aegadel – alates monarhia viimastest õitsenguaastatest, kuningavõimu kukutamisest kuni tänapäevase Talibani käes vaevleva rusustatud, mässuliste hirmuvalitsuse all kannatava riigini välja. See on lugu isadest ja poegadest, lugu Amirist ja Hassanist, kes on justkui parimad sõbrad, kuid samas lahutavad neid aastasadadega juurdunud traditsioonid ja seisusevahe, vastandlikud usundid. See on lugu peensusteni järgitavast afgaani kombestikust ja traditsioonidest, mis jäävad kestma ka võõrsil, USAs afgaani immigrantide kogukonnas.

Joel Haahtela. Elena.
152 lk.
Eesti Ekspressi Raamat.

"Elena" on igatsusest kantud imekaunis jutustus üksildasest mehest, kes kohtab ühel päeval pargis mõistatuslikku naist. Mehele tundub, et ta on naist tundnud juba kaua, kogu elu. Kuigi see on muidugi liialdus. Vähehaaval saab too naine mehe kinnisideeks. Suveks lahkeb

naine linnast, mees järgneb, kuid kaotab ta pikaks ajaks silmist. Sügise saabudes taipab mees, mis teda selles naisel nii jäägitult lummanud on. Ja siis nad kohtuvad. Kohtuvad vaid korra.

Vennad Grimm. Lumivalgeke.
32 lk.
Hea Lugu.

Peeglike, peeglike seinu peal, kes on kauneim kogu maal? Vendade Grimmide tuntud muinasjutu on illustreerinud Siima Škop.

Karl Ernst von Baer. Eestlaste endemilistest haigustest.
152 lk.
Hea Lugu.

"Pärast sügistoid polegi eestlastel miskit muud teha, kui pimedatel talveõhtutel end kurguauuni rasvast sealiha, mooritud hapukapsaid, musta leiba ning muud rasketiseeditavat kraami täis vitsutada, päälle üliohtu pöletatud viina ja kanget koduõlut juua, pärast seda ent ühetoonilist laulujoru venitada ja veidra-moelist jõnktantsu tammuda."

Aino Havukainen, Sami Toivonen. Teedu ja Peedu imelik uneraamat.
32 lk.
Eesti Päevaleht.

Möödapääsmatu teos igale magajale. Kui Teedu ja Peedu juurde jääb ööseks ristitütar Juta, kuluvad marjaks ära nõksud, kuidas tüdrukut unne suigutada. Neid aga võib leida vennaste koostatud oopusest I.M.E.L.I.K ehk iselaadi magamamineku entsüklopeedia lihtsaks igapäevaseks kasutuseks.

JÄRJEJUTT

GUSTAV VILBASTE

TAIMETARGA TAEVAVÕTMED

Katkendeid kuulsa botaaniku ja keelemehe noorpõlvemälestustest

2.

Miina sündis 1852. a Kaberlas Mihkli talus peremees Kaarel Vilbiksi (sünd 1817) ja ta naise Lotta (sünd 1812) noorima lapsena. Teised lapsed olid Tõnu (sünd 1839), Mari (1842), Kaarel (1845), Leena (1851). Lapsena kasvas Miina üles Kaberlas, mis on olnud ka Vilbiksite põline koduküla.

Kuid kohtade kruntidesse jaotamisel kolis Mihkli rahvas 2–3 km eemale Tallukmäele, kuhu mõõdeti talu maad. Isa Kaarel ehitas sinna ka esimese taluelamu ja teised hooned. Ka selles talus ei tundud puudust, sest siingi oli töötahe ja edasipüüdmine tähelepanavaks vooruseks.

Juhan Vilbergi abielu algas töö tähe all. Naine Miina, kes oli üles kasvanud maal ja harjunud põllutööga, oli rannatöodes vilumatu ning meri näis temale sagedasti koleda kohana, kus lained nagu püüaksid vähemagi tuulega matta kalurid piskeses sõudepaadis.

Meri ei andnud noortele algajatele inimestele tarvilikku sisetulekut kergesti ning sellepärast tuli otsida kõrvalteenistust. Sel ajal oli igal pool randades lisateenistuseks salasoolavedu Soomest. Ka Juhan Vilberg tegutses sellega tublisti: käis viie aasta kestel väikese alusega üle lahe umbes 50 korda Soomest soola toomas, küll oma käe peal, küll koos onu Jüriga. Sagedasemad lähtesadamad olid Loviisa, Porvoo ja Kotka.

See oli võrdlemsi raske ettevõtmine, sest soola maale toimetamisel tuli olla väga ettevaatlik – see oli siis salakaup ja piirivalve püüdis soolavedu igaviisi takistada. Kui jõuti õnnelikult maale, tuli sool peita heinaküüni, kaevata liivamäkke, tassida lakka ja mujale varjulistesse kohtadesse. Sellega oli küllalt venitamist ja raskete soolakottide upitamist.

See tüütas rahulikus maaelus üles kasvanud naise ära ning arvatavasti tema mõjul koliti viie aasta pärast maale, kus võeti Tallukmäe naabruses olev Välja talukoht pooleks Miina õemehe Jakob Vaheriga. Väljal oldi neli aastat, siis läks Juhan Vilberg oma perekonnaga Väljalt Haavakannu koha peale kolmepäevameheks – sealt tuli tal käia iga nädal kolm päeva mõisas teol.

Haavakannul rentnikuks

Haavakannu oli endine kõrtsikoht Narva maantee ääres. Milal kõrts sinna asutati, ei ole dokumentaalselt teada. Rootsi aja lõpul oli siin üksik talu või karjamõis, mille elamu asus põldude keskel lõuna pool maanteed. Osa põldusid oli põhja pool maanteed Valkla raja ääres, praeguse Västriku talu kohal, heinamaad olid vastu Rummuraba. Pärast liideti osa Haavakannu karjamaid Kodusoo mõisa karjamaadega, osa maid võeti teomeeste ja ühepäevameeste asula asutamiseks ning endisest suurest talust jäi järele vaid väiksevõitu talu paepealse põllu- ja karjamaaga.

Küllap asutati kõrts Haavakannu juba XVIII sajandi lõpupoole, kui kõrtside asutamine oli üldiselt päevakorral. Haavakannu oli teede ristumise kohal. Need tulid Narva maanteele Kodusuu mõisast ja Kaberneeme rannast; samuti ka talvete Rummuraba mõisast üle Rummuraba järve ja järveraba.

Esiteks oli kõrtsihoone puuehitus, 1860. aasta paiku ehitati selle asemele tüüpiline pikk kivist kõrtsihoone suure rehealusega. Kõrtsmikul oli kasutada ka talukoht, mille suurus oli veel vaid 25 tessatini (27,2 ha – toim) ümber. Kõrts ei andnud küllaldaselt sissetulekut ning see suleti 1880 aasta paiku.

Kui minu isa sinna läks, oli Haavakannu väike kuuepäeva koht, mille eest tuli teha poole väärtuse kohaselt kolm päeva nädalas mõisas töörenti ja poole väärtuse eest maksta 60 rubla raharenti.

Peale selle tehti veel ränka abitegu – ema seletuse järgi tuli laotada 12 kivivahet (1 kivivahe ehk vaiaavahe oli 4 vakamaad ehk 0,72 ha – toim) sõnnikut, lõigata kaks kivivahet rukist, kaks kivivahet otra, kokku panna neli kivivahet härjapead ning teha 12 kartulivõtmise päeva. Seda kõik talukoha eest, mille normaarendiks oli maakorralduskava järgi vaid 88 rubla 35 kopikat.

Sellist tingimustel ei olnud mu vanematel kerge hakata Haavakannu talu pidama. Aga teisiti ei saanud. Isa oli kasvanud rannatalus, kus vahekorrad mõisa ja talu vahel õiendati peamiselt rahaga.

Järgneb

PIIBUJUTT

Oli sügav stagnaaeg. Kaupluse sulgemiseni jäi veerand tundi, kui sisenen. Tuletasin meelde, mis jäi eile ostmata ja jõudsin leti ette. Kena noorik vaatas mulle otsa ja enne kui ma suu lahti sain, hüüdis ilusa selge häälega: "See hull on jälle siin!"

Tundsin, et jalad lähevad nõrgaks. Eile ma käisin siin, kas ta tõesti mäletab? Saalis polnud peale minu ühtegi inimest. Tagaruumist küsis naishääl: "Mida ta teeb?"

"Jõllitab rumala näoga nagu puuslik."

Tundsin, et juuksed tõusevad püsti. Astusin paar sammu.

"Nüüd hakkas liikuma, täna on ta nagu pörutada saanud."

Liikusin ukse suunas ja jõudsin välja. Klaasukse juures seis noormees meetrise lillekimbuga, üleni õhetav ja näost punetav ning nägi välja nii koomiline, kui üks armunud noormees üldse välja näha saab.

Tänu inflatsioonile elad üha kallimas linnaosas!

E-riik e-edeneb

Eesti on e-riigi austava nimetuse auga välja teeninud.

E-valitsuse e-ministrid töötavad ka sel ajal, kui tavalised ministrid on e-puhkusel, e-Riigikogu koostab e-eelnõusid, võtab vastu e-seadusi ning kohtub raskest e-tööst e-vabal ajal e-valijatega.

E-kohus mõistab õiglast e-kohut, e-prokuratuur tagab e-seaduslikkuse ning esitab e-riiklikke e-süüdistusi.

Maksukogumisega tegeleb e-maksuamet, kelle ülesanne on hoida e-silm peal kõikidel e-äridel ja koguda kokku e-tulumaks, e-käibemaks, e-aktsiis ja kõik muud kohustuslikud e-maksud, et täita e-riigikassa e-eurodega.

E-politsei ülesanne on tagada e-riigi e-turvalisus ning karistada kõiki e-õigusrikkujaid karmi, kuid õiglase e-karistusega. Väiksematele e-õigusrikkujatele määratakse e-trahv, kuid e-kurjategijad saadetakse e-vanglasse e-karistust kandma.

Kogu seda e-riiklikku e-elu juhib ja korraldab e-president koos oma e-presidendiprouaga.

Eesti e-elu ei piirdu aga ainult e-riigi valitsemisega. E-Eestis õitseb e-kultuur, iga päev jõuavad e-poodide e-lettidele uued e-raamatud, mille väljaandmiseks pole maha võetud mitte ühtegi puud.

E-raamatuid kirjutavad tublid e-kirjanikud, kes saadavad oma e-teosed e-postiga otse e-kirjastusse. E-lugejad saavad neid peagi oma e-lugeri abil lugeda, saades sellest tõelise e-elamuse.

Suurt e-publikumenu nautivad e-teatrid, kelle e-näitlejad etendavad eranditult erakordseid e-etendusi.

Eesti koolilaste elu teeb lihtsaks e-kool, kus e-õpetajad neile e-õpikute, e-vihikute, e-seadmete ning nüüdisaegse e-metoodika abil e-aineid õpetavad, et nad tulevikus e-riigi e-tööturul konkurentsivõimelised oleksid.

Noored e-riigi kodanikud astuvad pärast e-kooli lõpetamist e-abiellusse, levinud on ka e-kooselu ning e-partnerlus.

E-armastusest sünnivad üha uued ja uued e-lapsed, kes on meie e-riigi e-tulevik ning meie e-elu e-õied.

E-elagu e-Eesti!

SERGEI KRAANA

e-Naeri e-kirjasatja

KOKSTI

Joodik: "Jooks poole vähem!"

Kuduja:

"Kooks poole vähem!"

Timukas:

"Pooks poole vähem!"

Maaletooja:

"Tooks poole vähem!"

Looja: "Looks poole vähem!"

A. ITSKOK

RAAMATUREAD

AUSÕNA!

Võtke huuliku huultega suhu ja hingake auru, samaaegselt vajutades toitenuppu. Aur tekib, kuna te hoiate nuppu all. Ärge hammustage huuliku hambadega – see võib kahjustada seade.

Allikas: Kasutusjuhend e-sigareti eGo-CE4/CE5

MUDA MIHKEL PAJATAB

Suurvõistlused on selleks korraks läbi. Nüüd saab jälle liikmeid sirutada. Tagumik on teleka taga istumisest hell.

Sain Põhu Karla ja Tigu Evaldiga Kolme M-i klubis kokku ja arutasime võistlused ük-sipulgi läbi.

Karla rääkis, kuidas tema oli kooliajal võidujooksus olnud nii kõva polt, et vaevalt see praegune valitseja Bolt oleks talle vastu saanud.

Seda ei saagi enam kontrollida, kuna vanusevahe on liiga suur ja Karla on naelikud juba ammu nagisse riputanud.

Meie olime ülimalt rahul oma kehakultuurlastega, kuna koju toodi jälle terve koorem uusi kogemusi, mille sekka mahtus ära ka medal.

Jääb vaid üks küsimus. Mil-lal hakatakse neid kogemusi lõpuks ka realiseerima?

Hiljuti peeti Eestis laste missivõistlus. Luuavarre tahab

olla sellelgi alal teistele suuna-näitajaks ja heade mõtete väl-japakkujaks.

Pärast põhjalikke mõtte-talguid otsustasime asja ära

Luuavarres tulevad üleriiklikud Miss Vastsündinu ja Mister Vastsündinu valimised. Muda Mihkel

VAATAKS TÖTT

SULEV VEDLER: "Inflatsioon ei püsi piiri taga ning teda ei saa kondoomiga vältida."

Eesti Ekspress, 4. veebruar 1999

LOLL JA TARK

- Tark kaotab kaalu, loll tasa-kaalu.
- Loll tõmbab kaalu peale ronides kõhu sisse.
- Tark võtab puhkusele järele maksepuhkust.
- Loll sõidab ringreisile karus-selliga.
- Tark oskab mitmes vöörkees vait olla.

ANDRES ÜLVISTE

AMET EI RIKU

- Lavastaja korraldas kodus stseene.
- Kitsi inimene ostis koirohu-teed.
- Stomotoloog ihus klientidele hammast.
- Purjetajal tõmmati puriham-mas välja.

JÜRI PAET

LUGEJA KIRI

Lugupeetud Villem Sakspere!

Kas vastab tõele, et karsklased peavad nüüd jooma hakkama, nagu väidab mu vanameessõber?

KREETA KARBU

Kitsekülast

Lugupeetud Kreeta Karbu!

Vastab. Muidu ei saaks nad poole vähem juua.

VILLEM SAKSPERE

tühjatoimetaja

ABIKS ELULE

Kui sul on tööl igav, liida peast kokku oma läinud aasta palk. Siis ei tunne sa enam mitte ainult igavust, vaid ka kurbust.

ÕNNE NÕU

TÖRRE PÕHJAST

Meie planeedi soojenda-mine on hea asi – nii ei tõmba ta lihast ära.

JACQUES CHEVALIER

INNA VAATLUS

INNA AEG

Paide
jutulaada
delegaat

Ahoi, eestlased! Kuidas teil pidupäev möödus? Mina iga-tahes käisin Tartus öölaulu-peol, aga oma laulu ei leid-nud ma üles. Minu laul on vist lauldud.

Pärast öölaulupidu läksi-me naabrinaistega Emajõe äärde ja hakkasime klatšima. Võtsime poliitika ette.

Mina ei saa aru, miks on Volvo-Valdo pandud viljapõ-lemise aegu Reformierakon-na linnapeakandidaadiks. Ja üleüldse, miks peab keegi Viimsi elanik, nagu Valdo on, kandideerima hoopis Lasna-mäel ja konkureerima kiriku-mekas Savisaarega? Aru ma ei saa.

Naabri-Maimu ütles see-peale, et eks see üks poliit-pordumaja ole.

Siis võtsime käsile sot-sid. Kui vanasti öeldi, et võ-tame mõnuga, siis nüüd öel-dakse: võtame Tallinna! Tere tore küll.

Kas sotsid arvavad tõesti, et kui pealinna võtta, siis hakkab pähe? Nojaa, kui eesmärk on nina täis võtta, oleksin mina nende asemel valimisloosun-giks valinud "Võtame Vana Tallinnat!". Kindlasti konk-reetsem, lõõvam ja parem.

Praegune on aga mingi ui-namuina, et võtame Tallinna ja et sellest veel vähe ei ole, lubavad nad Türi ka võtta. Türi, ma ei või!

Ja nüüd suure ringi küsi-mus. Kui mitu teelõiku, ke-pikõnnirada ja muid asjas-se mittepuutuvaid ehitusob-jekte suudab pealinna meer enne valimisi veel piduli-kult avada, saatjateks kenad neid?

Kõik, kes vastavad õiges-ti, saavad Tallinna linnava-litsuse infolauast preemiaks raamatu "Tõde Eestist" vene-keelse eksemplari. Kiirusta-ge, kodanikud seltsimehed, kiirustage!

Ja nii tulebki honorar, mis Eesti pangakontole ära ei mahu, Šveitsi saata.

Kui jutt juba joomise pea-le läks, siis minu meelest on vastutustundetu kutsuda ini-mesi poole vähem jooma. Kes siis riigieelarvet alkoaktsiisi-ga lapib?

Mina juba langesin rek-laami ohvriks. Kui enne võt-sin kolm korda nädalas õhtu-ti kaks pudelit õlut, siis nüüd joon poole vähem: ainult ühe pudeli. See-eest kuus korda nädalas. Esmaspäev on oma sinisuse tõttu mul alkovaba. Terviseks!

Võib-olla keegi teab: kas aktivisti vastand on passivist?

ILM EESTIS

	Neljapäev	Reede	Laupäev	Pühapäev	Esmaspäev	Teisipäev	Kolmapäev
TALLINN	 +18	 +13 +17	 +11 +17	 +10 +18	 +8 +20	 +10 +21	 +13 +20
TARTU	 +19	 +11 +18	 +9 +17	 +9 +18	 +11 +20	 +12 +21	 +13 +20
PÄRNU	 +18	 +12 +18	 +9 +18	 +10 +18	 +13 +20	 +13 +21	 +14 +20
KURESSAARE	 +19	 +14 +18	 +13 +18	 +14 +17	 +15 +19	 +14 +19	 +13 +19
VÕRU	 +19	 +13 +18	 +10 +18	 +11 +18	 +12 +20	 +13 +20	 +12 +20
JÕHVI	 +19	 +13 +17	 +10 +17	 +9 +18	 +8 +21	 +9 +22	 +14 +20
PAIDE	 +18	 +11 +18	 +9 +18	 +10 +18	 +10 +20	 +10 +21	 +13 +20

ILM
AASTA TAGASI

22. augustil 2012 kõikus õhutemperatuur 20,6 (Pakri) ja 6,9 kraadi (Valga) vahel. Kõikjal sadas hoovihma. Tuule kiiruse maksimumiks mõõdeti Vilsandil 14,5 m/s. Päikest oli näha Jõhvis 3,8 tundi, saartel oli ilm pilvine.

Uus raamat Eesti kliima kohta

Kas vanasti oli ikka taevas sinisem, rohi rohelisem, lumi paksem, talved karmimad ja suved palavamad, selgitab vast peagi ilmuv raamat Eesti kliimast sajandite jooksul.

Aimduse muutustest meie kandi ilmastikus peaks andma kohe-kohe ilmuv kaalukas (ikkagi 639 lehekülge!) monograafia "Eesti kliima minevikus ja tänapäeval", mille autorid on kolm klimatoloog: Andres Tarand, Jaak Jaagus ning allakirjutanu. Väljaandjaks Tartu ülikooli kirjastus.

Mida raamatust leida?

Idee koostada arhiivmaterjalide ja kroonikate põhjal Eesti kohta pikk kliimaandmete aegrida küpses Andres Tarandil neli aastakümnet tagasi. Kui kliima soojenemine muutus palavaks palaks ka poliitikuile ja leiti raha, hakkas nimetatud teemaga (andmete kogumisega jne) tegelema juba suurem grupp inimesi.

Materjali oli tõesti palju, nii et juba lisa peaks kujunema heaks allikaks tulevastele uuri-

Pärsti vallas Viljandimaal tegi 2004. aasta 15. juunil ajalugu tornaado – meil nii harva esinev ilmanähtus.

jatele. (Miski ei anna tööle suu-remat kaalu, kui lisa. Nii olevat märkinud juba Herodotos.)

Kõigepealt antakse ülevaade kliimat kujundavaist teguritest.

Seejärel tuleb pikk osa, kus võib lugeda, mis juhtus sajandite kestel nii Maarjamaal kui ka naaberaladel. Ajaliselt katab vaatlusalune andmestik aastaid 1020–2010 paraku reegli järgi: mida kaugem aeg, seda hõredam ja ebamäärasem on andmestik.

Näiteks aastast 1020 saame teada vaid seda, et Euroopas olid väga karmid pakased, teekäijad külmusid surnuks. Aastal

1727 oli talv karm, samas suvi nii palav, et Harju-Jaanis küpsesid melonid. 1811. aasta kuumalaine ajal mõõtis K. E. von Baer Tartus oma kraadiklaasiga 35,4 °C! (Võrdluseks: kehtiv rekord on 35,6 kraadi.)

Tollastes ajalehtedes kirjeldati väga värvikalt nii atmosfääris nähtut (tuulispasad, äike, virralised jne) kui ka maa sees toimunut (maavärinad, maalihked).

Nüüd on võimalik saada aimu, millised olid talvetemperatuurid alates ülikaugest 1322. aastast. Kuidas? Teave pärineb nn kaudseist allikaist: sadamate jääolude andmeist, posti- ja kau-

baveo teatest, ajalehtedest. Umbes nagu Jaapanis kirsside õitsemise algus, nii iseloomustavad kevade saabumist meil jäämineku ajad merel ja jõgedel. Fenoloogilised andmed, näiteks rukkilõikuse kuupäevad, näitavad jällegi suviseid ilmaolusid.

Väga väärtuslikeks osutusid instrumentaalsed ilmavaatlused, millega Eesti alal alustati juba XVIII sajandil. Raamatus on nimestik paljudest amatöörmeteoroloogidest (Parrot, Baer jt). Paldiski kohtufoogti Carl Kaliki väga täpsed vaatlused kestsid järjepanu 51 aastat! Muide, selle vaatlusrea pikkuse on üle-

tanud praegu Türi lähedal elav ilmahuviline Leo Rehela.

Nüüdiskliima peatükist leiab lugeja andmeid aastast 1966–2010, nii ilmajaamade keskmisi kui ka äärmuslikke näitajaid. Vaid üks näide: Vilsandil oli kõige tormisem 1989. aasta 51 tormipäevaga, väga vaiken oli aga 1986 (vaid 13 päeva).

Kuu esitükk

Tavalugejale peaks vast kõige huvipakkuvam olema kuues peatükk, mis käsitleb erakordsete loodusnähtuste (tornaadod, tugevad tuisud, tormid, äike, rahe, uputused, maavärinad jne) esinemist meie mail, seda nii ilmajaamade kui ka ajaleheartiklite andmeil XVIII sajandist kuni aastani 1940.

Tuulispaskade kirjeldusi oli lehtedes ilmunud sadu, samuti olid populaarsed pikse- ja rahe-tormide kirjeldused.

Suurim meedias kirjeldatud raheteradest mõõdeti näiteks 26. juulil 1936. aastal Saaremaal Laimjalas. "Urrugaani" ajal sadas seal kanamuna kuni rusika suuruseid raheteri, suurima kaal olevat ületanud poolt kilogrammi.

AIN KALLIS

MAILE MEIUS

NÄDALA PROGNOOS

Sel suvel on õhutemperatuur kerkinud mitmeid kordi 25 kraadini ja üle selle ning seda juba maikuust alates.

Soojatipp jääb aga kindlalt augustikuu nimekirja.

Nimelt tõusid 8. augustil ehk siis kõigest kaks nädalat tagasi termomeetrite näidud suuremas osas varriigis 30°ni ja üle selle. Päeva maksimaalse numbriga 32,5° saavutas sealjuures Valga.

Lõppeval nädalal pakub ilmataat meile tunduvalt jahedamat ilma. Uuele lainele lülitatakse meid Skandinaaviast üle Eesti Venemaale liikuva madalrõhulohu järel. Täna valab madalrõhulohk mitmele poole vihma, selle lahkuks antakse võimuohjad üle aga Skandinaavias tugevnevale kõrgrõhkkonnale.

Reedeks laieneb Eesti ni kõrgrõhkkonna idaserv, mida mõõda kannavad põhjakaare tuuled siia tunduvalt jahedama õhumassi.

Laupäeval-pühapäeval nihkub antitsükloni kese Soome kohale ning kirdest saabuv õhk on kuiv ja jahe. Saju võimalus on väike, pilvi on vähe ja maapinna madalamaid kohti ohustavad esimesed öökülmad.

Ka päevane õhutemperatuur ei ole kiita. Termomeetri näidud jäävad enamasti alla 20° ja varjulise mates kohtades võib ilm üsna kõle tunduda.

Uuel nädalal muutuvad madalrõhkkonnad aktiivsemaks ning hakkavad jaheda kõrgrõhkkonna diktatuuri õonestama. Läänemere äärde kandub koos madalrõhkkondadega tasapisi niiskem õhumass ja läheb ka mõnevõrra soojemaks.

KODU SOODSALT SOOJAKS!

KV 055 R/L
1503 €
1670 €MINOS
299 €
486 €KV 055 B
1316 €
1462 €AHI SALZBURG
2490 €
2930 €

KOGU SOODUSPAKKUMISTE VALIK WWW.RAIDKIVI.EE kaminakoda@raidkivi.ee
TALLINN: Pärnu mnt 139e/2, 11317 Tallinn, tel 677 6977 TARTU: Tähe 127E (XNord OÜ Kaminasalong), tel 5661 5954

KAMINAKODA